

RINKOTYRA

MARKET RESEARCH

ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAI

AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

3(33)

2006

VILNIUS

LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF AGRARIAN ECONOMICS

Leidinio „Rinkotyra“ Nr. 3 (33) pirmoje dalyje „Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinka“ pateikiama pokyčių analizė grūdų, rapsų, cukraus, bulvių, daržovių, vaisių, pieno, jautienos, mėsos, kiaušinių rinkose 2006 metų I-ąjį pusmetį. Nagrinėjamos žemės ūkio produkcijos gamybos, supirkimo apimtys, kainos, eksporto ir importo srautai. Lietuvos duomenys lyginami su kitų šalių duomenimis, pateikiamos prognozės. Apžvelgiami naujausi su žemės ūkio produktais susiję teisės aktai.

Antroje dalyje „Moksliniai tyrimai ir analitinės apžvalgos“ nagrinėjami šalies užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais rezultatai. Lietuvos ir kai kurių kitų Europos Sąjungos šalių maisto produktų gamybos sektorių veiklos rodikliai, apžvelgiama pasėlių draudimo patirtis bei žemės ūkio paskirties žemės rinka įvairiose Europos Sąjungos šalyse.

Priede – informacija apie grūdų rinką pasaulyje.

Redakcinė kolegija:

Editorial Board:

dr. Rasa Melnikienė (pirmininkė/*Chief Editor*),

dr. Vygantas Katkevičius, dr. Irena Kriščiukaitienė, doc. dr. Arvydas Kuodys,

dr. Ramutė Naujokienė, dr. Nijolė Pelanienė, doc. dr. Aleksandras Savilionis,

Virgilijus Skuskis

TURINYS

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ RINKA

Grūdai. <i>V. Bradūnas</i>	5
Rapsai. <i>V. Bradūnas</i>	15
Cukrus. <i>V. Vaikutis</i>	18
Bulvės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	23
Daržovės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	30
Vaisiai ir uogos. <i>A. Armonienė</i>	39
Pienas. <i>D. Mikelionytė</i>	47
Mėsa. <i>A. Gapšys, J. Būdžiuvienė</i>	57
Kiaušiniai. <i>L. Petrauskaitė</i>	74

MOKSLINIAI TYRIMAI IR ANALITINĖS APŽVALGOS

Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2006 metų I-ąjį pusmetį. <i>T. Petuchova</i>	81
Lietuvos ir kai kurių kitų Europos Sąjungos šalių maisto produktų ir gėrimų gamybos sektorių struktūrinių ir veiklos rodiklių palyginimas. <i>N. Pelanienė, A. Stalgienė</i>	89
Derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuavimo mechanizmai kai kuriose Europos Sąjungos šalyse. <i>E. Stonkutė</i>	97
Lietuvos ir kai kurių kitų Europos Sąjungos šalių žemės rinkos ypatumai. <i>A. Čiapaitė</i>	103

PRIEDAI

Priedas. Pasaulio grūdų rinka	111
-------------------------------------	-----

SANTRUMPOS	115
------------------	-----

Priedą parengė: V. Bradūnas

CONTENTS

LITHUANIAN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS MARKET

Cereals. <i>V. Bradūnas</i>	5
Rape. <i>V. Bradūnas</i>	15
Sugar. <i>V. Vaikutis</i>	18
Potatoes. <i>I. Lukošiuūtė</i>	23
Vegetables. <i>I. Lukošiuūtė</i>	30
Fruit and berries. <i>A. Armonienė</i>	39
Milk. <i>D. Mikelionytė</i>	47
Meat. <i>A. Gapšys, J. Būdžiuvienė</i>	57
Eggs. <i>L. Petrauskaitė</i>	74

RESEARCH STUDIES AND ANALYTIC SURVEYS

Lithuanian foreign trade of agricultural and food products in the 1 st half of 2006. <i>T. Petuchova</i>	81
The comparison of structural and production changes of the food industries in Lithuania and some EU countries. <i>N. Pelanienė, A. Stalgienė</i>	89
Management tools of hydro meteorological risk on harvest in some EU countries. <i>E. Stonkutė</i>	97
The peculiarities of the land market in Lithuania and some other EU countries. <i>A. Čiapaitė</i>	103

ANNEX

Annex. World grain market.....	111
--------------------------------	-----

ABBREVIATIONS	115
---------------------	-----

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ RINKA
LITHUANIAN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS MARKET

GRŪDAI / CEREALS

Šių metų gamtinės sąlygos apskritai javų augintojams buvo nepalankios. Lietuvos žemdirbystės instituto duomenimis, dėl nepalankių žiemojimo sąlygų sunyko apie 80–90 proc. žieminių miežių, tiek pat žieminių rapsų, apie 50–60 proc. žieminių kviečių pasėlių. Dalis

žiemkenčių iššalo bei nukentėjo nuo pavasario pelėsio ir išmirkimo. Javų augintojai sunykusius pasėlius atsėjo vasariniais javais ir kitais augalais. Todėl iš dalies keitėsi ir pasėlių struktūra (1 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Javų pasėliai ūkiuose, turinčiuose vieną ir daugiau ha žemės ūkio naudmenų 2005 ir 2006 m.
Cereal crop area in the farms of one and more hectares of agricultural land in 2005 & 2006

Augalų rūšys / Crops	Plotas, tūkst. ha / Area, thou. ha		Pokytis, Change, %
	2005	2006	
Grūdiniai augalai / Grain crops	991,9	1016,2	102
Javai / Cereals	956,1	969,5	101
žieminiai / winter cereals	421,3	366,6	87
kviečiai / wheat	298,3	253,0	85
kvietrugiai / triticale	64,2	56,3	88
rugiai / rye	50,9	51,1	100,3
miežiai / barley	7,9	6,2	78
vasariniai / spring cereals	534,8	602,9	113
kviečiai / wheat	71,2	91,2	128
miežiai / barley	341,5	375,2	110
kvietrugiai / triticale	11,0	9,3	85
avižos / oat	59,6	61,2	103
grikiai / buckwheat	28,4	31,3	110
varpinių mišiniai / mixed cereals	21,3	31,0	145
kukurūzai / maize	1,6	3,3	2,1 k.
kiti javai / other cereals	0,2	0,4	198
Ankštiniai augalai / Leguminous crops	35,8	46,7	130
Rapsai / Rape	109,4	149,8	137
žieminiai / winter rape	28,9	25,8	89
vasariniai / spring rape	80,5	124,0	154

Šaltinis: Pasėliai 2006. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Javais Lietuvoje 2006 metais apsėta 969,5 tūkst. ha, arba 13,4 tūkst. ha (1,4 proc.) daugiau nei 2005-aisiais. Javai šiais metais sudaro 55,7 proc. viso pasėlių ploto. Palyginti su 2005 metais, 2006-aisiais žemdirbiai augino 25,3 tūkst. ha (6,8 proc.) mažiau kviečių, 9,6 tūkst. ha (12,8 proc.) kvietrugių, 32 tūkst. ha (9,2 proc.) daugiau miežių, 12,6 tūkst. ha (25,4 proc.) varpinių augalų mišinių ir grikių, 1,6 tūkst. ha (2,7 proc.) avižų, 0,2 tūkst. ha (0,4 proc.) rugių ir 2,1 karto kukurūzų grūdams. Palyginti su 2005 metais, 2006-aisiais žiemkenčių plotas sumažėjo 54,7 tūkst. ha, arba 13,0 proc.: žieminių kviečių – 15,2 proc., žieminių kvietrugių – 12,3 proc., žieminių miežių – 21,5 proc. Palyginti su praėjusiais metais, 2006-aisiais žemdirbiai augino 12,7 proc. daugiau vasarinių javų. Daugiausia padidėjo varpinių augalų mišinių – 45,5 proc., vasarinių kviečių – 28,0 proc., grikių – 10,2 proc. ir vasarinių miežių – 10,0 proc. pasėlių plotai.

Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos duomenimis, dar šių metų birželio pradžioje išsilaikė vėsūs orai. Vietomis dirvos paviršiuje ir 2 cm aukštyje dar buvo šalnų iki minus 1–2°C.

Mėnesio viduryje vyravo šilti ir sausi, pabaigoje – labai šilti orai. Vidutinė oro temperatūra buvo 15,2–16,9°C (0,4–1,4°C aukštesnė nei vidutinė daugiametė).

Liepos mėnesio vidutinė temperatūra buvo 15,2–16,8°C (0,4–1,4°C aukštesnė nei vidutinė daugiametė). Saulė spindėjo 331–395 valandas (88–121 valanda ilgiau nei vidutinė daugiametė spindėjimo trukmė). Lietaus stygius, aukšta oro temperatūra ir didelė saulės spinduliuotės prietaka sudarė sąlygas sausrui vystytis. Daugelyje vietovių hidroterminio koeficiento reikšmė sumažėjo iki 0,1–0,4. Mažėjanti hidroterminio koeficiento reikšmė reiškia didėjantį neigiamą poveikį augalų augimui.

Grūdų supirkimas Lietuvoje. Statistikos departamento duomenimis, per 2006 metų I-ąjį pusmetį Lietuvoje supirkta 295,6 tūkst. t javų, arba 119,2 tūkst. t (28,7 proc.) mažiau nei per praėjusių metų tą patį laikotarpį (2 lentelė). Sumažėjo kviečių, miežių, avižų, kvietrugių, javų mišinių supirkimas. Daugiau supirkta rugių, salyklinių miežių, kukurūzų.

Vidutinė javų supirkimo kaina 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, padidėjo 1,8 proc. Daugiausia brango kviečiai, maistiniai rugiai, avižos, javų mišiniai, pigo salykiniai miežiai, kvietrugiai, grikiai.

ŽŪMPRIS duomenimis, maistinių I klasės kviečių vidutinė supirkimo kaina 2006 metų birželio mėnesį buvo 392 Lt/t – 12,3 proc. didesnė negu 2005 metų birželio mėnesį. Pašarinių kviečių vidutinė supirkimo kaina 2006-ųjų birželį, palyginti su 2005 metų birželiu, padidėjo 16,8 proc., buvo 367 Lt/t. Maistinių rugių vidutinė supirkimo kaina šių metų birželio mėnesį buvo 362 Lt/t – 19,9 proc. didesnė negu praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu. Pašariniai miežiai nuo 2005 metų birželį pabrango 5,6 proc., ir šių metų birželį jų kaina siekė 337 Lt/t. Daugiausia šoktelėjo avižų vidutinė supirkimo kaina. 2006 metų birželio mėnesį ji buvo 337 Lt/t – 39,2 proc. didesnė negu 2005-ųjų birželį (priedo 1 ir 2 lentelės).

Maistinių kviečių supirkimo kainos 2006 metų liepos mėnesį Rusijoje ir Lenkijoje buvo žemesnės nei Lietuvoje, o Ukrainoje – panašios (1 pav.). Pašarinių kviečių kainos žemesnės nei Lietuvoje buvo Rusijoje ir Ukrainoje, o Lenkijoje – tokios pat kaip Lietuvoje. Maistinių rugių ir pašarinių miežių supirkimo kainos 2006 metų liepos mėnesį visose minėtose kaimyninėse valstybėse buvo mažesnės nei Lietuvoje (2 pav.).

Grūdų supirkimas 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Purchase of grains in the 1st half-year 2005 & 2006

Javai / Cereals	Supirkta, tūkst. t <i>Amounts purchased, thou. t</i>			Vidutinė supirkimo kaina, Lt/t <i>Average purchase price, Lt/t</i>		
	2005	2006	pokytis, <i>change, %</i>	2005	2006	pokytis, <i>change, %</i>
Javai, iš viso <i>Cereals, total</i>	414,8	295,6	71,3	331	337	101,8
kviečiai / <i>wheat</i>	250,9	165,7	66,4	326	334	102,5
I klasės maistiniai <i>food wheat, class I</i>	91,2	19,6	21,5	352	375	106,5
II klasės maistiniai <i>food wheat, class II</i>	66,1	21,2	32,1	319	338	106,0
rugiai / <i>rye</i>	7,7	9,0	116,9	291	267	91,8
I klasės maistiniai <i>food rye, class I</i>	4,8	2,4	50,0	309	338	109,4
miežiai / <i>barley</i>	135,4	108,2	79,9	345	352	102,0
maistiniai / <i>food barley</i>	3,9	0,9	23,1	316	328	103,8
salykliniai / <i>malt barley</i>	19,2	26,6	138,5	441	411	93,2
avižos / <i>oat</i>	3,3	1,4	42,4	257	277	107,8
grikiiai / <i>buckwheat</i>	1,0	0,5	50,0	749	712	95,1
kvietrugiai / <i>triticale</i>	15,4	9,9	64,3	288	276	95,8
kukurūzai / <i>maize</i>	0,6	0,7	116,7	434	445	102,5
javų mišiniai / <i>mixed cereals</i>	0,6	0,3	50,0	238	286	120,2

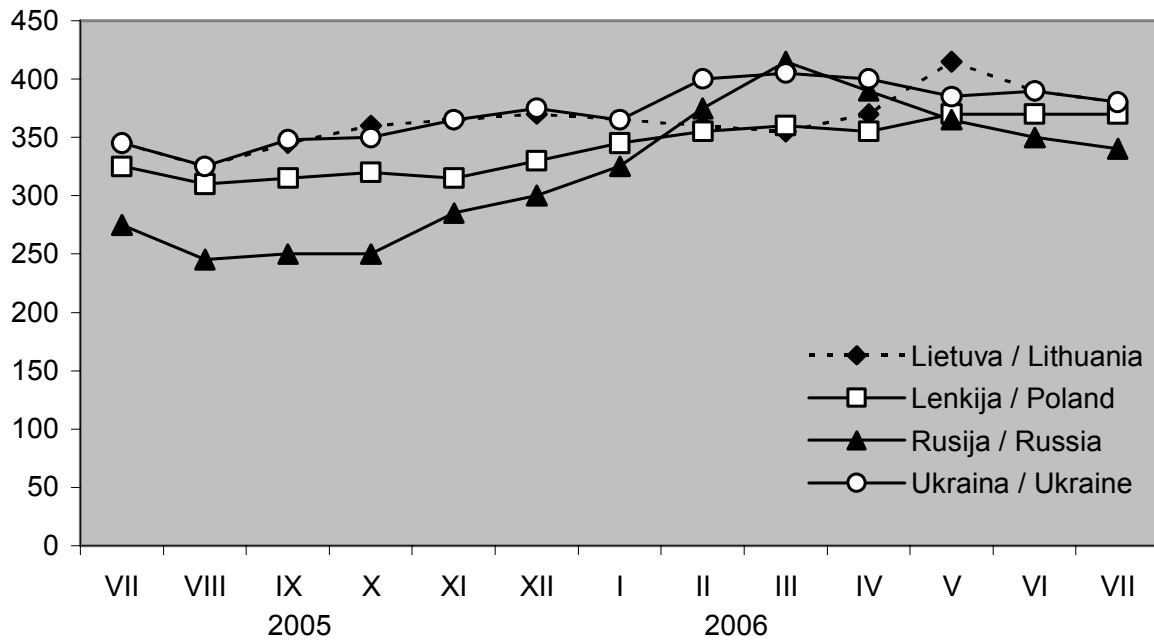
Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Užsienio prekyba. Per 2006 metų I-ąjį pusmetį iš Lietuvos javų eksportuota 8,2 karto daugiau negu importuota. Palyginti su 2005 metų analogišku laikotarpiu, javų eksportas padidėjo 24,8 proc., o importas – tik 3,0 proc. Daugiausia per minėtą laikotarpį išaugo rugių eksportas – 2,4 karto, o sumažėjo miežių – 1,9 karto. Palyginti su 2005 metų I-uoju pusmečiu, per 2006 metų I-ąjį pusmetį importuota 26,3 karto daugiau kviečių, o miežių importas sumažėjo 6,4 karto (3 ir 4 pav.).

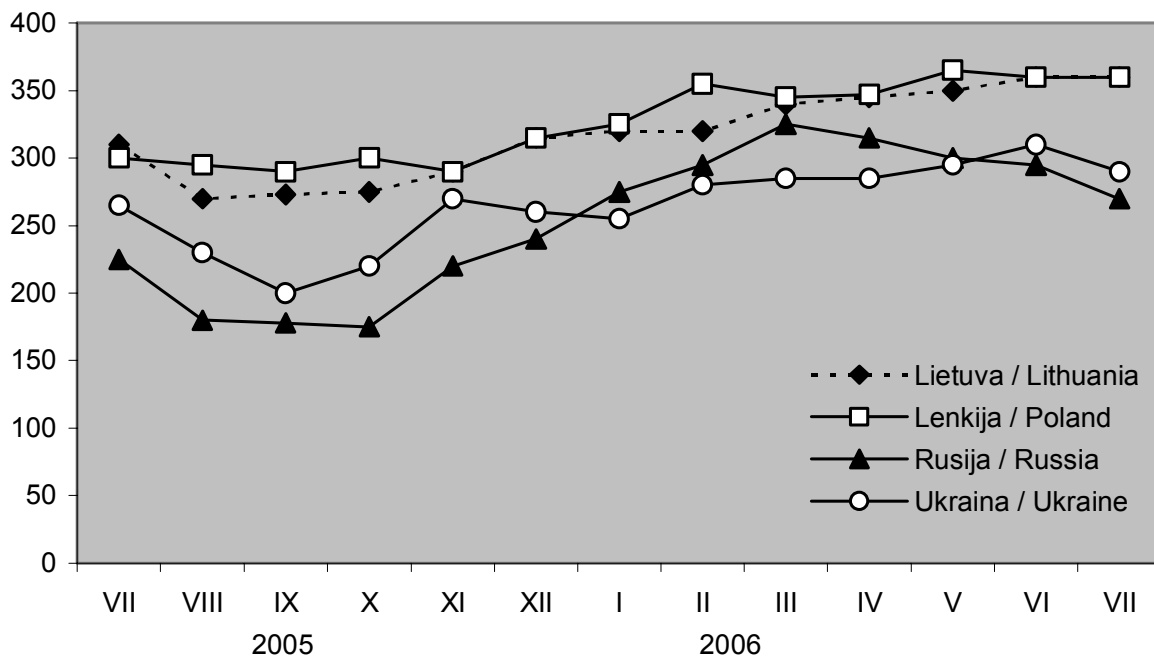
Daugiausia lietuviškų kviečių per I-ąjį šių metų pusmetį pirkė: Baltarusija (23,8 proc.), Portugalija (12,2 proc.), Izraelis (8,4 proc.), Nyderlandai (3,8 proc.). Daugiausia rugių eksportuota į Estiją – 62,8 proc., o miežių – į Nyderlandus – 75,8 proc.

Daugiausia kviečių ir miežių importuota iš Latvijos: atitinkamai 93,3 ir 92,0 proc. Rugių daugiausia Lietuva pirkė iš Lenkijos – 47,9 proc. ir Suomijos – 37,0 proc. Kai kurių valstybių grūdų eksporto kainos pateiktos priede 3 lentelėje.

Maistiniai kviečiai / *Food wheat*

Pašariniai kviečiai / *Fodder wheat*

1 pav. Maistinių ir pašarinių kviečių supirkimo kainos 2005 ir 2006 metais, Lt/t*

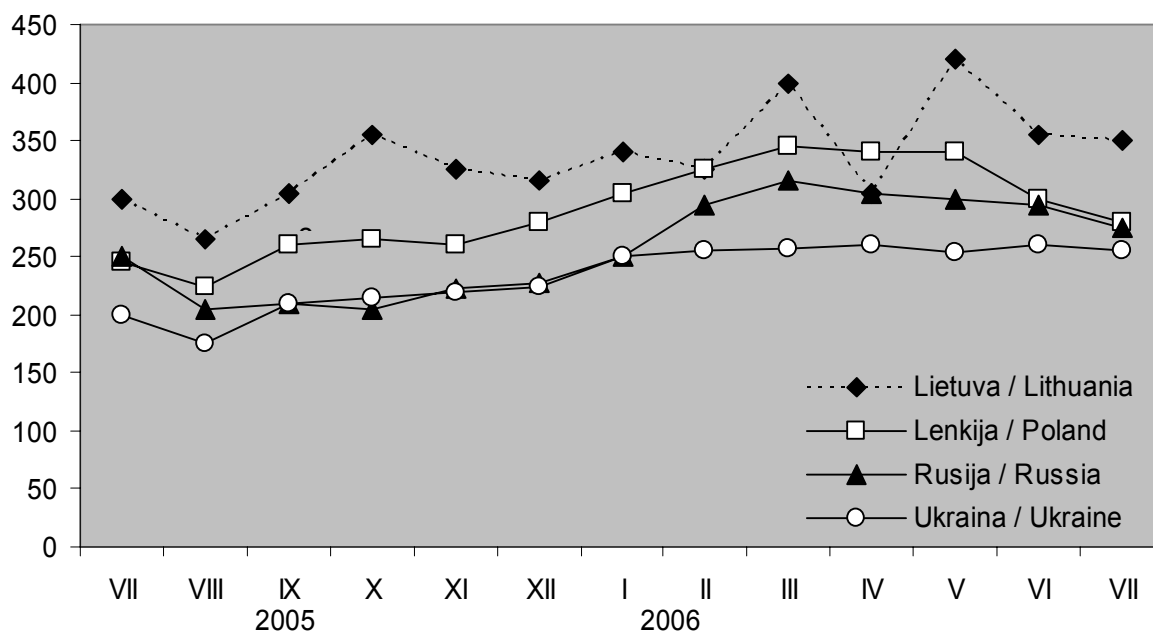
Figure 1. Food and fodder wheat purchase prices in 2005 & 2006, Lt/t

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą

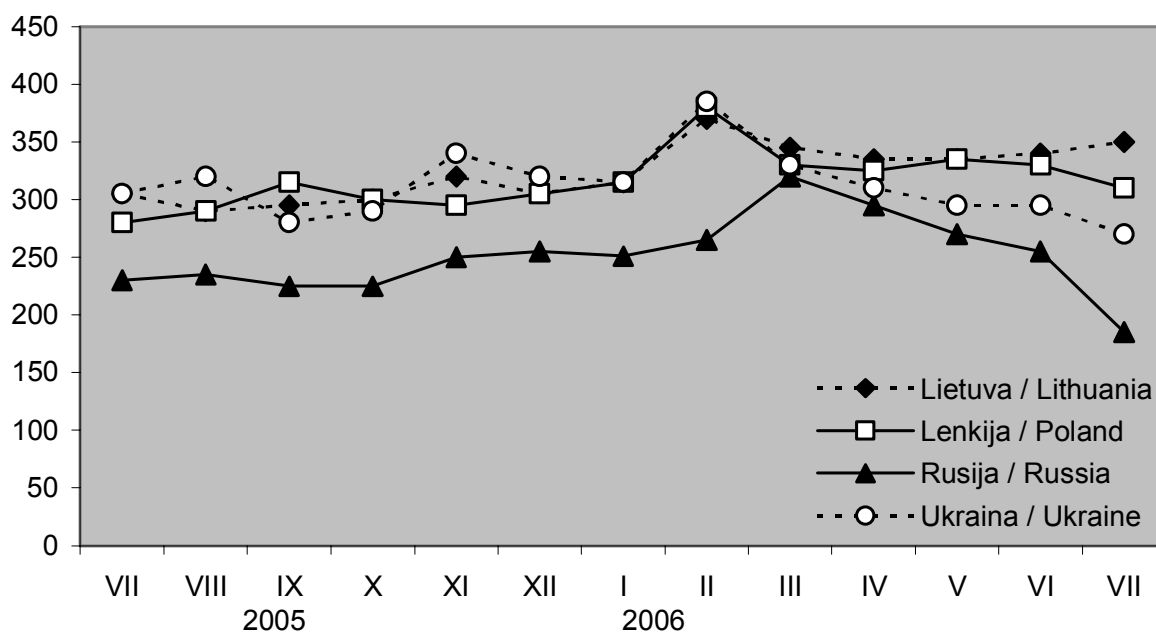
Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

Šaltinis: ARR, ZMP, Agroperspectiva.

Maistiniai rugiai / Food rye

Pašariniai miežiai / Fodder barley

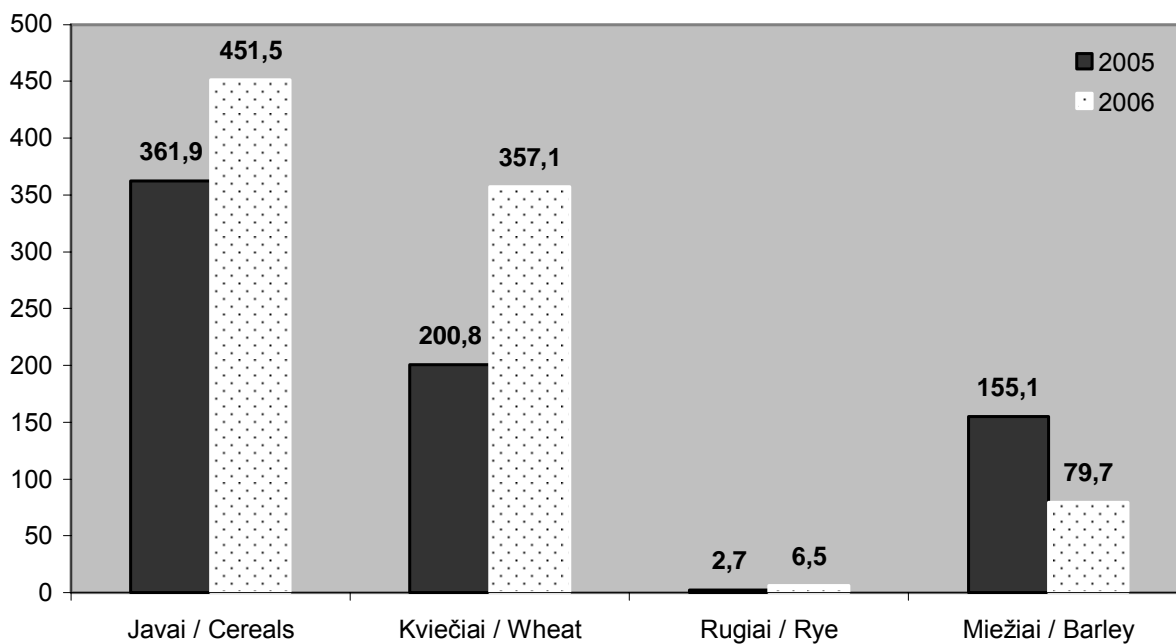
2 pav. Maistinių rugių ir pašarinių miežių supirkimo kainos 2005 ir 2006 metais, Lt/t*

Figure 2. Food rye and fodder barley purchase prices in 2005 & 2006, Lt/t

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą

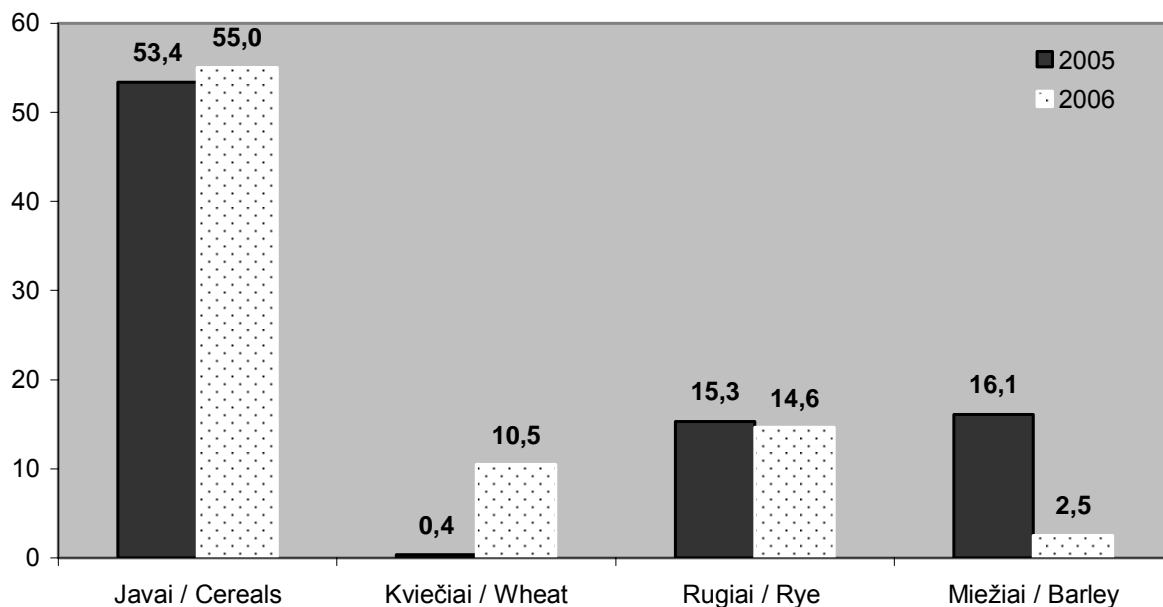
Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

Šaltinis: ARR, ZMP, Agroperspectiva.

3 pav. Javų eksportas 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį, tūkst. t
Figure 3. Cereal exports in the 1st half-year 2005 & 2006, thou. t

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

4 pav. Javų importas 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį, tūkst. t
Figure 4. Cereal imports in the 1st half-year 2005 & 2006, thou. t

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Eksportuotų ir importuotų javų kainos 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį, Lt/t
The prices of cereals exported and imported in the 1st half-year 2005 & 2006, Lt/t

	Javai / Cereals			Kviečiai / Wheat			Rugiai / Rye			Miežiai / Barley		
	2005	2006	pokytis, change, %	2005	2006	pokytis, change, %	2005	2006	pokytis, change, %	2005	2006	pokytis, change, %
Eksportas <i>Exports</i>	411	405	98,5	410	393	95,9	317	314	99,1	405	434	107,2
Importas <i>Imports</i>	538	658	122,3	1000	362	2,8 k.*	327	411	125,7	385	480	124,7

* Kartai / Times.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Perdirbimas. 2006 metų I-ąjį pusmetį šalies grūdų perdirbimo įmonės perdirbo 372,8 tūkst. t grūdų, iš jų: 113,9 tūkst. t maistinių kviečių, 37,5 tūkst. t rugių, 31,6 tūkst. t kvietrugių, 76,0 tūkst. t miežių.

Grūdų atsargos 2006 metų birželio mėnesio pabaigoje buvo: kviečių – 75,8 tūkst. t, rugių – 22,7 tūkst. t, miežių – 72,0 tūkst. t, grikių – 0,6 tūkst. t, kvietrugių – 7,4 tūkst. t.

Per minėtą laikotarpį šalies grūdų perdirbimo įmonės pagamino 104,9 tūkst. t miltų (85,2 tūkst. t kvietinių ir meslininių, 19,5 tūkst. t ruginių), 15,5 tūkst. t javų kruopų,

91,9 tūkst. t duonos ir pyrago gaminių (34,9 tūkst. t ruginės duonos, 41,5 tūkst. t kitokios duonos), 25,0 tūkst. t konditerijos gaminių (4 lentelė).

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, iš grūdų produktų asortimento daugiausia padidėjo sijotų ruginių miltų ir perlinių kruopų pardavimas (5 lentelė). Labiausiai šoktelėjo I rūšies kvietinių miltų, pasijotų ruginių miltų, grikių ir perlinių kruopų grūdų produktų gamintojų pardavimo kainos.

4 lentelė / Table 4

Grūdų produktų grupių gamyba 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį, tūkst. t
Grain products by product group in the 1st half-year 2005 & 2006, thou. t

Produktų grupės <i>Product group</i>	2005	2006	Pokytis, <i>Change, %</i>
Miltai / <i>Flour</i>	106,8	104,9	98,2
Javų kruopos / <i>Groats</i>	15,6	15,5	99,4
Duona ir pyrago gaminiai <i>Bread and pastry</i>	94,1	91,9	97,7
Konditerijos gaminiai <i>Confectionery</i>	22,8	25,0	97,7

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Grūdų produktų pardavimas 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Sales of grain products in the 1st half-year 2005 & 2006

Grūdų produktai <i>Grain products</i>	Parduota, tūkst. t <i>Amounts sold, thou. t</i>			Vidutinė pardavimo kaina, Lt/t <i>Average sale price, Lt/t</i>		
	2005	2006	pokytis, <i>change,</i> %	2005-06	2006-06	pokytis, <i>change,</i> %
Kvietiniai miltai: / <i>Wheat flour:</i>						
aukščiausios rūšies <i>best quality</i>	113,3	63,0	55,6	695,3	670,5	96,4
pirmos rūšies <i>first quality</i>	20,9	14,2	67,9	365,9	595,7	162,8
antros rūšies <i>second quality</i>	4,9	5,1	104,1	504,8	538,4	106,7
Ruginiai miltai: / <i>Rye flour:</i>						
sijoti / <i>sift flour</i>	12,4	13,4	108,1	543,6	704,2	129,5
pasijoti / <i>half-sifted flour</i>	8,7	8,7	–	358,6	572,6	159,7
Kruopos: / <i>Groats:</i>						
kviečių / <i>wheat</i>	1,8	1,5	83,3	556,4	578,2	103,9
manų / <i>semolina</i>	1,9	2,0	105,3	732,9	750,8	102,4
miežių / <i>barley</i>	3,0	2,7	90,0	459,3	582,8	126,9
perlinės / <i>pearl-barley</i>	1,6	1,7	106,3	434,7	584,8	134,5
grikių / <i>buckwheat</i>	2,4	2,3	95,8	1721,1	2365,7	137,5

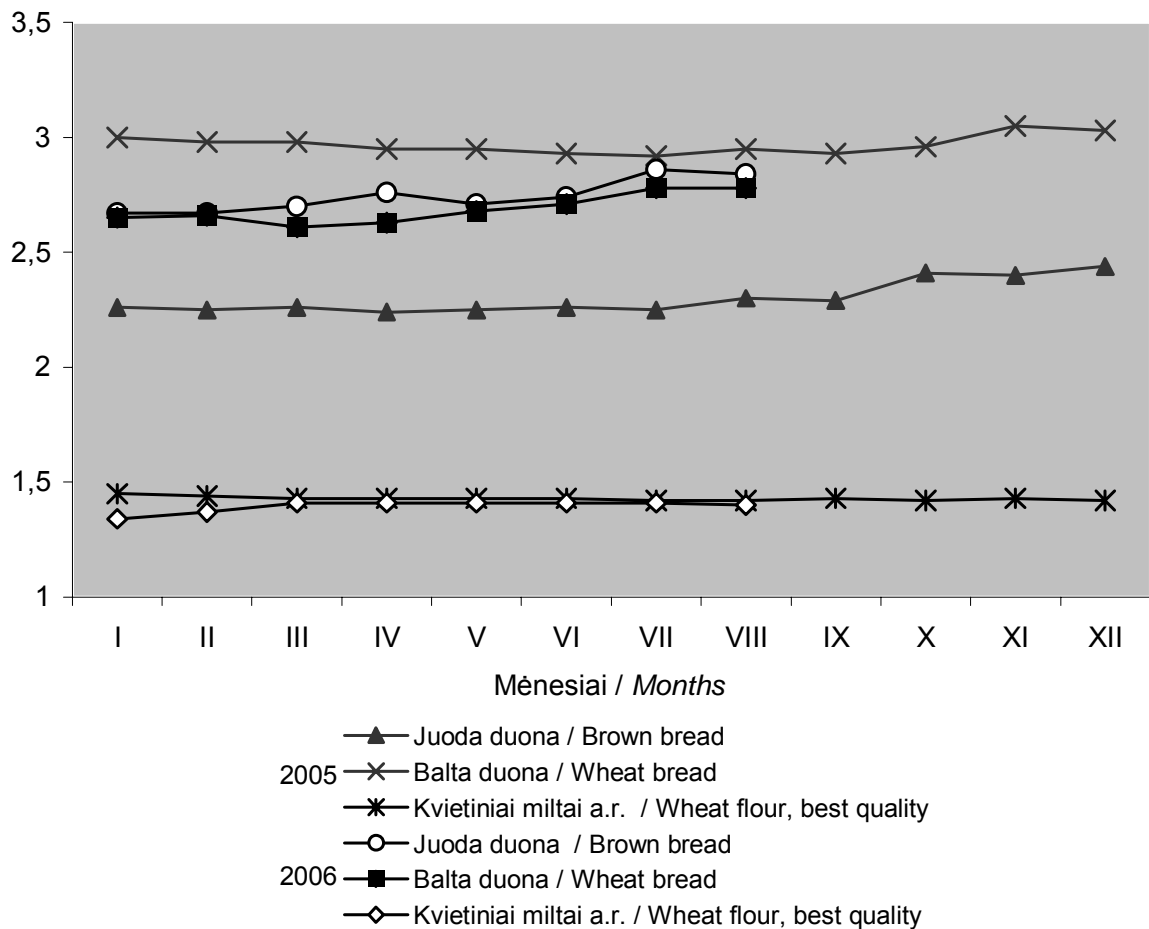
Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Grūdų derliaus prognozės. Drėgmės dirvoje trūkumas bei vyravę karšti orai paskatino javų džiovimą ir iškreipė normalų jų brendimą. Minimos priežastys nulėmė javų derlingumo ir bendro derliaus sumažėjimą, palyginti su 2005 metais (6 lentelė).

Labiausiai nuo nepalankių klimatinių sąlygų nukentėjo žiemkenčiai, todėl ir bendras jų derlius prognozuojamas tik 67,0 proc. praėjusių metų lygio. Jautriausiai į pasikeitusias sąlygas reagavo žieminiai miežiai ir kvietrugiai. Jų derlingumas,

palyginti su 2005 metais, prognozuojamas tik 53,1 ir 64,2 proc. praėjusių metų lygio.

Nors vasarinių javų augimą taip pat labai paveikė sausi ir karšti orai, jų bendras derlius prognozuojamas tik 12,8 proc. mažesnis negu praėjusiais metais. Ne tokį ryškų vasarinių javų bendro derliaus sumažėjimą lėmė tai, kad prognozuojamą vasarinių javų derlingumo sumažėjimą 22,5 proc., palyginti su 2005 metais, turėtų kompensuoti 13,0 proc. didesnis vasarinių javų pasėlių plotas.

5 pav. Pagrindinių grūdų produktų mažmeninės kainos, Lt/kg
 Figure 5. Retail prices of main grain products, Lt/kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

6 lentelė / Table 6

Grūdinių augalų derlingumas ir derlius Lietuvoje 2005 ir 2006 metais
 Yield and harvest of grain crops in Lithuania in 2005 & 2006

Augalų rūšys Crops	Derlingumas, t/ha / Yield, t/ha			Derlius, tūkst. t / Harvest, thou. t		
	2005	2006*	pokytis, change, %	2005	2006**	pokytis, change, %
Grūdiniai augalai / Grain crops	2,89	2,19	75,8	2866,6	2222,5	77,5
Javai / Cereals	2,94	2,23	75,9	2810,9	2157,6	76,8
žieminiai / winter cereals	3,46	2,67	77,2	1457,7	977,2	67,0
kviečiai / wheat	3,85	3,0	77,9	1148,5	759,0	66,1
kvietrugiai / triticale	2,73	2,0	73,3	175,3	112,6	64,2
rugiai / rye	2,12	1,8	84,9	107,9	92,0	85,3

Augalų rūšys <i>Crops</i>	Derlingumas, t/ha / <i>Yield, t/ha</i>			Derlius, tūkst. t / <i>Harvest, thou. t</i>		
	2005	2006*	pokytis, <i>change, %</i>	2005	2006**	pokytis, <i>change, %</i>
miežiai / <i>barley</i>	3,24	2,2	67,9	25,6	13,6	53,1
vasariniai / <i>spring cereals</i>	2,53	1,96	77,5	1353,0	1180,4	87,2
kviečiai / <i>wheat</i>	3,24	2,3	71,0	230,7	209,8	90,9
miežiai / <i>barley</i>	2,70	2,1	77,8	922,1	787,9	85,4
kvietrugiai / <i>triticale</i>	2,33	2,0	85,8	25,6	18,6	72,7
avižos / <i>oat</i>	1,92	1,5	78,1	114,4	91,8	80,2
grikliai / <i>buckwheat</i>	0,55	0,5	90,9	15,6	15,7	100,6
varpinių mišiniai <i>mixed cereals</i>	1,83	1,5	82,0	39,0	46,5	119,2
kukurūzai / <i>maize</i>	3,08	3,0	97,4	4,9	9,9	202,0
kiti javai / <i>other cereals</i>	1,44	0,6	41,7	0,3	0,2	66,7
Ankštiniai augalai <i>Leguminous crops</i>	1,64	1,39	84,8	58,7	64,9	110,6
Rapsai / <i>Rape</i>	1,84	1,09	59,2	201,1	162,7	80,9
žieminiai / <i>winter rape</i>	2,5	1,5	60,0	72,3	38,7	53,5
vasariniai / <i>spring rape</i>	1,6	1,0	62,5	128,8	124,0	96,3

* Lietuvos žemdirbystės instituto prognozė / *Forecast of the Lithuanian Institute of Agriculture.*

** Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto prognozė
Forecast of the Lithuanian Institute of Agrarian Economics.

Šaltinis: Žemės ūkio augalų pasėliai, derlius ir derlingumas 2005. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Tarptautinės grūdų tarybos šių metų liepos 27 dienos prognozės duomenimis, 2006 metais bendras grūdų derlius pasaulyje turėtų būti 1577 mln. t, arba 20 mln. t (1,3 proc.) mažesnis nei 2005-aisiais (priedo 4 ir 5 lentelės). Grūdų sunaudojimo 2006 metais prognozė – 1627 mln. t (7 lentelė). Palyginti su 2005 metais, grūdų gali būti sunaudota 12 mln. t, arba 0,7 proc., daugiau. Prognozuojamas mažesnis grūdų derlius gali sumažinti grūdų sunaudojimą pašarams, tačiau pramoniniam perdirbimui,

ypač biokuro gamybai, grūdų sunaudojimas turėtų didėti. Pasaulinės 2006 metų grūdų prekybos prognozės – 217 mln. t – 2 mln. t (0,9 proc.) daugiau nei 2005 metais. Dėl prognozuojamo mažesnio 2006 metų grūdų derliaus pasaulyje pasaulinės grūdų atsargos 2006 metų pabaigoje turėtų sudaryti 254 mln. t. Labiausiai (50 mln. t) pasaulinės grūdų atsargos sumažintos pagrindinėse grūdų eksportuotojose – Argentinoje, Australijoje, Kanadoje, ES ir JAV.

Pasaulinio grūdų balansas 2005 ir 2006 metais, mln. t
World grain balance for 2005 & 2006, mill. t

Rodikliai <i>Indicators</i>	Visi grūdai <i>Grains of all kinds</i>			Kviečiai / <i>Wheat</i>			Miežiai / <i>Barley</i>			Kukurūzai / <i>Maize</i>		
	2005	2006	pokytis, <i>change,</i> %	2005	2006	pokytis, <i>change,</i> %	2005	2006	pokytis, <i>change,</i> %	2005	2006	pokytis, <i>change,</i> %
Gamyba <i>Production</i>	1597	1577	98,7	617	596	96,6	140	145	103,6	693	692	99,9
Prekyba <i>Trade</i>	215	217	100,9	110	112	101,8	17,7	17,4	98,3	78	79	101,3
Vartojimas <i>Consumption</i>	1615	1627	100,7	622	611	98,2	144	147	102,1	699	723	103,4
Atsargos <i>Stocks</i>	304	254	83,6	133	118	88,7	28,2	25,2	89,4	125	94	75,2

Šaltinis: Tarptautinės grūdų tarybos duomenys.

Kviečių gamybos prognozė 2006 metams – 596 mln. t, t. y. 21 mln. t (3,4 proc.) mažiau nei pernai. Didžiausias sumažėjimas laukiamas ES (ypač Prancūzijoje), JAV, Argentinoje ir Australijoje. Pasaulinis kviečių suvartojimas turėtų sumažėti iki 611 mln. t – 11 mln. t (1,8 proc.) mažiau nei 2005 metais. Pasaulinė kviečių prekyba 2006-aisiais sudarys 112 mln. t, arba 2 mln. t (1,8 proc.) viršys praėjusių metų lygį. Prognozuojama, kad šių metų pabaigoje kviečių

atsargos sudarys 118 mln. t, tai 15 mln. t (11,3 proc.) mažiau nei praėjusiais metais.

Miežių gamyba turėtų siekti 145 mln. t, arba 5 mln. t (3,6 proc.) daugiau nei praėjusiais metais. Prognozuojama, kad jų bus suvartota 147 mln. t, tai 3 mln. t (2,1 proc.) daugiau nei 2005 metais. Miežių pardavimas 2006-aisiais turėtų sudaryti 17,4 mln. t. Pasaulinės miežių atsargos 2006 metų pabaigoje pagal prognozę mažėja iki 25,2 mln. t.

RAPSAI / RAPE

Lietuvos žemdirbystės instituto duomenimis, dėl nepalankių žiemojimo sąlygų sunyko apie 80–90 proc. žieminių rapsų pasėlių. Rapsų augintojai dalį jų atsėjo vasariniais. Rapsų pasėliai 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, išaugo 37,0 proc. (1 lentelė). Tam įtakos turėjo didėjanti biodyzelino gamyba.

Rapsų supirkimas. Per šių metų septynis mėnesius Lietuvoje iš rapsų augintojų supirkta

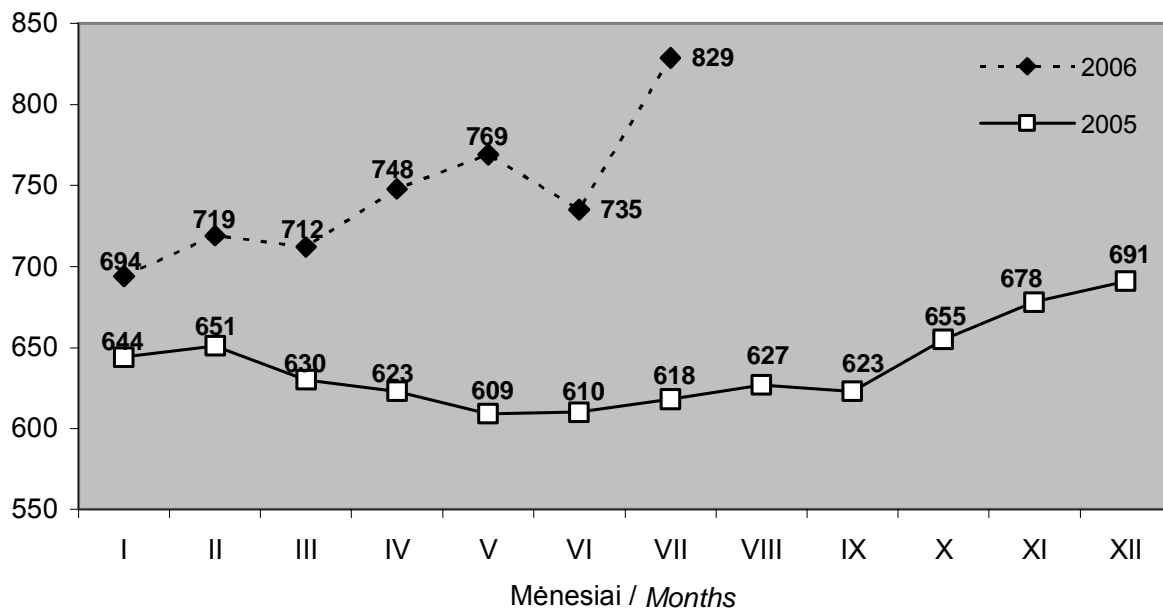
14,9 tūkst. t rapsų (daugiausia – senojo derliaus). Prasidėjus naujojo derliaus sezonui, supirkimas Lietuvoje suaktyvėjo – vien per šių metų rugpjūčio mėnesį iš jų augintojų supirkta 42,2 tūkst. t. Tam nemažos įtakos turėjo ir padidėjusi rapsų supirkimo kaina. Pastaroji 2006 metų liepą, palyginti su 2005 metų tuo pačiu mėnesiu, išaugo 34,3 proc.

**Rapsų pasėlių plotai ūkiuose, turinčiuose vieną ir daugiau ha žemės ūkio naudmenų
2005 ir 2006 metais**

Rape crop area in the farms of one and more hectares of agricultural land in 2005 & 2006

	Plotas, tūkst. ha / Area, thou. ha		Pokytis, Change, %
	2005	2006	
Rapsai / Rape	109,4	149,8	137,0
žieminiai / winter rape	28,9	25,8	89,0
vasariniai / spring rape	80,5	124,0	154,0

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

1 pav. Vidutinės rapsų supirkimo kainos Lietuvoje 2005 ir 2006 metais, Lt/t

Figure 1. Average rapeseed purchase prices in Lithuania in 2005 & 2006, Lt/t

Šaltinis: =ŽŪMPRIS.

Perdirbimas. Per 2006 metų septynis mėnesius Lietuvos rapsų perdirbimo įmonės perdirbo 14,3 tūkst. t rapsų – 1,6 tūkst. t (11,2 proc.) daugiau negu per 2005 metų tą patį laikotarpį. Lietuvoje dabartiniu metu didžiausia rapsų perdirbėja yra UAB „Rapsoila“, šiais metais planuojanti perdirbti apie 26 tūkst. t rapsų. UAB „Pasvalio agrochemija“ į naują rapsų perdirbimo gamyklą, kurioje numatoma perdirbti apie 25 tūkst. t rapsų per metus, jau investavo per 9 mln. Lt. Šioje gamykloje išspausť aliejų, kuris tinka ir maistiniam aliejui gaminti, planuojama gabenti į „Rapsoilą“ toliau perdirbti.

Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos įmonės „Mestilla“ savininkai šių metų balandžio mėnesį pradėjo statyti naują biodyzelino gamyklą. Į ją planuojama investuoti per 105 mln. Lt ir kasmet pagaminti apie 115 tūkst. t metilo esterio. Nacionalinės mokėjimo agentūros duomenimis, įmonė gavo ES (2,53 mln. Lt) ir valstybės biudžeto (0,9 mln. Lt) paramą, skirtą biokuro gamybai iš rapsų. „Mestilla“ priklauso tarptautine augalininkystės produkcijos prekyba užsiimančiai šalies agroverslo grupei „Linus Agro“.

Pasaulyje pastebimas biodyzelino gamybos didėjimas. Labiausiai ji auga ES, Šiaurės ir Pietų Amerikos šalyse, kai kuriose Azijos šalyse. Pavyzdžiui, Malaizijos vyriausybė patvirtino 14 gamyklų, skirtų biodyzelino gamybai, statybą. Planuojama, kad 2008 metais šioje šalyje biodyzelino gamyba išaugs iki 2 mln. t. Agentūros *Oil World* duomenimis, 2005 metų pabaigoje pasaulyje buvo pagaminama apie 10 mln. t biodyzelino. Prognozuojama, kad 2007 metų pabaigoje gamyba gali išaugti 50 proc. – iki 15 mln. t.

Europos aliejinių augalų sėklų augintojų ir perdirbėjų asociacijos duomenimis, ES biokuro gamyba 2006 metais turėtų sudaryti 3,1–3,2 mln. t – 20 proc. daugiau negu praėjusiais metais. ES apie 80,0 proc. biokuro pagaminama

iš rapsų aliejaus. Tačiau pastaruoju metu pastebima tendencija biokuro gamybai naudoti sojų ir palmių aliejų, kadangi jo kaina mažesnė. 2006 metų vasario mėnesį sojų aliejaus vidutinė pasaulinė kaina buvo 1275,6–1544,0 Lt/t, palmių aliejaus – 1174,6 Lt/t, rapsų – 2086,6 Lt/t.

Užsienio prekyba. Lietuva per 2006 metų I-ąjį pusmetį eksportavo 25,6 karto daugiau rapsų sėklų negu importavo. Palyginti su 2005 metų analogišku laikotarpiu, rapsų sėklų eksportas sumažėjo 56,4 proc., o importas išaugo daugiau kaip dvigubai (2 lentelė).

Rapsų derliaus prognozė. Dėl nepalankių klimatinė sąlygų 2006 metais prognozuojamas mažesnis rapsų derlingumas ir bendras derlius (3 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Lietuvos užsienio prekyba rapsų sėklomis 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Foreign trade in rapeseed in the 1st half-year 2005 & 2006

	Kiekis, tūkst. t / Amount, thou.t			Kaina, Lt/t / Price, Lt/t		
	2005	2006	pokytis, change, %	2005	2006	pokytis, change, %
Eksportas / Exports	70,29	30,64	43,6	706,0	792,0	112,2
Importas / Imports	0,595	1,199	201,5	4485,0	4793,0	106,9

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

3 lentelė / Table 3

Rapsų derlingumas ir derlius Lietuvoje 2005 ir 2006 metais
Rape yield and harvest in Lithuania in 2005 & 2006

	Derlingumas, t/ha / Yield, t/ha			Derlius, tūkst. t / Harvest, thou. t		
	2005	2006*	pokytis, change, %	2005	2006**	pokytis, change, %
Rapsai / Rape	1,84	1,09	59,2	201,1	162,7	80,9
žieminiai / winter rape	2,5	1,5	60,0	72,3	38,7	53,5
vasariniai / spring rape	1,6	1,0	62,5	128,8	124,0	96,3

* Lietuvos žemdirbystės instituto prognozė / Forecast of the Lithuanian Institute of Agriculture.

** Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto prognozė / Forecast of the Lithuanian Institute of Agrarian

Šaltinis: Žemės ūkio augalų pasėliai, derlius ir derlingumas 2005. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Lietuvos žemdirbystės instituto duomenimis, 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, Lietuvoje prognozuojamas 40,0 proc. žieminių rapsų ir 37,5 proc. vasarinių rapsų mažesnis derlingumas bei 46,5 proc. žieminių rapsų ir 3,7 proc. vasarinių rapsų mažesnis derlius.

Pasaulyje 2006 metais taip pat prognozuojamas mažesnis rapsų derlius. Agentūros *Oil World* duomenimis, pasaulyje laukiama 47,8 mln. t rapsų derliaus – 1,3 proc. mažesnio negu 2005 metais (48,41 mln. t). JAV Žemės ūkio departamento duomenimis, rapsų derlius Kinijoje, užimančioje antrąją vietą pasaulyje pagal užaugintų rapsų kiekį, turėtų siekti 13,05 mln. t (2005 m. – 13,18 mln. t), Kanadoje, trečiojoje pagal dydį rapsų auginatojoje pasaulyje – 9,66 mln. t – 25 proc. daugiau negu 2005-aisiais. Ukrainos Žemės ūkio ministerijos duomenimis, 2006 metų rapsų derlius Ukrainoje turėtų sudaryti ne mažiau kaip 700 tūkst. t – tai 2,5 karto daugiau nei 2005-aisiais.

ES šiais metais prognozuojamas 15,3 mln. t rapsų derlius (2005 m. – 15,4 mln. t). Nors ES rapsų pasėlių plotai 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, padidėjo 5,0 proc. (iki 4,95 mln. ha), dėl sausros rapsų derliaus prognozė suma-

žinta. ES grūdų prekybos asociacijos *Coceral* analitikai prognozuoja tokį 2006 metų derlių: Vokietijoje – 4,8 mln. t (-3,8 proc.), Prancūzijoje – 4,6 mln. t (+2,5 proc.), Jungtinėje Karalystėje – 1,9 mln. t (-1,5 proc.). Lenkijos Žemės ūkio ministerijos duomenimis, 2006 metais rapsų derlius šalyje turėtų būti 15–25 proc. mažesnis nei 2005-aisiais. Pastaraisiais metais rapsų derlius Lenkijoje buvo 1,45 mln. t. Rapsų kaina Hamburgo biržoje birželio mėnesį išliko panaši kaip ir gegužę (854,9 Lt/t) – 5,8 proc. didesnė negu balandžio mėnesį. Rapsų kaina liepos mėnesį, palyginti su birželiu, išaugo 2,4 proc. (iki 875,8 Lt/t), buvo 23,2 proc. didesnė negu praėjusiais metais tuo pačiu laikotarpiu.

Pasaulinė rapsų pasiūla, atsižvelgiant į didesnes 2006 derliaus metų pradžios atsargas, prognozuojama tokia pat kaip ir 2005 metais (54,82 mln. t). *Oil World* analitikų nuomone, 2006 metais bus perdirbta apie 46 mln. t rapsų – 5,4 proc. daugiau nei 2005 metais. Galutinės 2006 metų atsargos turėtų sudaryti 4,82 mln. t – gerokai mažiau, palyginti su praėjusiu sezonu (7,02 mln. t).

CUKRUS / SUGAR

Lietuvai tapus ES nare, cukraus gamyba ribojama šaliai nustatyta kvota. Tačiau jo buvo gaminama daugiau, negu reikia vidaus rinkos poreikiams patenkinti, todėl už tos pačios kokybės cukrinius runkelius virškvotiniam cukrui pagaminti mokama mažiau negu už runkelius, skirtus kvotiniam cukrui. Už eksportuotą į trečiąsias šalis cukrų mokamos subsidijos.

Šalyje mažėjant gyventojų skaičiui ir esant dabartiniam vidutiniam cukraus suvartojimui, vidaus vartojimui kvotinio baltojo cukraus pakanka.

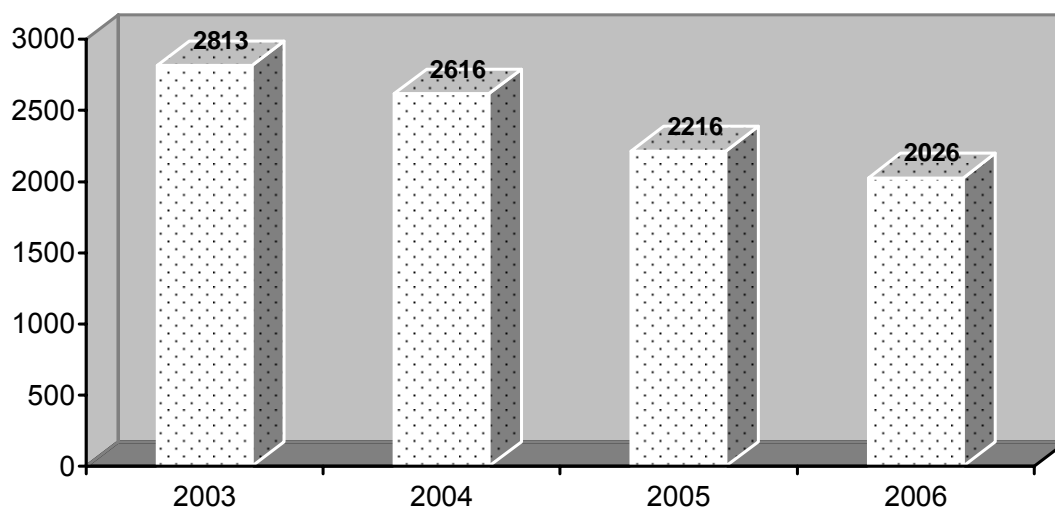
Dėl cukraus pertekliaus ES rinkoje valstybėms narėms 2005 ir 2006 metais buvo mažinamos cukraus gamybos kvotos. Iki įstojimo suderėta Lietuvos 103010 t baltojo cukraus gamybos kvota 2005 metais buvo sumažinta 2,6 proc. (iki 100290 t), o 2006-aisiais – dar 6,7 proc. (iki 94161 t).

2006 metais cukriniais runkeliais buvo apšėtas 18,5 tūkst. ha plotas, palyginti su 2004-aisiais, 21 proc. mažesnis. 2006 metų pavasaris buvo vėsus, sausas ir vėlyvas, palyginti su 2005-ųjų. Balandžio ir gegužės orai

buvo sausi. Nuo balandžio 8 d. vidutinė paros oro temperatūra viršijo +5°C. Cukriniams runkeliams tinkama ne mažesnė kaip +10°C temperatūra. Lietuvos žemdirbystės instituto duomenimis, produktyvios drėgmės atsargos dirvoje buvo artimos vidutinėms daugiamečiams. Šėjos metu dirvos greitai džiuvo. Gegužės mėnesį orai buvo permainingi – pirmoje mėnesio pusėje buvo sausa ir šilta. Nuo mėnesio vidurio atvėso, palijo. Dėl vyravusių orų ir šaltų naktų augalai vystėsi lėtai. Birželio pirmąją dekadą orai buvo vėsūs, sausi ir vėjuoti, antrąją – šilti, sausi, saulėti. Vidurio Lietuvoje, kur išsidėstę svarbiausi cukrinių runkelių auginimo rajonai, pasėlių būklė buvo pakankamai gera, tačiau šiaurinės dalies dirvose trūko drėgmės. Balandžio mėnesį kritulių iškrito 63 proc., gegužės – 70 proc. daugiamečio tų mėnesių kritulių kiekio, o birželį iki 20 dienos kritulių nebuvo. Liepos mėnesį cukriniams runkeliams augti nepakako drėgmės, nes vyravo labai šilti, o atskirais periodais, pavyzdžiui, 5–13 dienomis – labai karšti orai. Dienos metu cukrinių runkelių lapai vysdavo. Rugsjūčio pirmuosius du dešimtadienius oro temperatūra laikėsi aukštesnė už vidu-

tinę daugiamečę, kritulių buvo gausiau. Pirmąjį rugsjūčio dešimtadienį iškrito beveik vidutinis daugiamečio, antrąjį dešimtadienį – didesnis už daugiamečio vidutinį kritulių kiekis. Pagerėjo cukrinių runkelių pasėlių būklė. Specialistų vertinimu, pagal to periodo pasėlių būklę cukrinių runkelių derlingumas galėtų būti vidutiniškai apie 32 t/ha. Tačiau vien cukrinių runkelių derlingumas nenulemia cukraus gamybos. Labai svarbūs yra šaknų cukringumo (bazinis – 16 proc.), cukraus išgavimo fabrikuose iš šaknų rodikliai. Paprastai skaičiuojama, kiek cukraus gaunama iš hektaro cukrinių runkelių pasėlių. Lietuvoje 2005 metais buvo pagaminta 5,94 t/ha cukraus. Jei 2006 metais būtų tokia pati cukraus išeiga, tai galėtų būti pagaminta apie 100–107 tūkst. t cukraus.

Vidaus rinka. Cukrinių runkelių pirkimo–pardavimo sutartis su cukraus fabrikais 2006 metais sudarė 2026 cukrinių runkelių augintojai (bendrovės, ūkininkai ir kiti gyventojai). Jų skaičius mažėja (1 pav.) Per 2003–2006 metų laikotarpį pristatančių runkelių subjektų skaičius sumažėjo 28 proc.

1 pav. Cukrinių runkelių pirkimo–pardavimo sutarčių su cukraus fabrikais skaičius 2003–2006 metais, vnt.

Figure 1. The number of purchase/sale contracts with sugar refineries in 2003–2006
Šaltinis: Žemės ūkio ministerijos duomenys.

Apie 90 proc. cukrinių runkelių išauginama tradiciškai nusistovėjusiuose Vidurio Lietuvos rajonuose, kuriuose tinkamiausios dirvos jiems auginti: Jonišio, Kėdainių, Marijampolės, Pakruojo, Panevėžio, Radviliškio, Šakių, Šiaulių ir Vilkaviškio. 2005 metais už cukrinius runkelius gauta 133,4 mln. Lt pajamų. 2006 metais jos turėtų sumažėti, kadangi mažinama cukrinių runkelių supirkimo kaina.

2006 metų sausio–liepos mėnesiais buvo parduota 66 tūkst. t cukraus, iš jų 39 tūkst. t vidaus rinkoje.

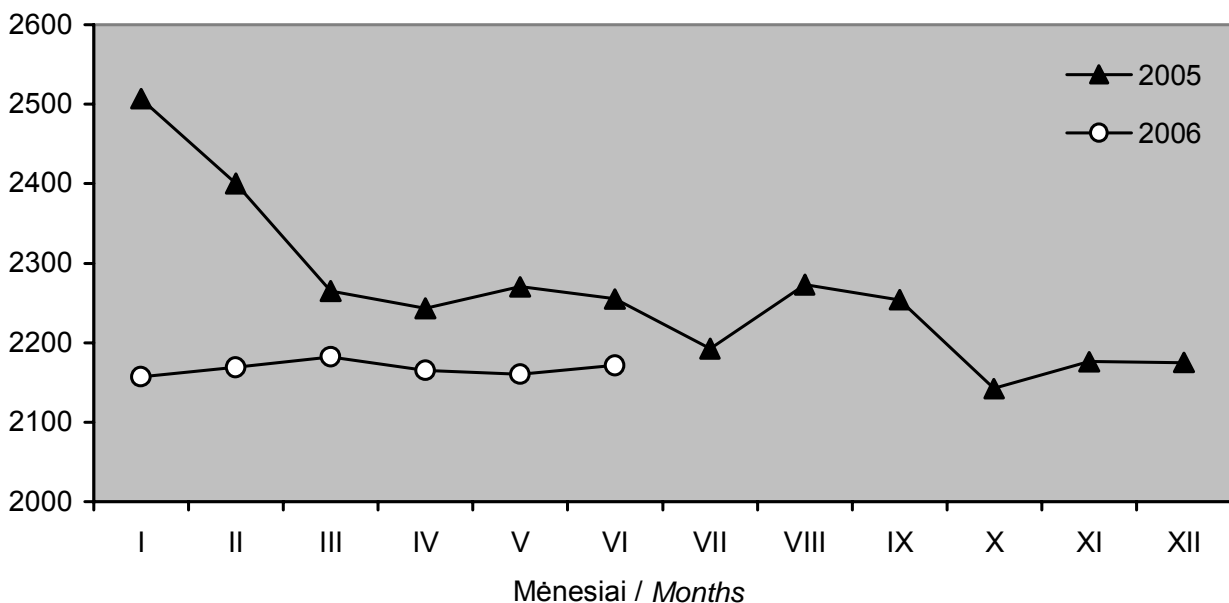
Įmonių cukraus kainos 2005 metų I-ąjį ketvirtį mažėjo, o vėliau keitėsi labai nedaug. 2006 metų sausio mėnesį, palyginti su 2005 metų tuo pačiu mėnesiu, jos sumažėjo 14 proc., o palyginti tarpusavyje birželio kainas – apie 4 proc. (2 pav.).

Apie 66 proc. cukraus savikainos sudaro žaliavos kaina.

Sumažėjusios įmonių cukraus kainos darė mažą poveikį cukraus mažmeninių kainų lygiui. Statistikos departamento duomenimis, mažmeninės kainos nežymiai mažėjo 2005 metų sau-

sio–rugsėjo mėnesiais – vidutiniškai nuo 3,18 Lt/kg iki 2,94 Lt/kg. Pastaroji kaina išsilaikė iki gruodžio mėnesio. Nuo 2006 metų sausio iki liepos mažmeninė cukraus kaina buvo vienoda – 2,93 Lt/kg. Lietuvoje cukraus kainos yra apie 10–11 proc. žemesnės negu Latvijoje ir 11–13 proc. – negu Estijoje.

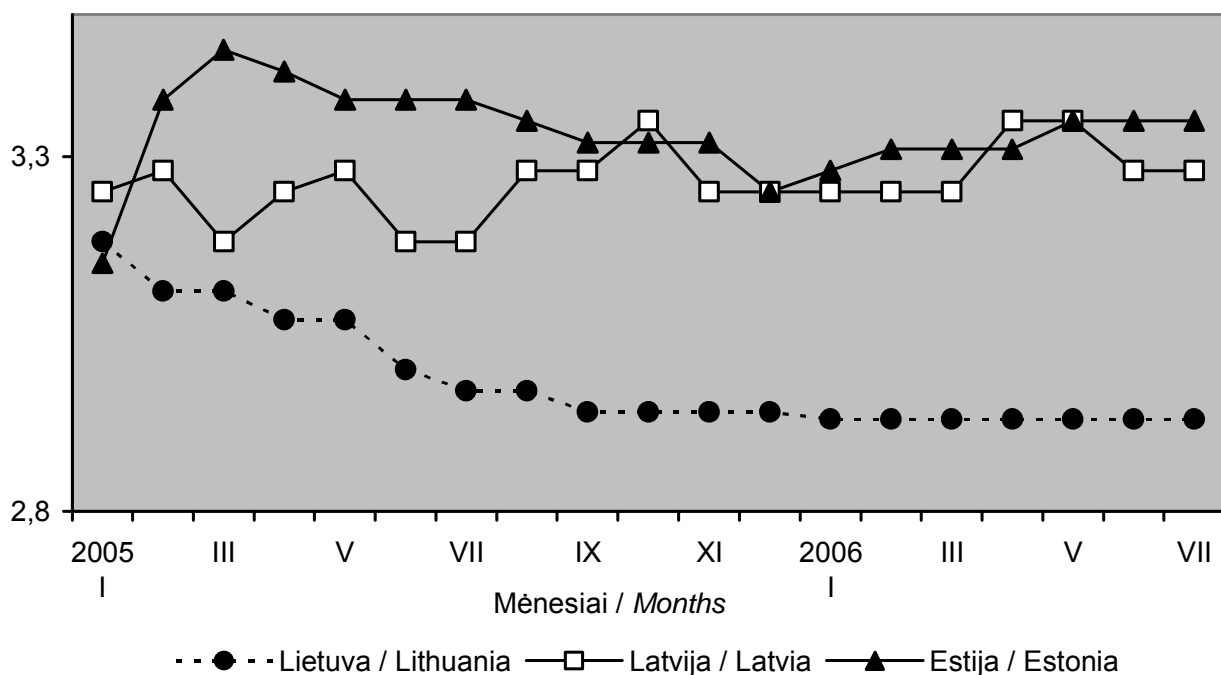
Užsienio prekyba. 2006 metais Lietuvos cukraus užsienio prekybos balansas buvo teigiamas: eksportuota 26,2 tūkst. t cukraus už 42,5 mln. Lt, importuota – 17,5 tūkst. t už 35,9 mln. Lt. 50,4 proc. cukraus išvežta į kitas ES valstybes, 49,6 proc. – į trečiąsias šalis, Tadžikistaną – 8,6 tūkst. t ir Uzbekistaną – 4,4 tūkst. t. Lietuva eksportavo cukrų į 8 ES valstybes, daugiausia – į Latviją – 40,9 proc., Švediją – 29,6 proc., Estiją – 26 proc. Likę 3,5 proc. cukraus išvežta į Suomiją, Lenkiją, Vengriją, Jungtinę Karalystę, Airiją. Daugiausia cukraus importuota iš ES valstybių: Lenkijos – 60,2proc. viso importuoto cukraus kiekio, Švedijos – 18,5 proc., Latvijos – 14,4 proc., Estijos – 6,7 proc. Be to, 1,1 tūkst. t cukraus buvo įvežta iš Rusijos.

2 pav. Lietuvos cukraus fabriku parduoto cukraus (maišuose) vidutinės kainos 2005 ir 2006 metais, Lt/t (be PVM ir akcizų)

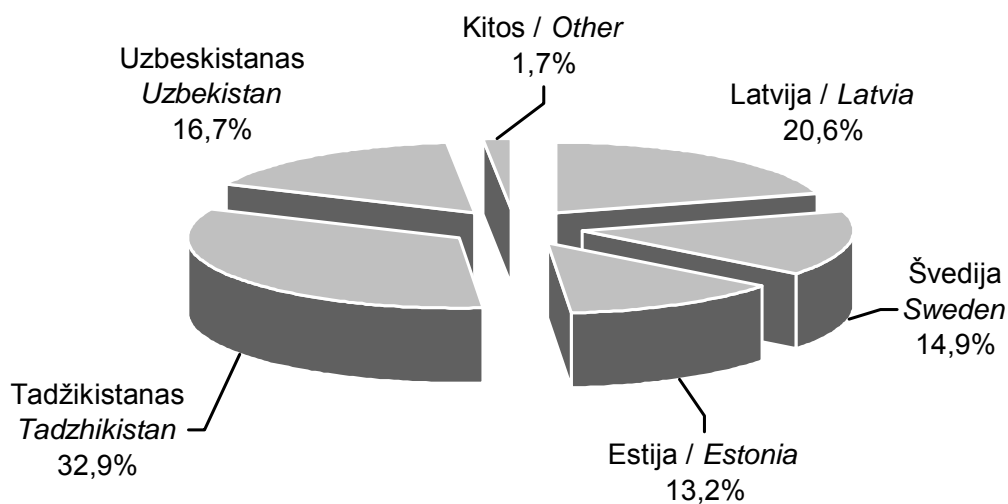
Figure 2. Average producer prices of Lithuanian sugar (in sacks) 2005 and 2006, Lt/t (VAT and excise duty excluded)

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

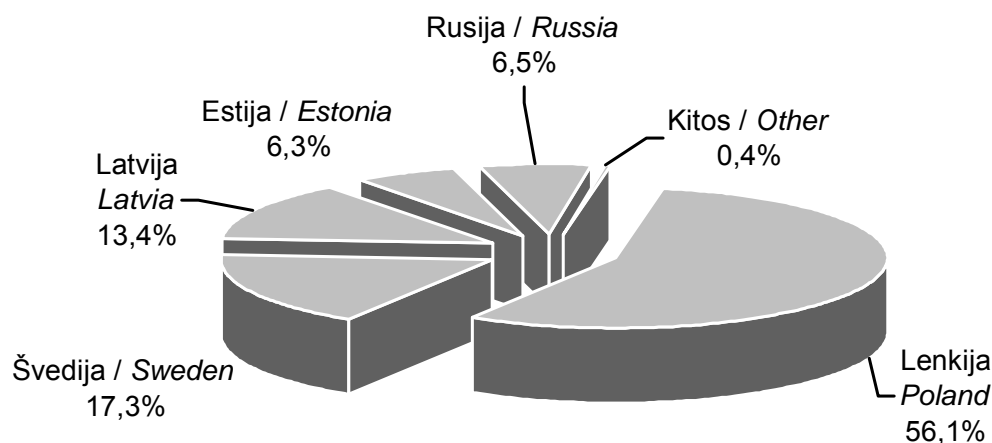
3 pav. Mažmeninės baltojo cukraus kainos Baltijos valstybėse 2005 ir 2006 metais, Lt/kg
Figure 3. Retail white sugar prices in the Baltic countries in 2005 and 2006, Litai/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

4 pav. Cukraus eksportas 2006 metų I-ąjį pusmetį
Figure 4. Sugar exports in the 1st half-year 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

5 pav. Cukraus importas 2006 metų I-ąjį pusmetį
Figure 5. Sugar imports in the 1st half-year 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Vidutinė eksportuoto cukraus kaina – 1,62 Lt/kg, importuoto – 2,06 Lt/kg.

Cukraus fabrikai už išvežtą į trečiąsias šalis cukrų gauna eksporto subsidijas. Subsidijos yra ES taikoma rinkos reguliavimo priemonė, kuria naudojasi AB „Danisco sugar“ fabrikai. UAB „Arvi cukrus“ produkciją parduoda tik vidaus rinkoje. 2005 metais už eksportuotą į trečiąsias šalis cukrų buvo išmokėta 69,1 mln. Lt subsidių. Šiomet planuojama išmokėti apie 150 mln. Lt.

2006–2007 prekybos metams nustatyta 2181,8 Lt/t (631,9 euro/t) baltojo cukraus referencinė kaina, kuri naudojama eksportuoto cukraus subsidijoms apskaičiuoti. 2006–2007 prekybos metai cukriniams runkeliams ir cukrui prasidėjo 2006 m. liepos 1 d. ir baigsis 2007 m. rugsėjo 30 d. Nuo 2007 metų iki 2014-ųjų prekybos metai prasidės spalio 1 d. ir baigsis rugsėjo 30 d.

Prognozės. Lietuvos cukraus pramonės įmonių asociacijos „Cukrus“ duomenimis, 2006 metų rugpjūčio mėnesį pirmąjį dešimtadienį šalyje nebeliko cukraus pertekliaus, o buvo tiek, kiek reikia šaliai iki cukraus gamybos sezono iš naujojo cukrinių runkelių derliaus.

Cukrų turėtų atpiginti ES valstybėse narėse mažinama cukrinių runkelių supirkimo kaina, kuri ilgą laiką buvo 161,25 Lt/t. 2006 m. vasario 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 318/2006 „Dėl bendro cukraus rinkų organizavimo“ numato 2006–2007 cukrinių runkelių ir cukraus prekybos metais sumažinti minimalią cukrinių runkelių supirkimo kainą iki 113,45 Lt/t (32,86 euro/t), kompensuojant augintojams apie 64 proc. prarastų pajamų. Todėl faktinė kvotinių cukrinių runkelių kaina būtų apie 144 Lt/t.

BULVĖS / POTATOES

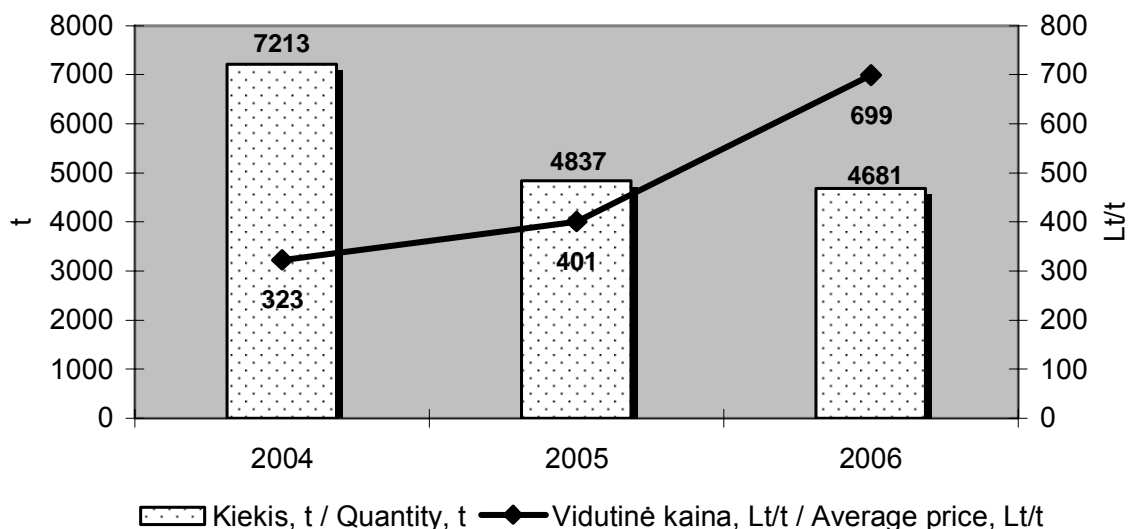
Statistikos departamento duomenimis, bulvių pasėlių plotas Lietuvoje 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, sumažėjo 22,6 proc. ir siekė 57,3 tūkst. ha, iš kurių 2,3 tūkst. ha buvo užsodinta ankstyvųjų veislių bulvėmis. Bulvių pasėlių plotai mažėja ir daugelyje kitų ES šalių. 2006 metais Lietuvoje 99 proc. bulvių pasodinta ūkininkų ūkiuose ir tik 1 proc. – žemės ūkio bendrovėse.

Šiomet bulvės, kaip ir kiti augalai, jautė drėgmės trūkumą. Senosiose ES šalyse beveik visi bulvių laukai yra laistomi, tačiau ir ten karšti orai sulėtino bulvių augimą. Naujosiose šalyse narėse bulvės nukentėjo labiau, nes jose laistoma labai nedidelė pasėlių dalis. Net ir atvėsus orams, bulvės iki vegetacijos pabaigos nespės užaugti iki reikiamo dydžio.

Dėl sumažėjusių bulvių pasėlių ir sausros padarytos žalos bulvių derlius Lietuvoje šiemet

bus daugiau kaip 40 proc. mažesnis negu 2005 metais ir prastesnės kokybės. Tikėtina, kad bulvių derlius bus negausus ir kaimyninėse šalyse, todėl šį sezoną Lietuvoje jos turėtų būti apie 30 proc. brangesnės.

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2006 metų sausio–birželio mėnesiais buvo supirktas 4,68 tūkst. t bulvių – 3 proc. mažiau negu per 2005-ųjų ir 35 proc. mažiau negu 2004-ųjų tą patį laikotarpį. 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų atitinkamu laikotarpiu, maistui bulvių buvo supirktas 8 proc. mažiau, perdirbimui – 2 kartus daugiau. Vidutinė bulvių supirkimo kaina 2006-ųjų metų sausio–birželio mėnesiais buvo 1,7 karto didesnė negu 2005 metų ir 2,2 karto didesnė negu 2004-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (1 pav.).

1 pav. Bulvių supirkimas ir kaina 2004, 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį

Figure 1. Quantities and average prices of potatoes purchased in the 1st half-year 2004, 2005 & 2006

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2004 m., 2006 m. liepos 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

**Vidutinės bulvių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2005 ir 2006 metų gegužės mėnesį, Lt/kg**
*Average farm prices of potatoes in Lithuania and selected foreign countries
in May 2005 & 2006, Lt/kg*

Šalis / Country	2005	2006	Pokytis, Change, %
Lietuva / Lithuania	0,45	0,81	180
Latvija / Latvia	0,41	0,54	132
Estija / Estonia	0,67	0,58	87
Lenkija / Poland	0,29	0,60	2,1 k.*
Vokietija / Germany	0,16	0,44	2,8 k.*
Belgija / Belgium	0,11	0,46	4,2 k.*
Nyderlandai / Netherlands	0,15	0,36	2,4 k.*
J. Karalystė / United Kingdom	0,51	0,66	129
Rusija / Russia	0,65	1,01	155
Baltarusija / Belarus	0,44	0,81	184

* Kartai / Times.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2006 metų gegužės mėnesį pigiausios bulvės buvo Nyderlandų, Vokietijos, Belgijos prekiniuose ūkiuose – atitinkamai 2,3 ir po 1,8 karto pigesnės negu Lietuvoje (1 lentelė). Pigesnės nei mūsų šalyje bulvės buvo ir Latvijoje (1,5 karto), Estijoje (1,4 karto) bei Jungtinėje Karalystėje (1,2 karto). Tačiau jos buvo apie 20 proc. brangesnės Rusijoje.

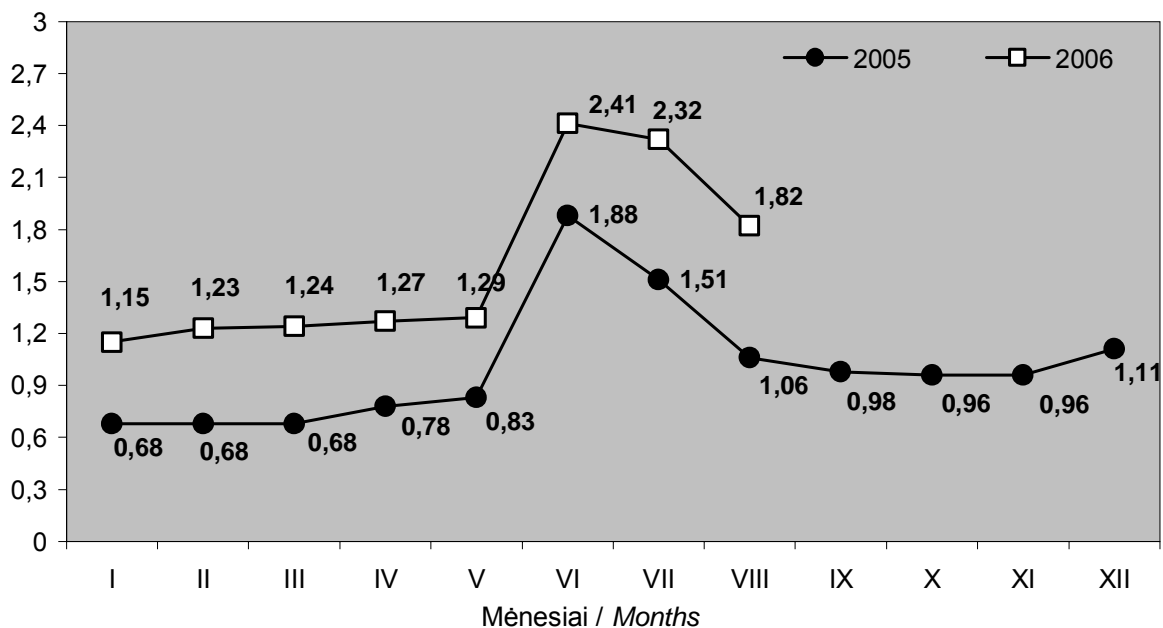
2006 metų gegužės mėnesį palyginti su 2005-ųjų gegužė, labiausiai bulvių kainos išaugo Belgijoje – daugiau kaip 4 kartus, Vokietijoje – 2,8 karto, Nyderlanduose – 2,4 karto, tačiau vis tiek šiose šalyse bulvių kainos išliko vienos mažiausių. Bulvių kaina per analizuojamą laikotarpį sumažėjo tik Estijoje.

Ankstyvųjų bulvių pasiūla Lietuvoje buvo maža. Bulvės smulkios, todėl jos net nerūšiuojamos pagal dydį. Be to, bulvių gumbai labiau

nei ankstesniais metais yra pažeisti spragšių, rauplėti. Liepos–rugpjūčio mėnesiais nefasuotų ankstyvųjų bulvių pardavimo iš ūkių kaina buvo apie 950–1200 Lt/t, o fasuotų – 1400 Lt/t.

Bulvių vidutinė mažmeninė kaina Lietuvos prekybos centruose 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo apie 57 proc. didesnė nei 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (2 pav.).

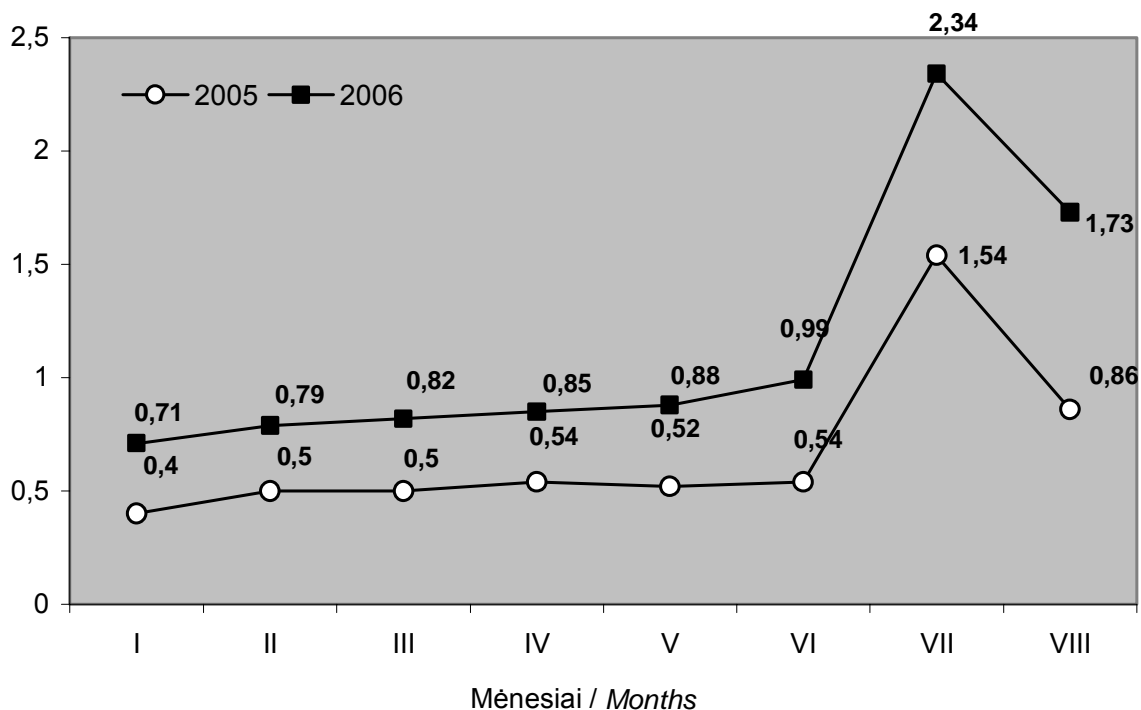
Turguose bulvių kaina sausio–birželio mėnesiais buvo daugiau kaip 30 proc. mažesnė negu prekybos centruose, o birželį – daugiau kaip 2 kartus. Tačiau liepą bulvių kainos prekybos centruose ir turguje susilygino, o rugpjūtį jų kaina turguose tapo tik apie 5 proc. mažesnė negu parduotuvėse. Bulvių vidutinė kaina Lietuvos turguose 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo apie 1,7 karto didesnė nei 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (3 pav.).

2 pav. Vidutinės bulvių kainos* Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2005 ir 2006 metais, Lt/kg
Figure 2. Average retail prices of potatoes in Lithuanian supermarkets in 2005 & 2006, Lt/kg*

* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.

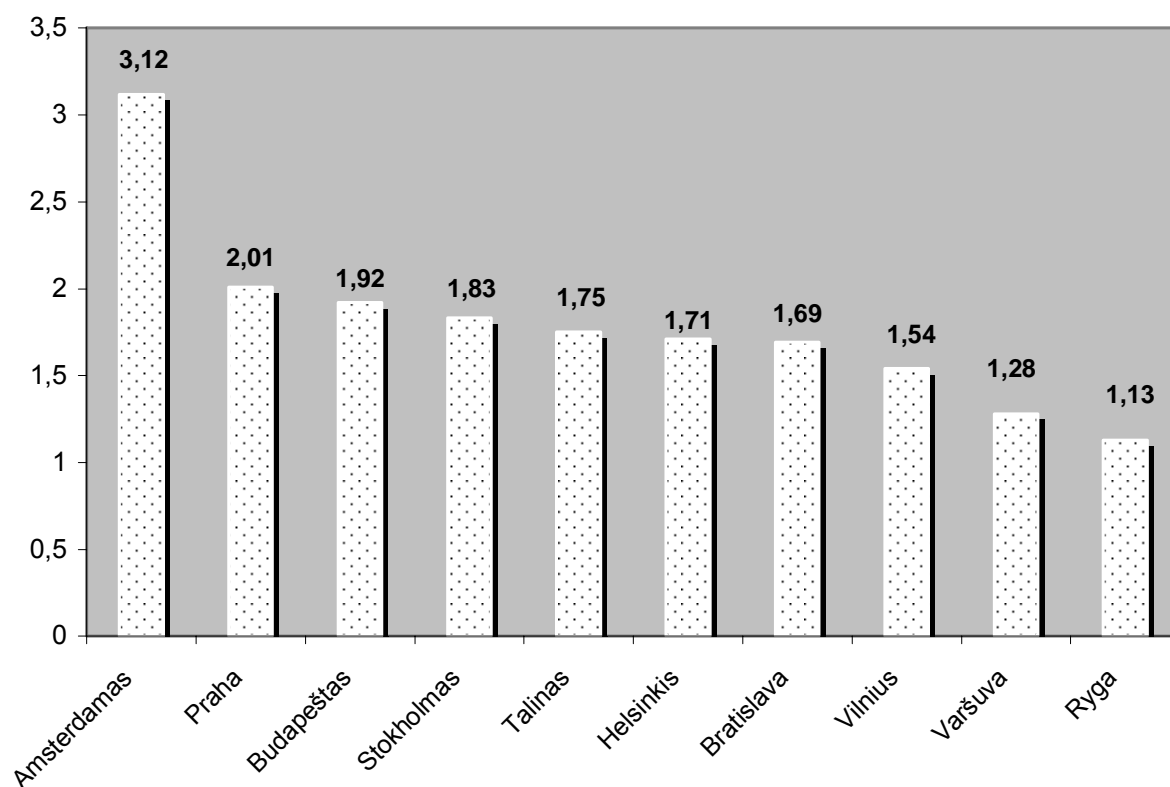
Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

3 pav. Vidutinės bulvių kainos* Lietuvos turguose 2005 ir 2006 metais, Lt/kg
Figure 3. Average retail prices of potatoes in Lithuanian market places 2005 & 2006, Lt/kg*

* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

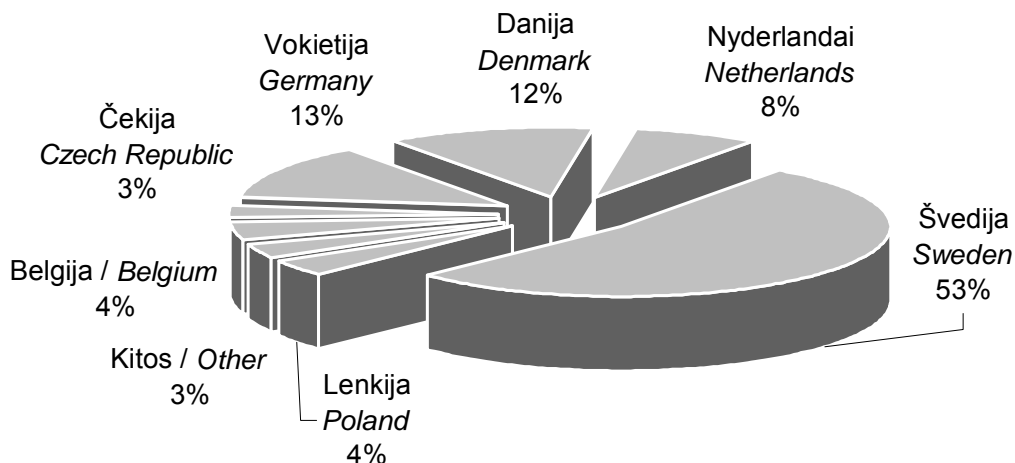

4 pav. Bulvių mažmeninės kainos Europos valstybių sostinėse 2006 metų birželio mėnesį, Lt/kg
Figure 4. Retail prices of potatoes in the capital cities of selected European countries in June 2006, Lt/kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Nors bulvių kainos Lietuvos prekiniuose ūkiuose vienos didžiausių, lyginant ES valstybių sostinių mažmenines kainas, matyti, kad Vilniuje 2006 metų birželio mėnesį jos buvo vienos mažiausių, mažesnės tik Lenkijos ir Latvijos sostinėse, atitinkamai 20 ir 36 proc. (4 pav.). Brangiausiai bulvės buvo parduodamos Vokietijos ir Nyderlandų sostinėse – atitinkamai apie 2,5 ir 2 kartus brangiau negu Vilniuje. Aukštesnėmis kainomis negu Lietuvos sostinėje bulvės buvo parduodamos Čekijos (23 proc.), Vengrijos (20 proc.), Švedijos (16 proc.), Estijos (12 proc.), Suomijos (10 proc.) ir Slovakijos (9 proc.) sostinėse.

Užsienio prekyba. 2006 metų I-ąjį pusmetį didėjo ir bulvių importas, ir eksportas, o jų užsienio prekybos balansas buvo neigiamas – bulvių eksportuota 13,6 karto mažiau negu importuota. 2006 metų I-ąjį pusmetį į Lietuvą įvežta 14,8 tūkst. t bulvių, t. y. apie 1,4 karto daugiau negu 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Vidutinė importuotų bulvių kaina – 812 Lt/t, t. y. 42 proc. didesnė negu 2005 metų atitinkamu laikotarpiu. Bulvės 2006 metų I-ąjį pusmetį importuotos tik iš ES šalių, daugiausia iš Švedijos – 7767,4 t (po 714 Lt/t), Vokietijos – 1913,9 t (po 818 Lt/t) ir Danijos – 1838 t (po 753 Lt/t) (5 pav.).

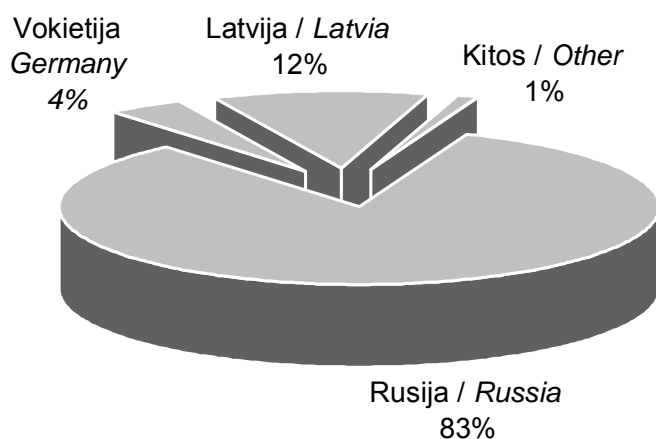
5 pav. Bulvių importas 2006 metų I-ąjį pusmetį

Figure 5. Imports of potatoes in the 1st half-year 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2006 metų metų I-ąjį pusmetį Lietuva iš viso eksportavo 1,1 tūkst. t bulvių, t. y. 1,7 karto daugiau nei per atitinkamą 2005-ųjų laikotarpį. Bendroji bulvių eksporto vertė sudarė 863,3 tūkst. Lt, vidutinė eksportuotų bulvių tonos kaina – 793 Lt, t. y. 34 proc. didesnė nei 2005-ųjų I-ąjį pusmetį.

Didžiausi bulvių eksporto srautai – į Rusiją (83 proc.) ir tik nedidelė dalis – į ES (6 pav.). Į Rusiją išvežta 903,8 t (po 751 Lt/t), į Latviją – 127 t (po 1147 Lt/t).

6 pav. Bulvių eksportas 2006 metų I-ąjį pusmetį

Figure 6. Exports of potatoes in the 1st half-year 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Bulvių gaminiai. 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, paruošta ar užkonservuota 37 proc. daugiau bulvių (įskaitant traškučius) (2 lentelė).

2006 metų sausio–birželio mėnesiais Lietuvoje parduota 42 proc. paruoštų ar konservuotų bulvių. Vidaus rinkoje – 18 proc. brangiau negu užsienio rinkose.

AB „Ambraziškių krakmolos“ per 2006 metų I-ąjį pusmetį bulvių krakmolo pagamino 30,6 t, o per 2005 metų tą patį laikotarpį krakmolo išvis negamino. 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, bulvių krakmolo parduota 4,9 karto mažiau (3 lentelė).

2 lentelė / Table 2

**Paruoštų ar konservuotų bulvių (įskaitant traškučius) gamyba ir pardavimas*
2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį**
Production and sales of potatoes prepared or preserved (chips incl.)
in the 1st half-year 2005 and 2006*

Rodikliai / Indicators	2005	2006	Pokytis, Change, %
Pagaminta, t / Production, t	2303,9	3165,7	137
Parduota, t / Sales, t	2391,7	3185,6	133
iš jų vidaus rinkoje / of which in domestic market	1067,4	1329,8	125
Vidutinė kaina, tūkst. Lt/t / Average price, thou. Lt/t	11,12	10,78	97
Vidutinė kaina vidaus rinkoje, tūkst. Lt/t Average price in domestic market, thou. Lt/t	13,19	12,73	97

* Be PVM / VAT excluded.

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

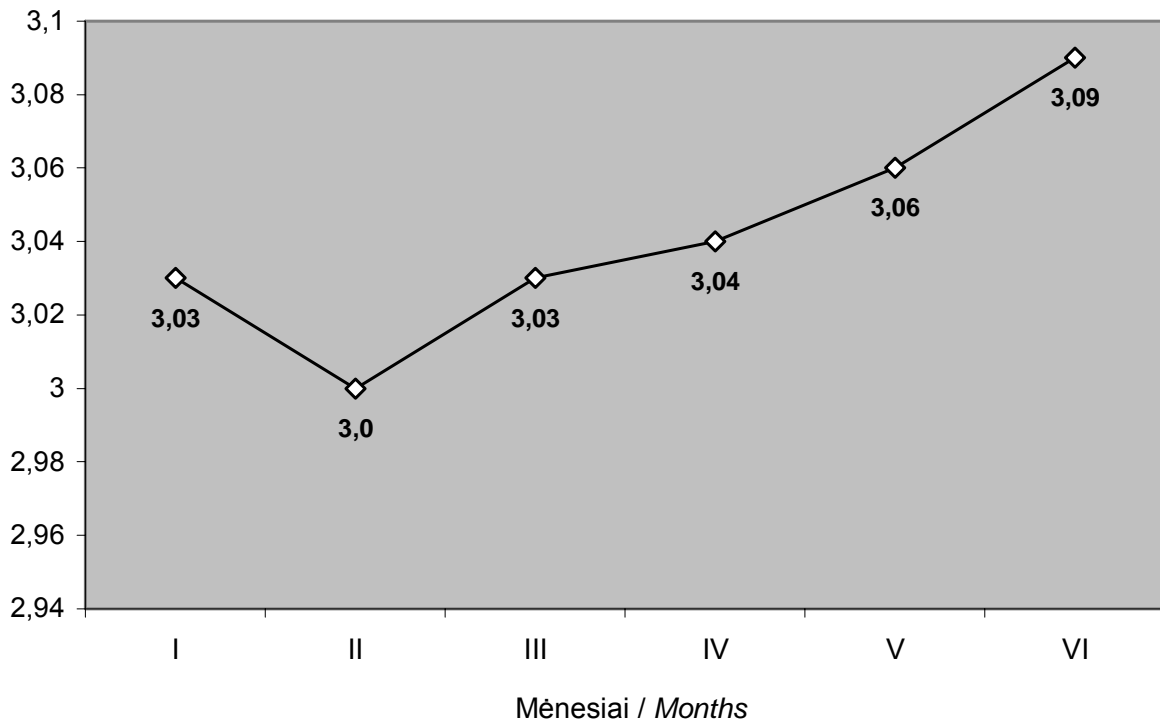
3 lentelė / Table 3

Bulvių krakmolo pardavimas* 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Sales of potato starch in the 1st half-year 2005 and 2006*

Rodikliai / Indicators	2005	2006	Pokytis, Change, %
Parduota, t / Sales, t	518,7	105,8	20
iš jų vidaus rinkoje / of which in domestic market	516,7	104,1	20
Vidutinė kaina, tūkst. Lt/t / Average price, thou. Lt/t	1,56	1,90	122
Vidutinė kaina vidaus rinkoje, tūkst. Lt/t Average price in domestic market, thou. Lt/t	1,56	1,89	121

* Be PVM / VAT excluded.

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

7 pav. Bulvių krakmolo mažmeninės kainos 2006 metų I-ąjį pusmetį, Lt/kg
Figure 7. Retail prices of potato starch in the 1st half-year 2006, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

98 proc. Lietuvoje pagaminto bulvių krakmolo suvartota vidaus reikmėms. Mažmeninės bulvių krakmolo kainos 2006 metų I-ąjį pusmetį didėjo ir birželio mėnesį buvo 2 proc. didesnės negu sausio mėnesį (7 pav.).

2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, bulvių krakmolo importuota 1,3 karto daugiau, o eksportuota 2,4 karto mažiau. Daugiausia bulvių krakmolo įvežta iš Latvijos (60 proc.) ir Lenkijos (25 proc.). 2006 metų sausio–birželio mėnesiais bulvių krakmolo eksportuota 17,6 t – 0,5 proc. bulvių krakmolo importo. Daugiausia – 43 proc. eksportuota į Latviją, 25 proc. – į Estiją. Bulvių krakmolas importuotas po 1247,13 Lt/t, o eksportuotas po 1946,89 Lt/t.

Be minėtų bulvių gaminių, 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo sušaldyta 85,3 t virtų ir nevirtų bulvių, kurių beveik visas kiekis (91,5 proc.) buvo realizuotas užsienio rinkose. Taip pat pa-

gaminta 1 t džiovintų bulvių miltų, rupinių, dribsnių, granulių ir kruopų. Visas pagamintas kiekis realizuotas Lietuvoje po 18,88 Lt/kg.

2006 metų I-ąjį pusmetį paruoštų ar konservuotų sušaldytų bulvių buvo importuota 2248,4 t, visas kiekis įsivežtas iš ES, daugiausia – 786,9 t – iš Lenkijos (po 2192,58 Lt/t) ir 747,8 t – iš Belgijos (po 1610,06 Lt/t). Tuo pačiu laikotarpiu eksportuota 255,9 t paruoštų ar konservuotų sušaldytų bulvių, didžiausia dalis (56 proc.) – į Latviją.

2006 metų I-ąjį pusmetį paruoštų ar konservuotų nesušaldytų bulvių buvo importuota 1382,4 t, 97 proc. šio kiekio įvežta iš ES šalių, daugiausia – 982,6 t – iš Lenkijos (po 8103,77 Lt/t) ir 208,6 t – iš Latvijos (po 11304,1 Lt/t). Tuo pačiu laikotarpiu eksportuota 1994,4 t paruoštų ar konservuotų nesušaldytų bulvių. 66 proc. šio produkto eksportuota į Ru-

siją (po 8788,62 Lt/t), 22 proc. – į Latviją (po 11197 Lt/t).

Bulvių miltų, rupinių, miltelių, dribsnių ir granulių 2006 metų I-ąjį pusmetį importuota 281,8 t (vidutiniškai po 3118,29 Lt/t), t. y. 2 kartus pigiau negu 2005-ųjų atitinkamu laikotarpiu. Visas kiekis įsivežtas iš ES šalių, 68 proc. – iš Lenkijos. Tuo pačiu laikotarpiu šios produkcijos eksportuota 20,5 t, daugiausia – į Rusiją (20,5 t).

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. balandžio 25 d. įsakymu Nr. 3D-169 nustatyta, kad papildomos tiesioginės išmokos dalis mokama pareiškėjams

už bulvių plotą, iš kurio išaugintos bulvės, skirtos perdirbti į krakmolą, ne mažesnio kaip 13 proc. krakmolingumo, sudarius bulvių auginimo sutartis su krakmolo gamybos įmonėmis ir pardavus joms bulves.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 3D-301 patvirtintos licencijuotuose sandėliuose saugomų bulvių normatyvinės kainos: maistinių bulvių – 750 Lt/t, sėklinių superelitinių – 2600, elitinių pirmos klasės – 2300, antros klasės – 1800, trečios klasės – 1300 Lt/t, setrifikuotų pirmos klasės – 825 Lt/t. Šios normatyvinės kainos galios iki 2007 m. rugpjūčio 1 d.

DARŽOVĖS / VEGETABLES

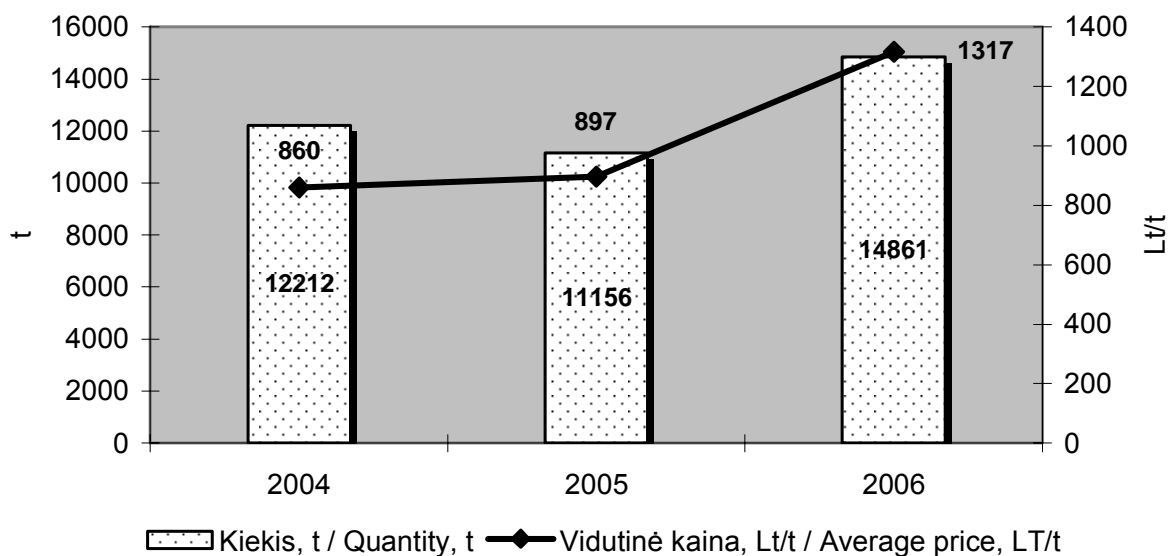
Statistikos departamento duomenimis, lauko daržovių plotas Lietuvoje 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, sumažėjo 25 proc., buvo 15,5 tūkst. ha. Labiausiai sumažėjo morkų plotai (33 proc.), burokėlių – 30 proc., baltagūžių kopūstų – 29 proc., tokie patys išliko svogūnų plotai. 98 proc. lauko daržovių buvo pasodinta ūkininkų ūkiuose ir tik 2 proc. – žemės ūkio bendrovėse.

Vidaus rinka. Per 2006 metų sausio–birželio mėnesius daržovių supirkta 33 proc. daugiau negu per 2005-ųjų ir 22 proc. daugiau negu per 2004-ųjų tą patį laikotarpį (1 pav.). Vidutinė supirkimo kaina 2006 metų sausio–birželio mėnesiais buvo didesnė 47 proc., palyginti su 2005-ųjų, ir 53 proc., palyginti su 2004-ųjų tuo pačiu laikotarpiu.

2006 metų liepos mėnesį, palyginti su 2005-ųjų liepa, burokėlių supirkimo kaina labiausiai išaugo Lietuvoje – apie 2 kartus, jie buvo apie 1,7 karto brangesni negu Latvijoje, 2,2 karto – negu Lenkijoje ir 1,2 karto – negu Rusijoje ir Estijoje, tačiau 6 proc. pigesni negu Vokietijoje (1 lentelė).

Lietuvos ūkiai 2006 metų liepos mėnesį kopūstus pardavinėjo 20 proc. pigiau negu Estijos, Rusijos ir 10 proc. – negu Latvijos prekiniai ūkiai.

Morkos Lietuvoje 2006 metų liepos mėnesį buvo vienos pigiausių – apie 1,5 karto pigesnės negu Estijoje ir Rusijoje, 12 proc. – negu Lenkijoje ir Vokietijoje.

1 pav. Daržovių supirkimas ir vidutinė kaina 2004, 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį

Figure 1. Quantities and average prices of vegetables purchased in the 1st half-year 2004, 2005 & 2006

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2004 m., 2006 m. liepos 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

1 lentelė / Table 1

**Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2005 ir 2006 metų liepos mėnesį, Lt/kg**

Average farm prices of vegetables in Lithuania and selected foreign countries in July 2005 & 2006, Lt/kg

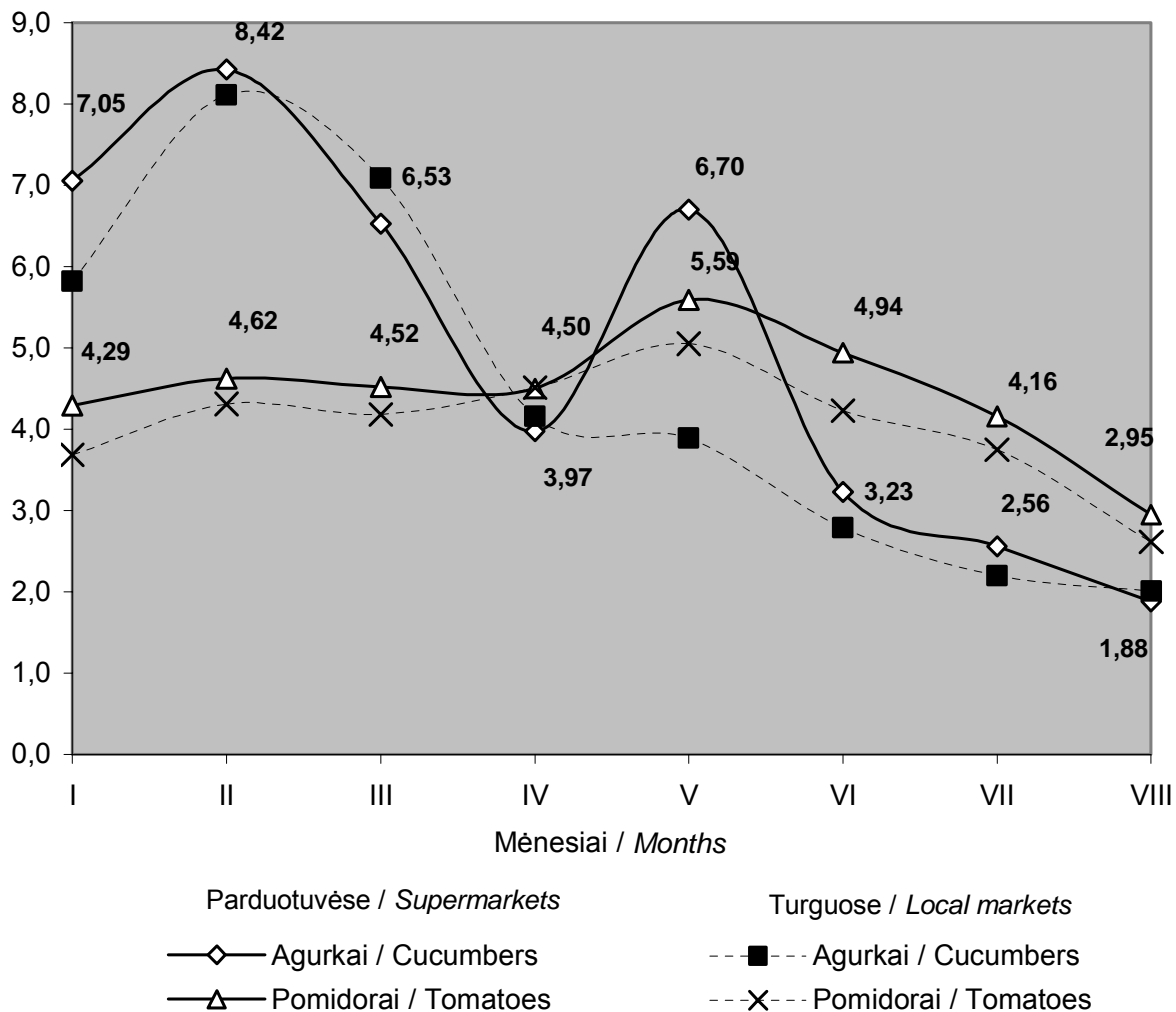
Metai / Year	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic
Burokėliai / Beetroot							
2006	1,48	0,89	1,23	0,67	1,19	1,58	–
2005	0,74	0,74	0,94	0,62	1,28	1,86	–
2006, palyginti su compared to 2005, %	2 k.*	120	131	108	93	85	–
Kopūstai / Cabbage							
2006	0,80	0,89	1,00	0,57	1,00	0,75	0,56
2005	0,63	0,63	0,84	0,63	1,04	1,07	0,98
2006, palyginti su compared to 2005, %	127	141	119	90	96	70	57
Morkos / Carrot							
2006	1,00	–	1,51	1,14	1,50	1,13	0,92
2005	–	1,94	1,93	1,21	1,30	1,08	0,92
2006, palyginti su compared to 2005, %	–	–	78	94	115	105	100

* Kartai / Times.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Agurkai parduotuvėse per 2006 metų sausio–rugpjūčio laikotarpį pigiausiai buvo parduodami rugpjūčio mėnesį, tačiau palyginti su 2005-ųjų rugpjūčiu, kaina buvo 41 proc. didesnė. Turguose agurkai buvo pigesni negu parduotuvėse, išskyrus kovą, balandį ir rugpjūtį, tačiau kaina šiais mėnesiais turguose nebuvo didesnė kaip 9 proc., palyginti su kainomis parduotuvėse (2 pav.).

Pomidorai rugpjūčio mėnesį parduotuvėse ir turguose buvo apie 1,4 karto pigesni negu liepą. Turguose jie vidutiniškai kainavo 9 proc. mažiau nei parduotuvėse. 2006 metų rugpjūčio mėnesį, palyginti su 2005-ųjų rugpjūčiu, pomidorai parduotuvėse kainavo 10 proc. mažiau, o turguose 2 proc. daugiau.

2 pav. Vidutinės agurkų ir pomidorų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose ir turguose 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/kg

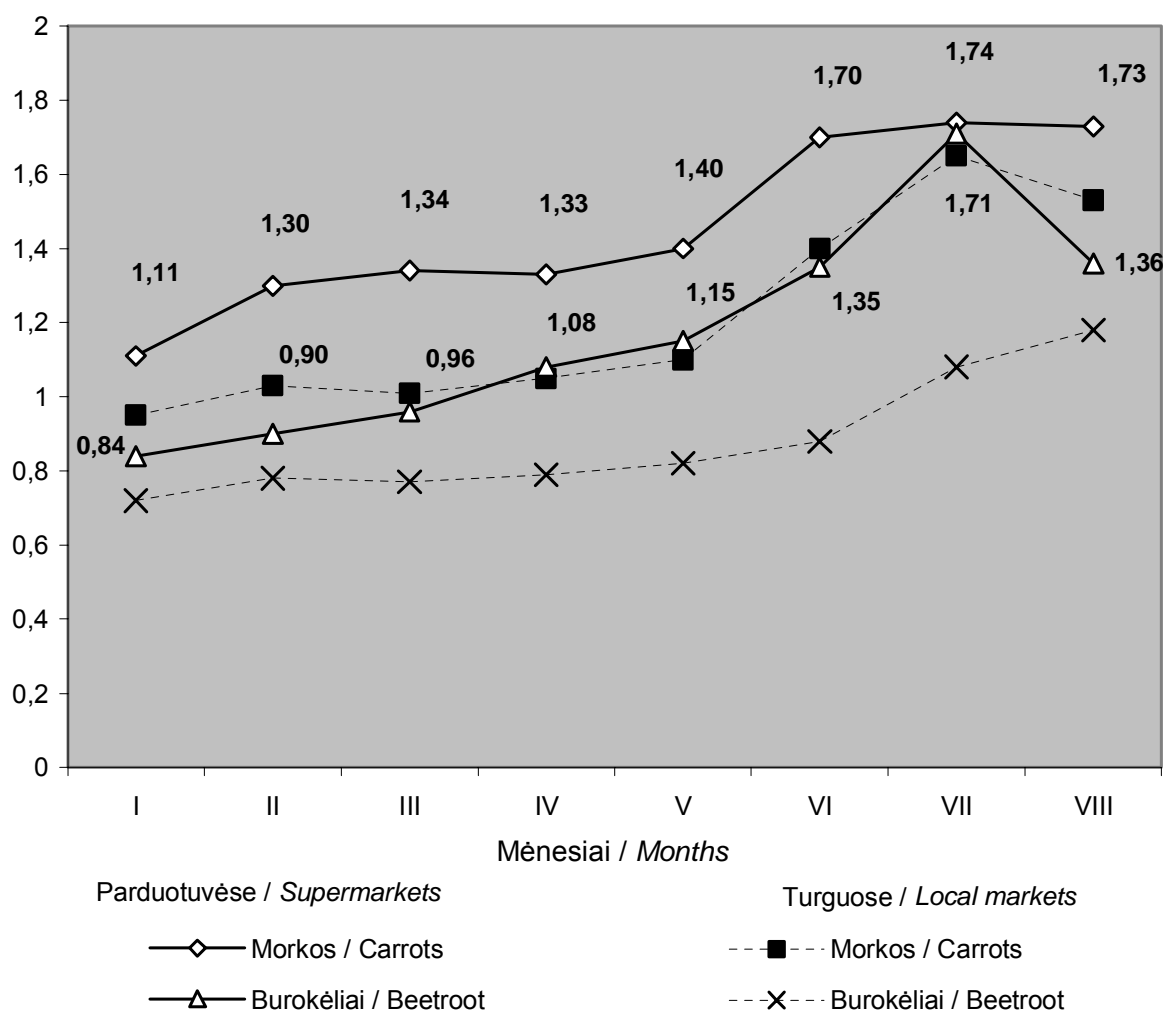
Figure 2. Average retail prices of cucumbers and tomatoes in Lithuanian supermarkets and local markets in January–August 2006, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Morkos 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais mažmeninės prekybos centruose brango (3 pav.), rugpjūčio mėnesį palyginti su 2005-ųjų rugpjūčiu, jos parduotuvėse buvo parduodamos 8 proc. brangiau. Turguose morkos 5–25 proc. pigesnės negu parduotuvėse.

2006 metų sausio–liepos mėnesiais burokėlių kaina parduotuvėse didėjo, tik rugpjūčio mėnesį sumažėjo ir, nors buvo tokia pati kaip

birželį, išliko 20 proc. mažesnė negu liepą. Turguose per visą laikotarpį burokėlių kaina didėjo. Be to, turguose burokėliai pigesni negu parduotuvėse – liepos mėnesį – net 37 proc. 2006 metų rugpjūčio mėnesį palyginti su 2005-ųjų rugpjūčiu, burokėliai parduotuvėse buvo parduodami 4 proc. pigiau, o turguose 34 proc. brangiau.

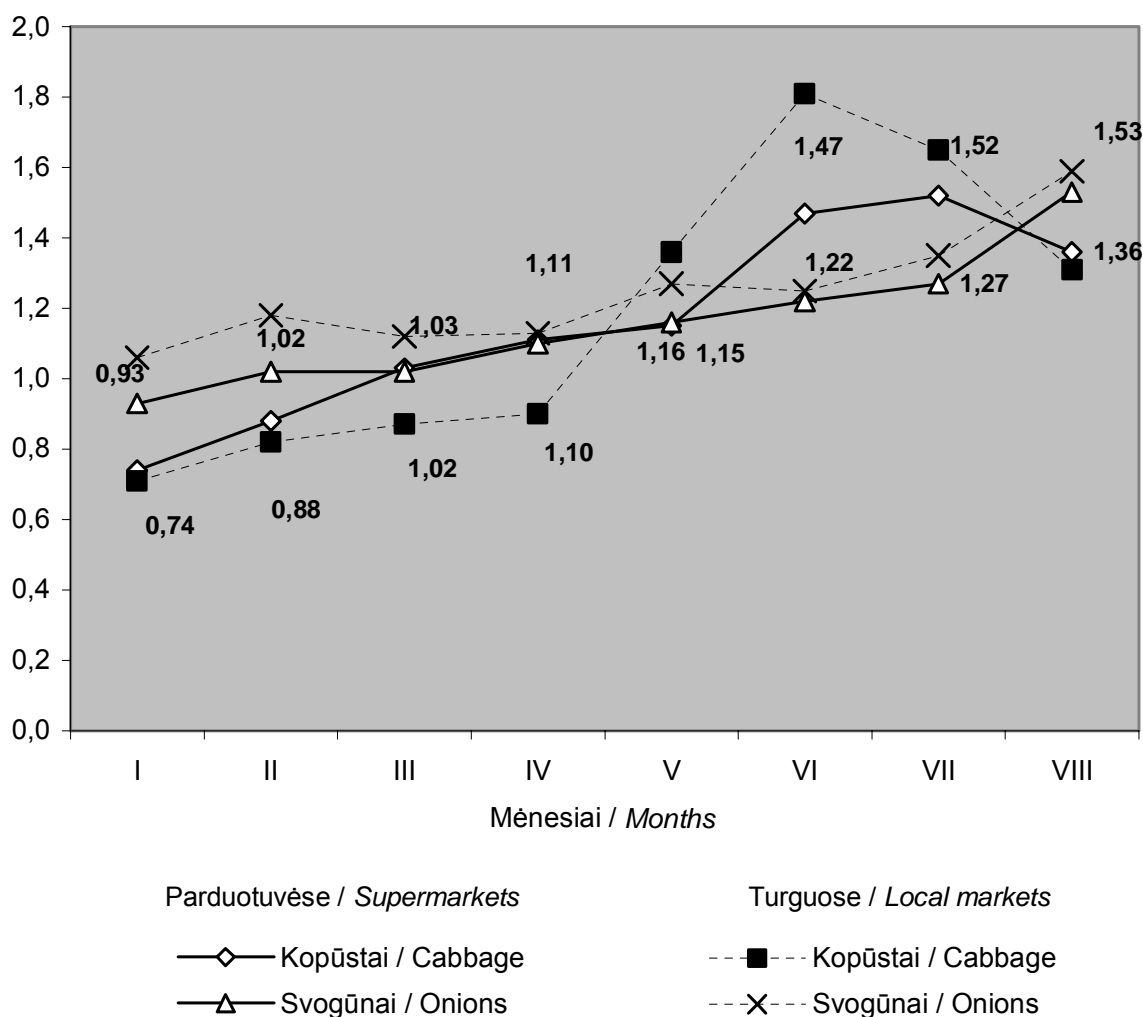
3 pav. Vidutinės morkų ir burokėlių kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose ir turguose 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/kg

Figure 3. Average retail prices of carrots and beetroot in Lithuanian supermarkets and local markets in January–August 2006, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Svogūnai parduotuvėse 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais brango. Turguose jie buvo parduodami brangiau (iki 16 proc.) negu parduotuvėse. Jose svogūnai liepos mėnesį buvo 57 proc., rugpjūtį – 31 proc., turguose – per 40 proc. brangesni negu 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu.

Kopūstai parduotuvėse 2006 metų sausio–liepos mėnesiais brango, o rugpjūčio mėnesį jų kaina, palyginti su liepa, sumažėjo 11 proc. Turguose kopūstai brangiau negu parduotuvėse buvo parduodami gegužės–liepos mėnesiais (birželį – 23 proc.) (4 pav.). Kopūstai parduotuvėse liepos mėnesį buvo 39 proc., rugpjūtį – 15 proc., turguose – apie 30 proc. brangesni negu 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu.

4 pav. Vidutinės kopūstų ir svogūnų kainos Lietuvos mažmeninės prekybos centruose ir turguose 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiai, Lt/kg

Figure 4. Average retail prices of cabbage and onion in Lithuanian supermarkets and local markets in January–August 2006, Lt/kg

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Daržovių eksportas ir importas 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį, t
Exports and imports of vegetables in the 1st half-year 2005 & 2006, t

Produkcija / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2005	2006	2005	2006
Daržovės / Vegetables	10658,3	48716,0	31824,4	52418,4
iš jų: / of which:				
pomidorai / tomatoes	1488,4	6071,4	8398,4	11493,1
agurkai / cucumber	820,5	3355,4	2863,5	3700,0
svogūnai / onions	817,4	3744,8	4592,0	8019,8
morkos, burokėliai <i>carrot, beetroot</i>	1056,1	4703,2	3443,3	7411,5
kopūstai / cabbage	1771,7	12919,9	6712,8	12104,0

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Užsienio prekyba. Daržovių prekybos balansas 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo neigiamas – eksportuotų daržovių vertė 6 proc. mažesnė negu importuotų.

2006 metų I-ąjį pusmetį Lietuva eksportavo 4,6 karto daugiau negu 2005-ųjų metų tuo pačiu laikotarpiu (2 lentelė). Bendroji eksporto vertė – 100,64 mln. Lt (3 kartus didesnė nei 2005 m. tuo pačiu laikotarpiu).

Daržovių importas 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, išaugo 1,6 karto. Bendroji daržovių importo vertė 2006 metų I-ąjį pusmetį – 106,9 mln. Lt – buvo 1,4 karto didesnė negu 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu.

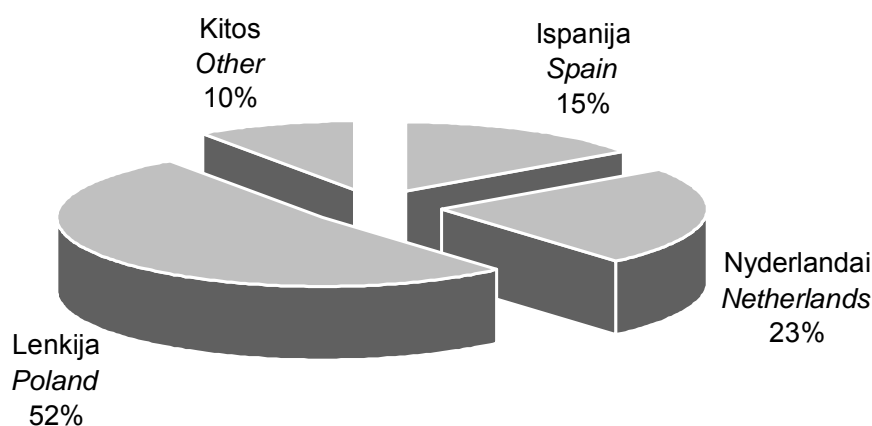
Dėl padidėjusio pomidorų importo iš Lenkijos (apie 13 kartų) ir Ispanijos (1,5 karto), 2006 metų I-ąjį pusmetį jų įsivežta 1,4 karto daugiau negu 2005-ųjų tą patį laikotarpį. Pomidorų 2006 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 4,1 karto daugiau negu 2005-ųjų tą patį laikotarpį.

2006 metų I-ąjį pusmetį įsivežta 3 kartus daugiau agurkų negu 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Daugiausia agurkų importuota iš Nyderlandų (39 proc.) ir Lenkijos (36 proc.). Be to,

2006 metų I-ąjį pusmetį jų iš Lenkijos įvežta 3 kartus daugiau negu 2005-ųjų tą patį laikotarpį. Agurkų 2006 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 4,1 karto daugiau negu 2005-ųjų tą patį laikotarpį.

Svogūnų 2006 metų I-ąjį pusmetį įsivežta 1,7, kopūstų – 1,8, morkų ir burokėlių – 2,2 karto daugiau negu 2005-ųjų metų tuo pačiu laikotarpiu. Svogūnų daugiausia (apie 64 proc.) importuota iš Lenkijos, 34 proc. – iš Nyderlandų. Morkų ir burokėlių daugiausia įsivežta iš Lenkijos (53 proc.) ir Nyderlandų (34 proc.). Morkų ir burokėlių importas per 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, iš Lenkijos išaugo 5,8, iš Nyderlandų – 1,3 karto. Kopūstų daugiausia importuota iš Lenkijos (87 proc.), jų įsivežta 4 kartus daugiau negu per tą patį 2005-ųjų laikotarpį.

Daugiausia daržovių 2006 metų I-ąjį pusmetį importuota iš Lenkijos (5 pav.) – 27 tūkst. t (39 proc. kopūstų, 19 proc. svogūnų, 15 proc. morkų ir burokėlių), Nyderlandų – 12,3 tūkst. t (24 proc. pomidorų, 22 proc. svogūnų, 20 proc. morkų ir burokėlių), Ispanijos – 7,9 tūkst. t (56 proc. pomidorų).

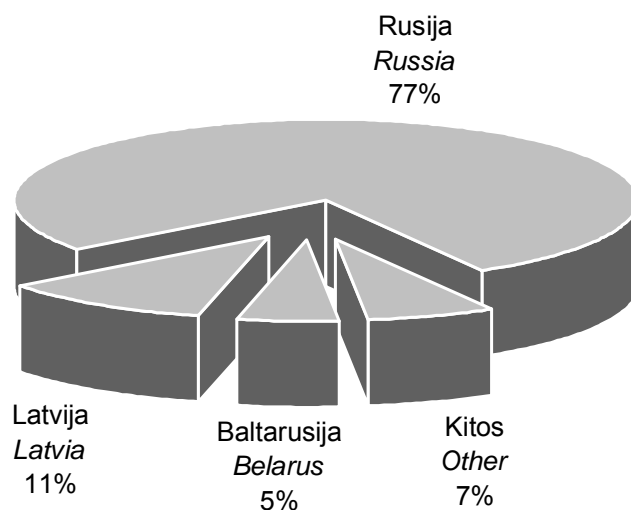

5 pav. Daržovių importas 2006 metų I-ąjį pusmetį
Figure 5. Imports of vegetables in the 1st half-year 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, dėl padidėjusio eksporto į Latviją ir Rusiją agurkų eksportuota 4,1 karto daugiau. Dėl 2,3 karto padidėjusio eksporto į Latviją, 10 kartų į Baltarusiją, ir 4,6

karto – į Rusiją pomidorų eksportuota 4,1 karto, svogūnų – 4,6 karto (4,3 karto išvežta daugiau į Rusiją), kopūstų – 7,3 ir morkų bei burokėlių – 4,5 karto daugiau (dėl atitinkamai 9,1 ir 4,9 karto padidėjusio eksporto į Rusiją).

6 pav. Daržovių eksportas 2006 metų I-ąjį pusmetį
Figure 6. Exports of vegetables in the 1st half-year 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Daržovių produktų gamyba 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Production of vegetable products in the 1st half-year 2005 and 2006

Produktai / Products	2005	2006	2006, palyginti su 2005 2006 compared to 2005, %
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	1681,1	2624,2	156
Pomidorų kečupas ir kiti pomidorų padažai, tūkst. t <i>Tomato ketchup and other tomato sauces, thou. t</i>	6,5	8,2	126
Nekonzcentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	8,7	25,0	2,9 karto
Konzcentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes concentrated, t</i>	88,7	32,5	37
Paruošti ar konservuoti kopūstai, t <i>Cabbages prepared or preserved, t</i>	49,2	245,6	5 kartus
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	28,8	17,8	62
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t <i>Frozen vegetables and mixtures, t</i>	48,2	33,9	70

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2006 metų I-ąjį pusmetį daugiausia daržovių eksportuota į Rusiją – 37,5 tūkst. t (33 proc. kopūstų), Latviją – 5,5 tūkst. t (daugiausia – apie 36 proc. – agurkų), Baltarusiją – 2,5 tūkst. t (43 proc. pomidorų, po 24 proc. morkų ir burokėlių bei svogūnų) (6 pav.).

Daržovių produktai. 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, labai išaugo raugintų kopūstų, nekonzcentruotų pomidorų tyrelių ir pastų gamyba (3 lentelė). Pomidorų sulčių pagaminta 56 proc., pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų – 26 proc. daugiau, tačiau užšaldytų daržovių ir jų mišinių, konservuotų pupelių, o ypač koncentruotų pomidorų tyrelių ir pastų gamyba 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo mažesnė.

93 proc. pomidorų sulčių buvo parduota vidaus rinkoje. Pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų vidaus rinkoje parduota 87 proc. Ne-

koncentruotos ir koncentruotos pomidorų tyrės ir pastos realizuotos tik Lietuvoje. Užšaldytų daržovių ir jų mišinių vidaus rinkoje parduota 59 proc., konservuotų kopūstų – 88 proc., paruoštų ar konservuotų išlukštentų pupelių – beveik visas kiekis.

Daržovių produktų užsienio prekyba. Daržovių produktų prekybos balansas 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo neigiamas – daržovių produktų importuota 1,7 karto daugiau negu eksportuota.

2006 metų I-ąjį pusmetį pomidorų sulčių įvežta 6,7 karto daugiau negu išvežta. 2006 metais pomidorų sulčių importuota 2297,2 t: 52 proc. – iš Latvijos (po 1,39 Lt už litrą), 26 proc. – iš Lenkijos (po 1,66 Lt už litrą).

Pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų 2006 metų I-ąjį pusmetį įvežta 7,6 proc. daugiau negu išvežta. Pomidorų kečupo ir kitų po-

midorų padažų 2006 metų sausio–birželio mėnesiais, palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, eksportuota 12 proc. daugiau, o importuota beveik tiek pat. 98 proc. šios produkcijos eksportuota į ES šalis: 57 proc. – į Estiją, 32 proc. – į Latviją. 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų į Estiją išvežta 43 proc., į Airiją – 2,7 karto daugiau. Daugiausia šios produkcijos importuota iš Latvijos (21 proc.), nors lyginamuoju laikotarpiu importas iš šios šalies sumažėjo 59 proc. Iš Rusijos įvežta 19, Lenkijos ir Nyderlandų – po 18 proc. pomidorų kečupo ir kitų pomidorų padažų.

Paruoštų ar konservuotų be acto arba acto rūgšties pomidorų eksportas 2006 metų I-ąjį pusmetį sudarė 2,8 proc. šių produktų importo. Jų importas 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, padidėjo 26 proc. Daugiausia šios produkcijos importuojama iš Ispanijos (30 proc.) ir Kinijos (29 proc.). Iš Ispanijos 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, įsivežta 3,8 karto daugiau paruoštų ar konservuotų be acto arba acto rūgšties pomidorų. Importas iš Kinijos sumažėjo 29 proc.

Prognozės. Daugelyje Vakarų Europos šalių užsitęsęs šaltam pavasariui, o liepą aukštai oro temperatūrai, prognozuojamas mažesnis daržovių derlius. Belgijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Nyderlanduose, Danijoje ir Švedijoje – daugiausia daržovių perdirbančiose šalyse – kai kurių daržovių derlius gali būti iki 30 proc. mažesnis. Vengrijoje ir Lenkijoje nuostoliai gali siekti 40 proc. Lietuvoje dėl sausros kai kurių ankstyvųjų daržovių pasėliai visiškai sunyko. Nepalankios oro sąlygos paveikė daržoves – kopūstų gūžės nedidelės, burokėliai rauplėti. Prognozuojamas apie 30 proc. mažesnis daržovių derlius.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 3D-301 patvirtintos licencijuotuose sandėliuose saugomų daržovių normatyvinės kainos: burokėlių – 490, česnakų – 3300, kaliaropių – 1800, baltagūžių kopūstų – 600, briuselinų kopūstų – 3000, pekino kopūstų – 1200, raudonųjų kopūstų – 700, savojos kopūstų – 1300, krienu – 1600, morkų – 780, pastarnokų – 2000, petražolių (šakniavaisių) – 2500, porų – 2000, juodųjų ridikų – 800, šakninių salierų – 1100, svogūnų – 700, raudonųjų svogūnų – 1400 Lt/t.

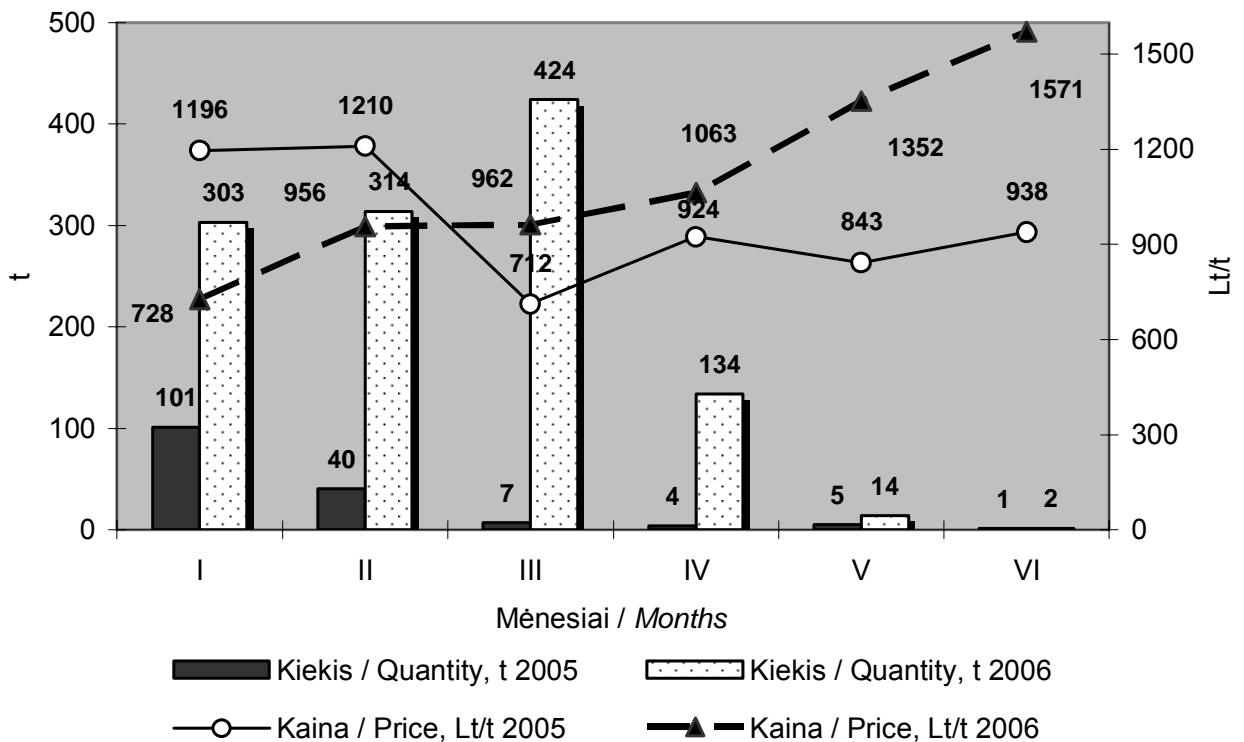
VAISIAI IR UOGOS / FRUIT AND BERRIES

Verslinių uogynų užimami plotai Lietuvoje 2001–2005 metais didėjo. Iki 2006-ųjų Lietuva buvo viena iš nedaugelio ES šalių, kuriose bendrasis braškių pasėlių plotas nemažėjo. Statistikos departamento duomenimis, 2006-aisiais padėtis pakito, nes bendrasis braškių plotas šalies ūkiuose buvo 1,6 tūkst. ha – 47 proc. mažesnis nei prieš metus. Kaimyninė Lenkija išliko viena pagrindinių šių uogų tiekėjų mūsų šalies rinkai. Eurostato duomenimis, 2006-ųjų braškių derlius Lenkijoje siekė 192,4 tūkst. t ir buvo 6,9 proc. didesnis nei 2005-aisiais.

2006 metų I-ąjį pusmetį dėl ankstyvųjų Lietuvoje užaugintų kultūrinių uogų stygiaus susiklostė palanki padėtis įvežtinių kaulavaisių bei uogų užimamos rinkos dalies didinimui. Lietu-

vos vaisių ir uogų rinkoje kilo ir supirkimo, ir mažmeninės kainos. Palyginti su 2005 metų I-uoju pusmečiu, vaisių ir uogų perdirbimo įmonės paklausių produktų gamybos apimtis padidino 9–10 proc.

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2006 metų I-ąjį pusmetį vidutinė vaisių ir uogų supirkimo kaina Lietuvoje buvo 28,3 proc. aukštesnė nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu, 7,4 karto (iki 1200,9 t) išaugo ir supirktos produkcijos kiekis. Šalyje supirkta 1191 t **obuolių**, arba 7,6 karto daugiau negu 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, vidutinė supirkimo kaina (1105 Lt/t) padidėjo beveik 14 proc. Obuolių kaina kilo kas mėnesį, ji nebesvyravo kaip 2005-ųjų I-ąjį pusmetį (1 pav.).

1 pav. Obuolių supirkimas Lietuvoje 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį

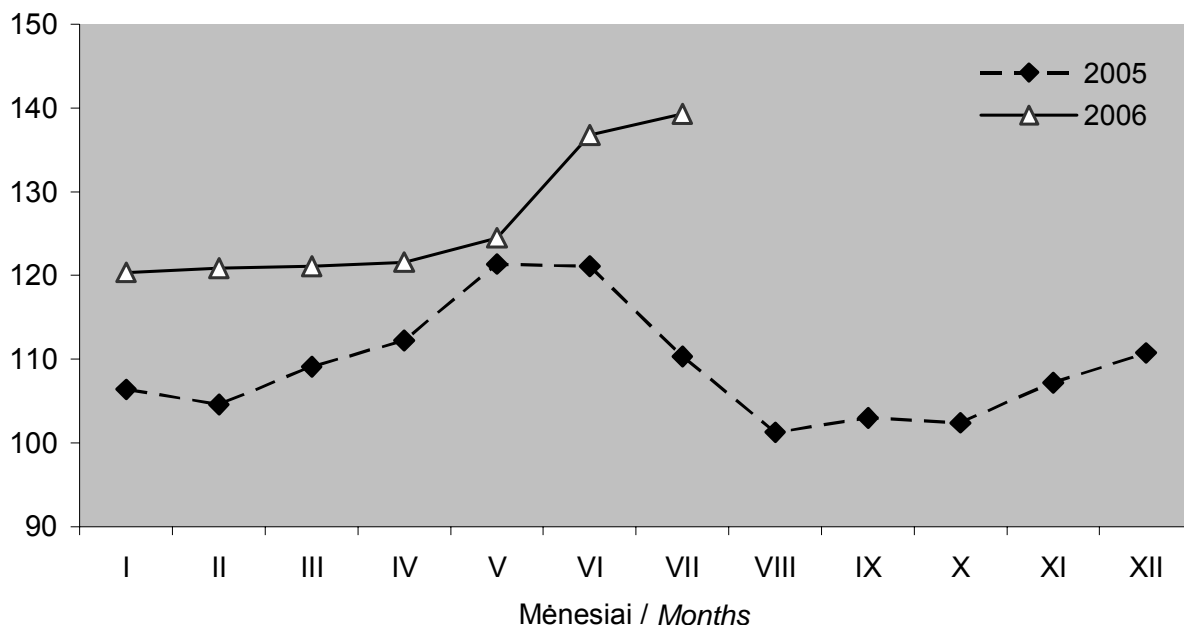
Figure 1. Purchase of apples in Lithuania in the 1st half-year 2005 & 2006

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005 m. balandžio 1 d., liepos 1 d., 2006 m. balandžio 1 d., liepos 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

Lietuvoje auginamų ir skirtingu laiku derančių ‘Honeoye’, ‘Elkat’, ‘Polka’, ‘Senga Sengana’, ‘Pandora’, ‘Bogota’, kitų veislių **braškės** galima tiekti rinkai nuo birželio pradžios iki pirmųjų rudens šalnų. Deja, 2006 metais ankstyvųjų braškių derlius vėlavo dėl vėsokų orų, o birželio mėnesio pabaigoje prasidėjusi sausra sutrumpino braškių derėjimo laikotarpį. Be to, labiausiai sausros alinamose vietovėse uogos noko nespėjusios užaugti, karščiai ir drėgmės trūkumas padarė žalos ir kitų rūšių uogų derliui. Su tuo siejamas kainų kilimas. Statistikos departamento duomenimis, 2006 metų birželį vidutinė braškių supirkimo kaina (2964 Lt/t) buvo 1,7 karto didesnė nei 2005-ųjų birželį, kai už šias uogas mokėta po 1736 Lt/t. 2006 metų liepą braškės supirktos vidutiniškai po 2205 Lt/t, arba 58,3 proc. brangiau nei 2005 metų liepą, tada už jas mokėta po 1393 Lt/t. Braškės

superkamos daugiausia šaldymui, už tokias uogas 2006 metų liepą mokėta po 2185 Lt/t, šviežiam vartojimui skirtų uogų kaina (4190 Lt/t) – 91,8 proc. aukštesnė. Nors kainos šoktelėjo gana ženkliai, 2006 metų birželį ir liepą braškių supirkta (36,7 t) tik 4,9 proc. daugiau nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu. Šviežiam vartojimui skirtos braškės superkamos itin mažais kiekiais, pavyzdžiui, 2006 metų liepą – 0,3 t.

Vidutinė **mažmeninė** vaisių ir uogų kaina Lietuvoje 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo 10,5 proc. didesnė negu 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Skirtingai nei 2005-aisiais, vaisiai ir uogos birželio mėnesį nenustojo brangti. Palyginti su 2004 metų gruodžio kainomis, 2006-aisiais vaisiai ir uogos Lietuvoje pabrango 26,4 proc. (2 pav.).

2 pav. Vaisių ir uogų mažmeninių kainų pokyčiai 2005 ir 2006 metais (2004-12=100 proc.)

Figure 2. Changes in retail prices of fruit and berries in 2005 & 2006 (December 2004=100%)

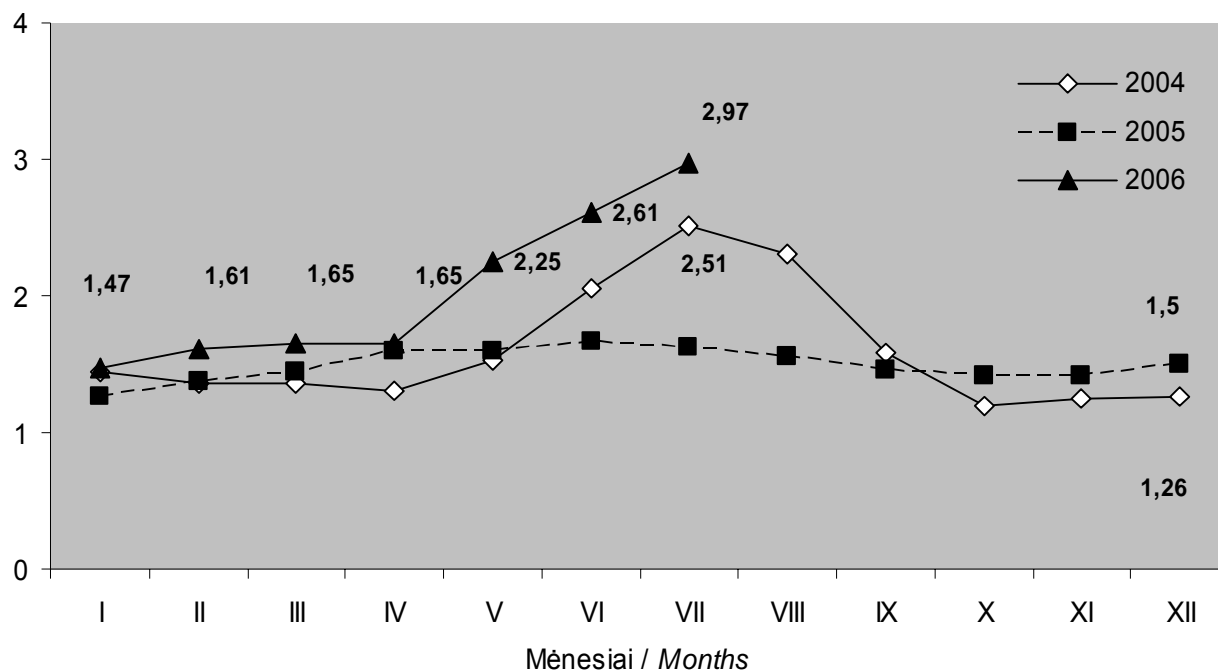
Šaltiniai: Informacija apie vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokyčius 2006 m. gegužės, birželio, liepos mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2006/1–3 – V.: Statistikos departamentas prie LRV; Vartotojų ir gamintojų kainų indeksai 2005 m. kovo, balandžio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV; Vartojimo prekių ir paslaugų kainų pokyčiai 2005 m. sausio–rugpjūčio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV.

2006 metų birželį vidutinė mažmeninė **braškių** kaina Lietuvoje buvo 7,19 Lt/kg, arba 0,1 proc. mažesnė nei 2005-ųjų birželį. 2006 metų liepą šios uogos kainavo vidutiniškai 6,59 Lt/kg, palyginti su 2005 metų liepa, jos pabrango 39,6 proc. 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, vidutinė mažmeninė **obuolių** kaina padidėjo 34,6 proc. 2006 metų liepą obuoliai buvo 2 kartus brangesni nei tų pačių metų sausį (3 pav.).

Kriaušės 2006 metų sausio–liepos mėnesiais buvo parduodamos 12,3 proc. brangiau nei 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu. Šių vaisių kaina 2006 metų sausio–liepos mėnesiais svyravo, liepą kriaušės buvo 41,5 proc. brangesnės nei sausį (4 pav.).

2006 metų birželio mėnesio pirmąją savaitę Vilniaus prekybos centruose beveik tiek pat

kaip ir apelsinai kainavę 'Golden' veislės **obuoliai** buvo 58,6 proc. pigesni nei Stokholme. Brangiau obuoliai kainavo ir Estijos, Lenkijos, Čekijos, Slovakijos, Suomijos, Vokietijos, Nyderlandų sostinėse, tačiau kainų skirtumas buvo mažesnis. **Bananai** Vilniuje buvo parduodami daugiau nei 40 proc. aukštesnėmis kainomis negu Varšuvoje, Rygoje, Taline, Prahoje ir Bratislavoje. Mažiau bananai kainavo ir kai kurių senųjų ES valstybių narių sostinėse, pavyzdžiui, Berlyne jie buvo 1,5 proc. pigesni. **Apelsinų** mažmeninė kaina Vilniuje buvo 17,3 proc. aukštesnė nei Varšuvoje, tačiau 4,6 proc. mažesnė nei Rygoje, 21,3 proc. – nei Taline ir net 57,6 proc. – nei Berlyne (1 lentelė). Remiantis VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (ŽŪIKVC) duomenimis, 2006 metų birželio mėnesį palyginti su kovo mėnesiu apelsinai Vilniuje buvo pigesni beveik 19 proc.

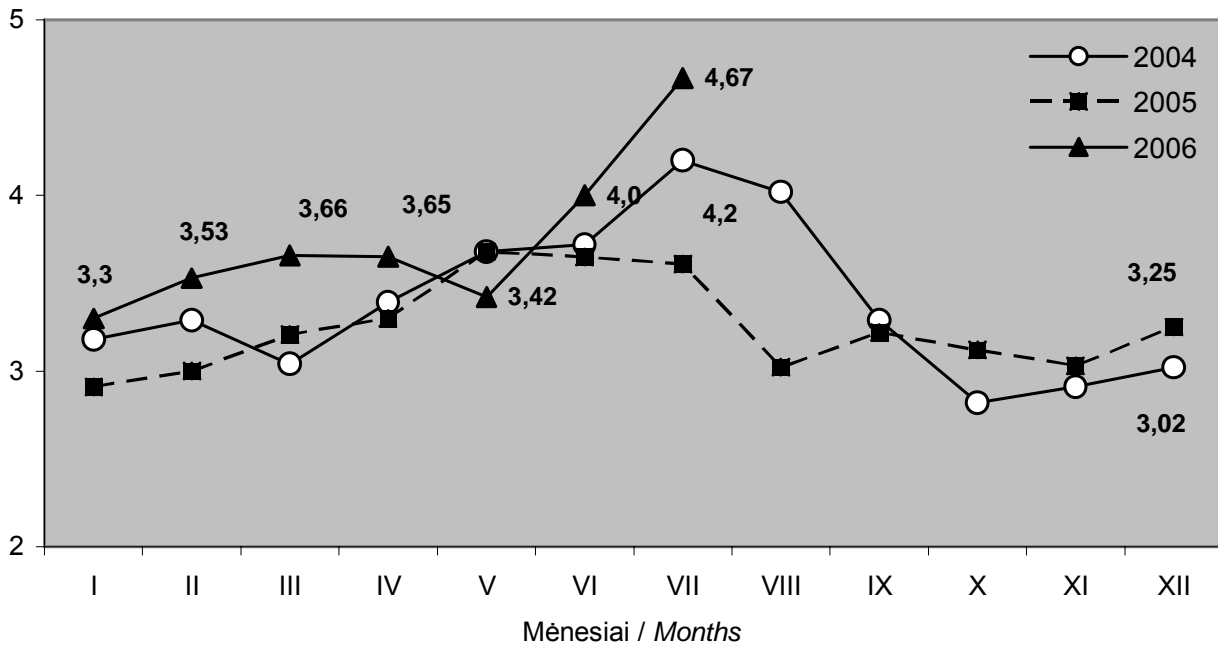

3 pav. Obuolių* vidutinės mažmeninės kainos Lietuvoje 2004–2006 metais, Lt/kg

Figure 3. Average retail prices of apples* in Lithuania in 2004–2006, Lt/kg

* < 80 mm skersmens / diameter.

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

4 pav. Kriaušių vidutinės mažmeninės kainos Lietuvoje 2004–2006 metais, Lt/kg
 Figure 4. Average retail prices of pears in Lithuania in 2004–2006, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

1 lentelė / Table 1

**Obuolių, bananų ir apelsinų mažmeninės kainos kai kurių ES valstybių sostinėse
 2006 metų birželio* mėnesį, Lt/kg**
 Retail prices of apples, bananas and oranges in the capital cities of selected EU countries
 in June* 2006, Lt/kg

Vaisiai Fruit	Vilnius	Talinas	Ryga	Varšuva	Praha	Bratislava	Budapeštas	Helsinkis	Berlynas	Amsterdamas	Stokholmas
Obuoliai 'Golden' Apples	2,92	4,85	-	3,31	3,45	3,13	3,71	5,35	6,87	4,46	7,05
Bananai Bananas	5,99	4,16	4,27	4,02	4,17	4,05	4,65	5,86	5,90	5,48	5,56
Apelsinai Oranges	2,91	3,70	3,05	2,48	3,15	3,27	3,36	4,55	6,87	6,53	3,70

* Pirmąją mėnesio savaitę / In the 1st week of the month.

Šaltinis: ŽŪMPRIS ir Estijos ekonominių tyrimų instituto duomenys.

Mažmeninė įvežtinių vaisių rinka I-ąjį metų pusmetį paprastai būna itin dinamiška. ES prekybos standartus atitinkančių lietuviškų desertinių obuolių stygius – įprastas reiškinys, nes pažangios sodų priežiūros ir vaisių laikymo technologijos dar nėra pakankamai paplitusios šalies sodininkystės ūkiuose. Ankstyvųjų braškių, žemuogių, aviečių rinka yra priklausoma pirmiausia nuo lenkiškų uogų pasiūlos ir kainų. Dalies vartotojų pasirinkimą lemia ne uogų užauginimo vieta, todėl lietuviškos uogos nesunkiai stumiamos iš rinkos.

Vaisių ir uogų gaminiai. Iki šiol nebrangi vietinė žaliava buvo vienas iš Lietuvos vaisių perdirbimo pramonės privalumų. Kadangi augintojai randa rinkų užsienyje, pigios žaliavos gali pritrūkti. Tokia problema negresia Lenkijoje, kuri yra didžiausia perdirbti skirtų braškių, serbentų, aviečių, agrastų ir vyšnių augintoja ES. Gaminių iš juodųjų serbentų galimybės

rinkoje yra ribotos, nes jų vartojimas nedidėja. Sulčių ir gaiviųjų gėrimų pramonė, kurios perspektyvumu neabejojama, taip pat plėtojama lėčiau nei auga juodųjų serbentų pasiūla. Perprodukcijos atvejų stengiamasi išvengti, tačiau po ES plėtros tai sudėtingiau padaryti dėl palyginti nedidelio augintojų organizuotumo kai kuriose naujosiose ES šalyse. Tikėtina, kad lietuviškų perdirbti skirtų obuolių stoka, dėl kurios mūsų šalyje sulčių gamybos apimtys mažėtų, dar labiau paskatintų sodininkystės ir vaisių perdirbimo pramonės plėtrą Lenkijoje.

Vaisių ir uogų perdirbimo įmonės Lietuvoje 2006 metų I-ąjį pusmetį pagamino 23 proc. mažiau nekonzentruotų obuolių sulčių nei 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, tačiau koncentruotų sulčių, šaldytos produkcijos, džemų, tyrių ir pastų gamybos apimtis padidino (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Kai kurių vaisių ir uogų produktų gamyba 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Production of some fruit and berries products in the 1st half-year 2005 & 2006

Produktai / Products	2005	2006	Pokytis, Change, %
Nekonzentruotos obuolių sultys, tūkst. l <i>Apple juice, non concentrated, thou. l</i>	500,3	384,7	77
Konzentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), concentrated, thou. l</i>	183,9	200,9	109
Šaldyti vaisiai, uogos, t <i>Fruit and berries, frozen, t</i>	381,7	416,3	109
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t <i>Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t</i>	2238,7	2461,4	110

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Kai kurių vaisių ir uogų gaminių pardavimas* 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Sales of selected fruit and berry products in the 1st half-year 2005 & 2006*

Produktai / Products	Kiekis Quantity		Vertė, tūkst. Lt Value, thou. Lt		Eksporto pajamų dalis, proc. Income share of exports, %	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Nekoncentruotos obuolių sultys, tūkst. l / <i>Apple juice, non concentrated, thou. l</i>	571,8	666,6	865,4	891,8	17,4	7,7
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), concentrated, thou. l</i>	713,9	938,1	2039,5	5836,8	34,7	79,0
Šaldyti vaisiai, uogos, t <i>Fruit and berries, frozen, t</i>	403,3	581,3	1641,8	1770,2	60,4	49,2
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t <i>Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t</i>	2230,2	2221,8	5554	5673,1	10,1	17,3

* Veikusiomis kainomis be PVM ir akcizų / *At current prices without VAT and excise.*

Šaltinis: Išankstiniai Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2006 metų I-ąjį pusmetį gamintojai pardavė 44 proc. daugiau šaldytų vaisių ir uogų nei 2005-ųjų I-ąjį pusmetį. Koncentruotų sulčių parduota 31 proc. daugiau, nekongcentruotų obuolių sulčių – 17 proc., tačiau džemų, marmeladų grupės gaminių nepavyko parduoti tiek, kiek prieš metus tuo pačiu laikotarpiu. Vidutinė koncentruotų sulčių pardavimo kaina (6,22 Lt/l) pakilo daugiau nei 2 kartus, nekongcentruotos obuolių sultys buvo parduodamos 12 proc. pigiau (po 1,34 Lt/l), 25 proc. nukrito ir šaldytos produkcijos kaina, džemų, marmeladų grupės gaminiai pardavinėti 2,5 proc. brangiau nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu. Koncentruotų sulčių gamintojai orientuojasi į užsienio rinkas, 2006 metų I-ąjį pusmetį didžioji pardavimo pajamų dalis (79 proc.) gauta už eksportuotą produkciją (3 lentelė).

Užsienio prekyba. 2006 metų I-ąjį pusmetį iš Lietuvos eksportuota 135,5 tūkst. t vaisių ir uogų, arba beveik 6 kartus daugiau nei 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Eksporto vertė – 214,3 mln. Lt. 80,7 mln. Lt siekęs neigiamas užsienio prekybos balansas – beveik 30 proc. mažesnis nei 2005 metų I-ąjį pusmetį. Pagrindinis pokytis – eksporto geografija, mat 2005 metų I-ąjį pusmetį 70,6 proc. vaisių ir uogų išvežta į ES šalis, o 2006-ųjų tuo pačiu laikotarpiu – tik 8,3 proc. Vokietijai teko vos 1,1 proc. eksporto kiekio, Latvijai – 4,1 proc. Į Rusiją išvežta 89,2 proc. visų eksportuotų vaisių ir uogų. 92,2 proc. (111,5 tūkst. t) šiai šaliai parduotos sodų ir uogynų produkcijos sudarė obuoliai, kurių vidutinė kaina – 1,16 Lt/kg. Palyginti su 2005 metų I-uoju pusmečiu, 85 kartus daugiau išvežta braškių ir žemuogių

(3,7 tūkst. t), 98,2 proc. šių uogų nupirko Rusija. Vidutinė eksportuotų braškių ir žemuogių kaina (3,52 Lt/kg) buvo 40 proc. mažesnė nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu.

Šaldytų vaisių ir uogų parduota 2,5 tūkst. t, arba 14,3 proc. daugiau nei 2005-aisiais tuo pačiu laikotarpiu. Eksportuota už 15,6 mln. Lt. Teigiamas užsienio prekybos balansas (11,4 mln. Lt), palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 35,1 proc. didesnis. 90,8 proc. produkcijos kiekio parduota ES šalims, pagrindinės prekybos partnerės – Vokietija (36,2 proc.) ir Švedija (11,8 proc.). Palyginti su 2005 metų I-uoju pusmečiu, Vokietija iš Lietuvos pirkė 30,8 proc. daugiau šaldytų vaisių ir uogų, o Švedija – 28,8 proc. mažiau. Vokietijos rinka yra viena perspektyviausių, tačiau ne visų rūšių šaldytos uogos vienodai paklausios, juodųjų serbentų eksporto galimybės ribotos, o braškių rinkoje vis labiau išsivertina Kinijos produkcija.

2006 metų I-ąjį pusmetį palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, džemų, marmeladų, tyrių ir pastų eksportuota 76,5 proc. daugiau, kitais nei virimo būdais paruoštų ar konservuo-

tų gaminių – 14,5 proc., nefermentuotų sulčių – 2,2 karto daugiau. Į ES šalis išvežta 92,2 proc. eksportuotų sulčių, daugiausia – į Vokietiją (58,9 proc.) ir Latviją (20,6 proc.). 3,1 tūkst. t išvežtų sulčių vertė – 12,9 mln. Lt, 3,8 karto didesnė nei 2005 metų I-ąjį pusmetį.

Palyginti su kitais gaminiais, eksportuojamų sulčių kaina pakilo labiausiai. Džemų grupės prekės atpigo 8,6 proc. (4 lentelė). Apskritai džemų, marmeladų rinka ES yra gana pastovi, šių produktų poreikis neauga, todėl lietuviškai produkcijai perspektyvumo požiūriu tikslingiau skverbtis į trečiųjų šalių rinkas ir neužleisti Latvijos rinkoje užimamos dalies.

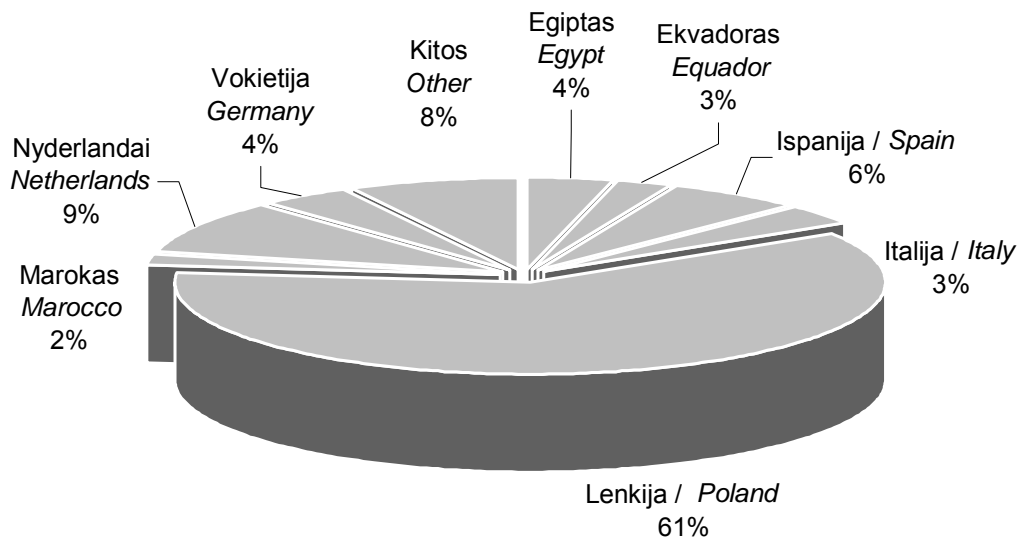
Analizuojamu laikotarpiu vaisių ir uogų **importo** kiekis (151,5 tūkst. t) padidėjo 69,5 proc., augimo tempas buvo ne toks spartus kaip eksporto. 2006 metų I-ąjį pusmetį importuota už 295,0 mln. Lt. Iš ES šalių įvežta 86,6 proc. produkcijos, palyginti su 2005-ųjų I-uoju pusmečiu – 20,7 procentinio punkto daugiau. Vien iš Lenkijos įvežta 92,1 tūkst. t (61 proc.) vaisių ir uogų, iš Nyderlandų, Ispanijos ir kitų šalių – 59,4 tūkst. t (39 proc.) (5 pav.).

4 lentelė / Table 4

Vidutinės eksportuotų vaisių ir uogų gaminių kainos 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį, Lt/kg
Average prices of fruit and berry preparations exported in the 1st half-year 2005 & 2006, Lt/kg

KN kodas CN code	Produktas/ Product	2005	2006	Pokytis, Change, %
0811	Šaldyti vaisiai ir uogos / Fruit and berries, frozen	5,32	6,24	117,3
2007	Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos Jams, marmalades, jellies, puree and pastes	1,56	1,42	91,4
2008	Kitais nei virimo būdais paruošti / konservuoti gaminiai / Product, otherwise prepared / conserved (not boiled)	5,68	6,42	113,0
2009	Nefermentuotos vaisių sultys (įskaitant vynuogių misą) ir daržovių sultys / Fruit juice (grape mash incl.) and vegetable juice, non fermented	2,36	4,13	174,8

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

5 pav. Vaisių ir uogų importas 2006 metų I-ąjį pusmetį
Figure 5. Imports of fruit and berries in the 1st half-year 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų I-ąjį pusmetį iš Lenkijos taip pat buvo įvežta daugiausia vaisių ir uogų (27 proc.), tačiau ši šalis dominavo ne taip stipriai. Pokytis įvyko dėl to, kad 2006 metų I-ąjį pusmetį iš Lenkijos įvežta 82,5 tūkst. t obuolių, arba 3,7 karto daugiau nei 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, braškių – 3,5 tūkst. t, arba 30,7 karto daugiau, vyšnių importuota 12,7 karto dides-

nis kiekis (0,6 tūkst. t), daugiau įvežta ir kai kurių kitų rūšių vaisių bei uogų. Iš viso per 2006 metų I-ąjį pusmetį iš Lenkijos įvežta 3,8 karto daugiau sodų ir uogynų produkcijos nei 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Vidutinės importuotų obuolių, kriaušių ir braškių kainos išaugo, tačiau vyšnias Lenkija pardavė 5 proc. pigiau (5 lentelė).

5 lentelė / Table 5

**Vidutinės iš Lenkijos į Lietuvą importuotų vaisių ir uogų kainos
 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį, Lt/kg**

*Average prices of fruit and berries imported from Poland to Lithuania
 in the 1st half-year 2005 & 2006, Lt/kg*

KN kodas CN code	Produktas / Product	2005	2006	Pokytis, Change, %
080810	Obuoliai / Apples	0,78	1,10	140,5
080820	Kriaušės ir svarainiai / Pears and quinces	1,48	2,12	143,2
080920	Vyšnios / Cherries	3,00	2,84	0,95
081010	Braškės, žemuogės Strawberries, wild strawberries	2,59	3,43	132,4

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Didžiausia šviežiam vartojimui skirtų braškių augintoja ES yra Ispanija. 2006 metų I-ąjį pusmetį Lietuva nupirko 44 t ispaniškų braškių po 6,05 Lt/kg, arba 14,6 proc. brangiau nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu. Brangesnės uogos nebuvo paklausios, jų įvežta beveik 27 proc. mažiau. Dėl padidėjusio lenkiškų braškių importo kiekio vidutinė į Lietuvą importuotų braškių kaina (3,70 Lt/kg) buvo 28 proc. mažesnė nei 2005 metų I-ąjį pusmetį. 2006 metų I-ąjį pusmetį į mūsų šalį įvežta 1,8 tūkst. t persikų ir nektarinų, prieš metus tuo pačiu laikotarpiu šių kaulavaisių importuota 2,8 karto mažiau. Net 5 kartus daugiau įvežta ispaniškų abrikosų. Citrusinių vaisių įvežami kiekiai kito ne taip smarkiai: apelsinų importuota beveik 1 proc. daugiau, mandarinų – 6,7 proc. mažiau, citrinų – 8,7 proc. daugiau. Kriaušių įvežta 11 proc. mažiau.

2006 metų I-ąjį pusmetį Lietuva vien iš Latvijos nupirko 3,7 tūkst. t nefermentuotų sulčių, iš Lenkijos – tokį kiekį kokių ir kitas šalis eksportavo pati (3,1 tūkst. t). Iš viso importuota 11 tūkst. t nefermentuotų sulčių, nežymiai mažesnis šių prekių kiekis buvo nupirktas ir 2005 metų I-ąjį pusmetį.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. 3D-310 pakeisti Šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams kontrolės informacinės sistemos „Vaiskoris“ nuostatai. Už šios sistemos funkcionavimą ir su tuo susijusių darbų vykdymą paskirta būti atsakinga VĮ ŽŪIKVC.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2006 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 3D-343 pakeistas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. rugsėjo 14 d. įsakymas Nr. 3D-515 „Dėl žmonių maistui ir gyvūnų pašarams neskirtų genetiškai modifikuotų augalų ir augalinių produktų, kuriems būtina fitosanitarinė kontrolė, bei genetiškai modifikuotų augalų dauginamosios medžiagos kontrolės“. Nustatyta, kad iš trečiųjų šalių įvežama genetiškai modifikuotų sodo augalų dauginamoji medžiaga tikrinama pasienyje. Informacija apie tokias siuntas perduodama Valstybinei sėklų ir grūdų tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Genetiškai modifikuotų organizmų skyriui.

PIENAS / MILK

2006 metų sausio–liepos mėnesiais Lietuvos pieno sektorius sėkmingai vystėsi. Nuo 2006–2007 kvotos metų pradžios 57,9 tūkst. t padidinta nacionalinė pieno kvota. Nors, palyginti su 2004 ir 2005 metais, pastebimai sumažėjo eksporto kompensacijos, tai nesutrukdė didinti eksporto apimčių į trečiąsias šalis, netgi šiek tiek mažinant išvežimą į ES valstybes.

Vidaus rinka. 2006 metų sausio–liepos mėnesiais supirktas 681 tūkst. t natūralaus riebumo pieno. Palyginti su tuo pačiu 2005 metų laikotarpiu, supirkimas išaugo 5 proc.

(1 lentelė), o perskaičius į bazinius rodiklius – 7 proc. Dėl nepalankios žiemos, o vasarą – sausros pieno gamintojai 2006 metais turėjo sunkumų, gamindami pašarus. Dėl to pieno supirkimo augimas šiais metais bus ne toks spartus kaip keliais pastaraisiais. Natūralaus pieno supirkimas gali teišaugti apie 3 proc.

ES veterinarinius reikalavimus atitinkantis pienas 2006 metų sausio–liepos mėnesiais sudarė 93 proc. viso supirkto pieno. Palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, tokio pieno dalis padidėjo 1 procentiniu punktu.

Pieno supirkimas 2005 ir 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t
Milk purchase in January–July 2005 & 2006, thou. t

Rodikliai / Indicators	2005	2006	Pokytis, Change, %
Supirkta pieno: / Milk purchased:			
natūralaus / natural	647	681	105
bazinio* / basic	754	804	107

* 3,4% riebumo / fatness, 3,0% baltymų / protein.

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2006. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Nuo 2006–2007 kvotos metų pagal naujų valstybių stojimo į ES aktą Lietuvos nacionalinė pieno kvota padidinta 57,9 tūkst. t iš specialaus restruktūrizavimo rezervo, kadangi šalis įvykdė minėtame akte numatytas sąlygas. Kvotos padidinimas aktualus bus greičiausiai 2008–2009 kvotos metais, kadangi iki to laiko neturėtų būti viršyta ir iki padidinimo Lietuvos turėta kvota.

Vidutinė natūralaus riebumo pieno supirkimo kaina Lietuvoje 2006 metų liepos mėnesį, palyginti su 2005 metų liepa, išaugo 1,3 proc. ir buvo 626 Lt/t. Pieno supirkimo kainos sezoniskai svyruoja, jos pradėjo mažėti nuo gegužės

mėnesio, rudenį turėtų vėl padidėti. Latvijoje ir Lenkijoje pieno supirkimo kaina kilo sparčiau (2 lentelė), nors jau ir 2005 metais buvo apie 20 proc. didesnė nei Lietuvoje. ES-15 šalyse ir Estijoje vyravo priešingos tendencijos – pieno supirkimo kainos mažėjo. Tačiau 2006 metų liepą natūralaus pieno supirkimo kaina Lietuvoje tesudarė 68 proc. ES-15 šalių kainos. Lietuvoje pieno supirkimo kaina 2006 metais turėtų išlaikyti didėjimo tendenciją, metinis prieaugis galėtų sudaryti apie 3–4 proc. jau vien dėl to, kad Lietuvos pieno perdirbėjams žaliavos nepakanka.

2 lentelė / Table 2

Natūralaus pieno supirkimo kainos Baltijos šalyse, Lenkijoje ir ES-15
2005 ir 2006 metų liepos mėnesį

Milk (natural) purchase prices in the Baltic States, Poland and EU-15 in July 2005 & 2006

Šalis / Country	Kaina, Lt/t		Pokytis, Change, %
	2005	2006	
Lietuva / Lithuania	618	626	101
Latvija / Latvia	755	786	104
Estija / Estonia	865	820	95
Lenkija / Poland	735	754	103
ES-15* / EU-15*	948	924	97

* 4,2% riebumo / fatness, 3,35% baltymų / protein.

Šaltiniai: Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenys; www.csb.lv; www.milkprices.nl; www.stat.ee; www.stat.gov.pl.

Žaliavos pieno perdirbimo pramonei trūkumą rodo didėjantis žaliavinio pieno importas. 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų metų laikotarpiu, žaliavinio pieno importas išaugo beveik 4 kartus – importuota 53,9 tūkst. t pieno, t. y. per 7 proc. Lietuvoje perdirbto pieno.

Per 2006 metų sausio–liepos mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų laikotarpiu, padidėjo visų pieno produktų gamyba, išskyrus ledus ir grietinę bei jos mišinius (3 lentelė). Daugiausia išaugo varškės (30 proc.), jogurto (28 proc.), sviesto ir pieno konservų (po 27 proc.) gamyba.

Vidutinės pieno produktų įmonių kainos per metus šiek tiek sumažėjo. 2006 metų liepos mėnesį, palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų laikotarpiu, jos vidutiniškai buvo mažesnės 0,3 proc. Eksportuojamų produktų kainos padidėjo 2,1 proc., o pieno produktų kainos vidaus rinkoje sumažėjo 2,0 proc. Nuo 2006 metų pradžios įmonių kainos keitėsi nedaug – pakilo apie 1 proc. (1 pav.). Stabilesnės buvo vidaus rinkos kainos, tuo tarpu eksporto kainų svyravimo amplitudė didesnė, tačiau išlaikyta didėjimo tendencija.

3 lentelė / Table 3

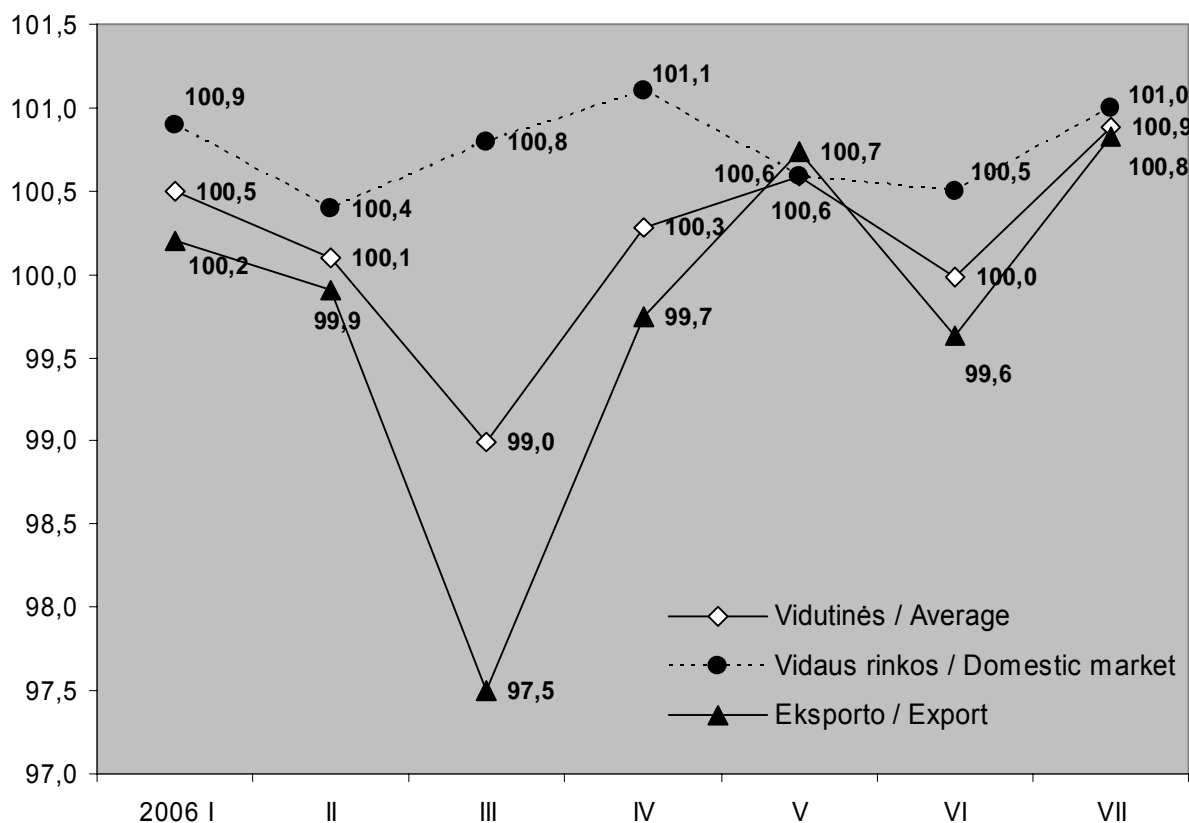
Pagrindinių pieno produktų gamyba* 2005 ir 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. t
Production of main dairy products in January–July 2005 & 2006, thou t*

Pieno produktai / Dairy products	2005	2006	Pokytis, Change, %
Geriamasis pienas** / Drinking milk	43,1	48,4	112
Rūgpienis, kefyras / Curdled milk, kefir	19,5	22,9	117
Jogurtas / Yoghurt	8,8	11,3	128
Grietinė ir jos mišiniai/ Sour cream	16,2	14,5	90
Varškė / Curd	7,7	10,0	130
Sviestas ir kiti pieno riebalai bei aliejai; pieno pastos / Butter & other fats & oils derived from milk; dairy spreads	8,4	10,7	127
Sūriai / Cheese	36,9	44,3	120
Valgomieji ledai** / Ice cream	16,7	16,3	98
Pieno konservai / Canned milk	6,6	8,4	127

* Pagrindinių pramonės įmonių duomenys / Data of major milk enterprises.

** Mln. l / Mill. l.

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2005 m. sausio–liepos mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2006 m. sausio–liepos mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

1 pav. Pieno pramonės įmonių parduotos produkcijos kainų pokyčiai 2006 metais (2005-12=100 proc.)
Figure 1. Changes in producer prices of dairy products sold in 2006 (December 2005=100%)

Šaltinis: Gamintojų kainų indeksai. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Nors 2006 metų liepą, palyginti su 2005-ųjų liepa, pieno produktų kainos vidaus rinkoje sumažėjo vidutiniškai 2 proc., kai kurių pieno produktų – išaugo: lieso pieno miltelių – 2 proc., natūralaus pieno ir grietinės – 4–5 proc. Sviesto ir sūrių kainos 1–2 proc. sumažėjo (4 lentelė).

ES bendrojoje rinkoje lietuviškų pieno produktų įmonių kainos ir jų kitimo tendencijos tapo panašios į kitų Sąjungos valstybių. 2006 metų liepą pieno produktų, ypač eksportuojamų, kainų skirtumas tarp Lietuvos ir kai kurių ES šalių nedidelis, vienos kainos buvo didesnės, kitose – mažesnės. Palyginti su 2005 metų liepos duomenimis, 2006 metų tą patį mėnesį visose šalyse beveik visų 5 lentelėje pateikiamų produktų kainos sumažėjo. Artimiausioje atei-

tyje žymus pieno produktų kainų didėjimas taip pat neprognozuojamas, nors nedideli kainų svyravimai vyksta nuolat.

Nors nemažos dalies pieno produktų įmonių kainos 2006 metų liepos mėnesį, palyginti su 2005-ųjų liepa, sumažėjo, mažmeninės kainos kilo (6 lentelė). Palyginti su kitomis Baltijos valstybėmis, Lietuvoje visų lyginamų pieno produktų mažmeninės kainos buvo aukščiausias. To negalima pasakyti apie įmonių kainas. Galima daryti išvadą, kad Lietuvoje labiausiai koncentruotame maisto produktų mažmeninės prekybos sektoriuje mažiausia konkurencija, jis turi didesnę ekonominę galią nei kitose Baltijos valstybėse, todėl sugeba pasiimti didesnę antkainį.

Vidaus rinkoje parduotų pieno produktų įmonių kainos 2005 ir 2006 metų liepos mėnesį, Lt/t
Producer prices of dairy products in the domestic market in July 2005 & 2006, Lt/t

Pieno produktai / Products	2005	2006	Pokytis, Change, %
Natūralus pienas, ne mažesnio kaip 3,5 proc. riebumo, 0,8–1 l pakuotėje <i>Natural milk, ≥3,5% fatness, 0,8–1 l pack</i>	1484	1542	104
Pasterizuotas 2,5 proc. riebumo pienas, 0,8–1 l pakuotėje <i>Pasteurised milk, 2,5% fatness, 0,8–1 l pack</i>	1193	1193	100
Grietinė, 30 proc. riebumo <i>Sour cream, 30% fatness</i>	4630	4840	105
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6824	6945	102
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82% fatness</i>	11130	10970	99
Tepūs riebalų mišiniai / <i>Dairy spread</i>	8990	8910	99
Goudos sūris / <i>Cheese Gouda</i>	10240	10030	98
„Tilsit“ sūris / <i>Cheese Tilsit</i>	10610	10500	99

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

**Kai kurių pieno produktų įmonių kainos Baltijos valstybėse, Lenkijoje ir Vokietijoje
2006 metų liepos mėnesį, Lt/t**

*Producer prices of selected dairy products in the Baltic states, Poland and Germany
in July 2006, Lt/t*

Pieno produktai / Products	Lietuva Lithuania	Latvija** Latvia**	Estija** Estonia**	Lenkija** Poland**	Vokietija** Germany**
Pienas, 2–2,5 proc. riebumo <i>Milk, 2–2,5% fatness</i>	1193*	1340	1220	1143	–
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82% fatness</i>	8593	8495	8633	8058	8440
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6715	7343	6668	6535	7160
Goudos sūris <i>Cheese Gouda</i>	9365	11030	10270***	9020	–

* Vidaus rinkos kaina / *Domestic market.*

** Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / *Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.*

*** Edamo sūris / *Cheese Edam.*

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

**Kai kurių pieno produktų mažmeninės kainos Baltijos valstybėse
2005 ir 2006 metų liepos mėnesį, Lt**
*Retail prices of selected dairy products in the Baltic States
in July 2005 & 2006, in Litas*

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	Lietuva / Lithuania			Latvija / Latvia		Estija / Estonia	
	2005	2006	2006, palyginti su 2005, %	2006	2006, palyginti su 2005, %	2006	2006, palyginti su 2005, %
Pienas, 2,5 proc. riebumo, l <i>Milk, 2.5% fatness, l</i>	1,66	1,76	106	1,73	98	1,52	86
Sviestas, kg <i>Butter, kg</i>	15,64	15,71	101	11,50	73	13,57	86
Grietinė, 20–25 proc. riebumo, kg <i>Sour cream 20–25% fatness, kg</i>	5,70	5,87	103	5,70	97	4,56	78
Varškė, 5–9 proc. riebumo, kg <i>Curd, 5–9% fatness, kg</i>	9,70	10,70	110	8,91	83	9,05	85

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005; Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Užsienio prekyba. Užsienio prekybos pienu ir pieno produktais balansas dėl daug sparčiau augančio importo nei eksporto vis labiau lyginasi. 2004 metais pieno ir jo produktų eksportas importą lenkė 14,2 karto, 2005-aisiais – 6,6 karto, o 2006 metų sausį–liepą – 4,8 karto. Importo didėjimui didelės reikšmės turėjo 2004 metų pabaigoje prasidėjęs pieno žaliavos įvežimas į Lietuvą. Neskaitant žaliavinio pieno importo, 2006 metų sausio–liepos mėnesiais pieno produktų eksportas lenkė importą 8,8 karto.

2006 metų sausio–liepos mėnesiais pieno produktų eksportuota už 540,6 mln. Lt. Tai

17 proc. daugiau nei per tą patį 2005-ųjų laikotarpį. Labiausiai didėjo sviesto ir kitų pieno riebalų eksportas (7 lentelė). Tam įtakos turėjo ne tik mažiau nei grietinėlės smukusios kainos (grietinėlė ir sviestas yra tik skirtingos pieno riebalų formos), bet ir padidėjusios eksporto kompensacijos už sviestą. Pastebimai išaugo ir pieno cukraus (76 proc.), sūrių (26 proc.) eksportas. Labiausiai sumažėjo nenugriebto pieno miltelių (75 proc.) ir kazeino (63 proc.) eksportas. Vis mažintos, o galiausiai panaikintos eksporto kompensacijos turėjo įtakos ir lieso pieno miltelių eksporto mažėjimui.

Pieno produktų eksportas 2005 ir 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, tūkst. Lt
Exports of dairy products in January–July 2005 & 2006, in thou Lit

KN kodas CN code	Pieno produktai / Dairy products	2005	2006	Pokytis, Change, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	68363	59297	87
0402	Koncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	58043	54467	94
040210	Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	38921	36803	95
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	1649	412	25
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	5582	4011	72
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	11779	13242	112
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	5002	5615	112
040310	Jogurtas / <i>Yoghurt</i>	853	1017	119
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	27848	27371	98
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	29801	56223	189
0406	Sūriai ir varškė / <i>Cheese & curd</i>	244592	308090	126
2105	Valgomieji ledai / <i>Ice cream</i>	16451	18919	115
350110	Kazeinas / <i>Casein</i>	6490	2401	37
170211-170219	Pieno cukrus / <i>Milk sugar</i>	4696	8263	176
Iš viso / Total		461286	540646	117

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

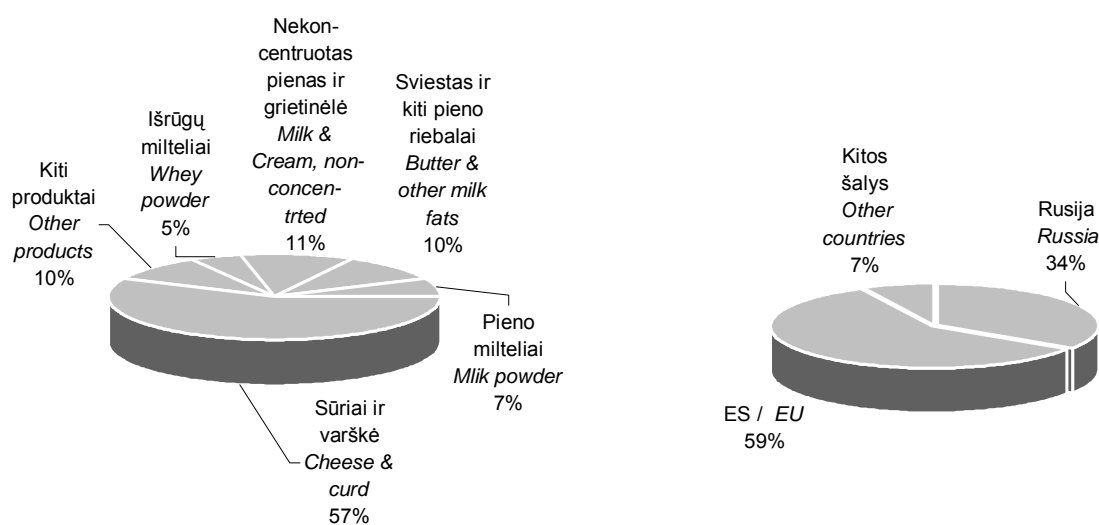
2006 metų sausio–liepos mėnesiais už pieno produktų eksportą perdirbimo įmonėms išmokėta 23,4 mln. Lt eksporto kompensacijų, didžiąją jų dalį sudaro išmokos už sūrių eksportą. Palyginti su 2005 metų sausio–liepa, eksporto kompensacijų išmokėta 28 proc. mažiau, nors eksporto srautai akivaizdžiai krypta trečiųjų

šalių, už eksportą į kurias mokamos kompensacijos, naudai. Tam įtakos turėjo sumažėjusios eksporto kompensacijos. Jos pastebimai mažėjo visais 2005 metais. 2006 metais, palyginti su 2005-aisiais, eksporto kompensacijos dar mažėjo, nors sviesto, nenugriebto pieno kompensacijos nuo 2006 metų gegužės, palyginti su 2005

metų liepa, atitinkamai padidintos 8,2 ir 3,6 proc. Tačiau sūrių eksporto kompensacijos 2006 metų liepą, palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų mėnesiu, sumažintos apie 9 proc.

Nepaisant eksporto kompensacijų mažėjimo tendencijų, eksportas turėtų augti ir ateityje: vis didesnę vidaus rinkos dalį užima importas, tad didėjant pieno supirkimui ir pieno produktų gamybai, pagamintiems pieno produktams bus ieškoma eksporto rinkų.

Eksportuotų pieno produktų struktūroje 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų laikotarpiu, labiausiai padidėjo sūrių ir sviesto dalys – atitinkamai 4,0 ir 3,9 procentinio punkto (2 pav.). Sumažėjo nekoncentruoto pieno ir grietinėlės (3,8 procentinio punkto), pieno miltelių (1,9 procentinio punkto) ir kai kurių kitų produktų lyginamasis svoris. Didžiausią dalį eksporto struktūroje sudaro sūris ir varškė (57 proc.).

2 pav. Pieno produktų eksporto struktūra 2006 metų sausio–liepos mėnesiais

Figure 2. Structures of dairy products exports in January–July 2006

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Vis didesni eksportuojamų pieno produktų srautai krypta į trečiąsias šalis. 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų laikotarpiu, į trečiąsias šalis pieno produktų eksportuota 67 proc. daugiau. Tarp minėtų šalių eksporto lyderė yra Rusija – ten išvežta 34 proc. visų pieno produktų, o eksportas į šią valstybę išaugo 59 proc. Eksportui paskutus į trečiąsias šalis, į ES šalis 2006 metų sausį–liepą, palyginti su tais pačiais 2005 metų mėnesiais, išvežta 4 proc. mažiau, ir ES dalis bendroje eksporto struktūroje sumažėjo net 13

procentinių punktų. Lietuvos pieno perdirbėjus vilioja žinoma Rusijos rinka ir lietuviškų pieno produktų žinomumas toje rinkoje. Tad bent artimiausiu metu eksportas į Rusiją augs. Tačiau Rusijos rinka rizikinga ir nenusipėjama, todėl perspektyvoje netikėtumai periodiškai stabdys eksportą į šią šalį. Lietuvos pieno perdirbimo įmonėms svarbu neapleisti ir dar labiau įsitvirtinti daug stabilesnėje Europos rinkoje ir išlaikyti bent panašias eksporto proporcijas, kokios yra šiuo metu.

2006 metų liepą, palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų laikotarpiu, sumažėjo beveik visų eksportuotų pieno produktų grupių vidutinės kainos (8 lentelė). Mažėjimą lėmė produktų asortimento struktūros grupių viduje pokyčiai. Paklausesni buvo pigesni gaminiai. Šiek tiek pakilo tik pieno cukraus (8 proc.), fermentuotų

ir raugintų pieno produktų (6 proc.), išrūgų (5 proc.) kainos. Ypač sumažėjo nekoncentruoto pieno ir grietinėlės (31 proc.; išvežtų produktų struktūroje brangesnė grietinėlė užėmė daug mažesnę lyginamąją svorį), jogurto (23 proc.), sviesto (14 proc.) kainos.

8 lentelė / Table 8

Vidutinės eksportuotų pieno produktų kainos 2005 ir 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/t
Average prices of dairy products exported in January–July 2005 & 2006, in Lt/t

KN kodas CN code	Pieno produktai / Dairy products	2005	2006	Pokytis, Change, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	4290	2960	69
0402	Koncentruoti pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	5530	5360	97
040210	Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6540	6580	101
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	6580	6240	95
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	3190	2860	90
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	4650	4260	92
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	2470	2610	106
040310	Jogurtas / Yoghurt	2640	2020	77
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	2610	2750	105
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	8340	7160	86
0406	Sūriai ir varškė / Cheese & curd	9260	9130	99
040610	Varškės sūris ir varškė / Cottage cheese & curd	8800	8730	99
040690	Riebūs sūriai / Fat cheese	9450	9280	98
210500	Valgomieji ledai / Ice cream	5450	5630	103
350110	Kazeinas / Casein	19410	18880	97
170211- 170219	Pieno cukrus / Milk sugar	1860	2010	108

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Ateityje pajamos iš eksporto didės dėl didesnio išvežamų pieno produktų kiekio. Prognozuojama, kad kainos artimiausiais metais pasaulinėje rinkoje iš esmės nedidės. Žinoma, galimi kainų svyravimai, susiję su tuo metu esančiu pasiūlos ir paklausos santykiu.

2006 metų sausio–liepos mėnesiais importuota pieno ir jo produktų už 112,9 mln. Lt. Palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų laikotarpiu, importas padidėjo 57 proc. Pagrindinis importuotas produktas buvo žaliavinis pienas, jis sudarė 46 proc. viso pieno ir pieno produktų importo, fermentuoti ir rauginti pieno produktai – 18 proc., sūriai ir varškė – 11 proc.

Pieno produktai importuojami daugiausia iš ES šalių. 2006 metų sausio–liepos mėnesiais iš minėtų šalių buvo įvežta 82 proc. pieno produktų. Be to, importuota pieno produktų iš Rusijos, Bulgarijos, Norvegijos.

Ateityje importuojamų pieno produktų apimtys dėl kainų skirtumo ir gaminių įvairovės didinimo dar turėtų didėti, nors pieno žaliavos importas artimiausiu metu daug keistis neturėtų.

Nauji teisės aktai. 2006 m. rugpjūčio 2 d. įsakymu Nr. 3D-312 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras patvirtino, kad gamintojai

nuo 2006 m. rugsėjo 1 iki 29 d. imtinai gali teikti paraiškas pieno gamybos kvotoms iš bendrojo rezervo 2007–2008 kvotos metams. Taip pat numatyti su kvotų administravimu susijusių institucijų veiksmų terminai, administruojant pateiktus pieno gamintojų prašymus.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2006 m. rugpjūčio 4 d. įsakymu Nr. 3D-316 nustatė terminą (iki 2006 m. lapkričio 1 d.), iki kurio asmenys, kuriems paveldėjimo teise perėina ūkis kartu su gamybos kvota ir kurie praleido Pieno gamybos kvotų sistemos administravimo taisyklių 55 punkte nustatytą terminą, gali persiregistruoti karves savo vardu ir informuoti kvotas administruojančias institucijas.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2006 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. 3D-302 pakeitė pieno supirkimo taisykles. Pakeitimai susiję su pieno kokybės nustatymu, mėginių paėmimu ir jų tyrimu. Kitu tos pačios dienos įsakymu Nr. 3D-303 patvirtinta nauja žalio pieno pirminių kokybės rodiklių įvertinimo instrukcija. Palyginti su netekusia galios 1999 m. birželio 29 d. instrukcija, naujoji papildyta skyriumi apie inhibitorinių (slopinančiųjų) medžiagų nustatymą piene sparčiaisiais metodais.

Gyvulių ir paukščių supirkimas vis dar auga, tačiau daug lėtesniais tempais nei 2005 metais. Supirkimo kainų tendencijos tapo tokios pat kaip ir daugelyje ES šalių. Todėl mūsų galvijų augintojams nereikėtų piktintis dėl kainų sumažėjimo rudenį, o galvoti, kuo galvijus šerti žiemą, ir juos parduoti pavasarį. Rinkos dėsniai vienodi visoms šalims. Pats laikas prie jų taikytis ir mums. Rinka suteikia galimybę vartotojui rinktis tarp jautienos, avienos, kiaulienos, paukštienos ir egzotinių gyvūnų mėsos. Jų kainos skirtingos, tačiau vartotojas jas reguliuoja – pirkdamas arba ne. Šiais metais paukštienos kainos mažėjimas rinkoje turėjo įtakos kitų rūšių mėsos kainų tendencijoms, tačiau dėl sausros visoje Europoje ir sumažėjusio grūdų derliaus gali tekti kelti visų rūšių gyvulių supirkimo kainas. Kiek jos keisis, priklauso ne tik nuo grūdų derliaus, bet ir nuo perdirbimo bei prekybos sąnaudų, kurioms didesnės įtakos turi darbo užmokesčio, energetinių išteklių kainų augimas. Šios sąnaudos dar labai skiriasi įvairiose ES šalyse. Tačiau jų augimą riboja konkurencija ir vartotojų perkamoji galia. Štai kiaulių supirkimo kainos Lietuvoje ir kitose ES šalyse susilygino, tuo tarpu kiaulienos nugarinės mažmeninė kaina Nyderlandų sostinėje 3,5 karto, Berlyne ir Helsinkyje – 1,9 karto didesnė nei Vilniuje. Jautienos kainų skirtumai dar didesni.

Derliaus prognozės rodo, kad pašarinių grūdų Lietuvoje turėtų užtekti, tačiau jie turėtų brangti 15–20 proc. Tai neturėtų būti priežastis gyvulių bandoms mažinti. Dėl prasto derliaus

didėja supirkimo kainos ir kitose ES šalyse. Nuo šių metų gegužės mėnesio kiaulių supirkimo kainos ES šalyse didžiausios per paskutinius 5 metus. Tam įtakos pavasarį turėjo ir paukštienos vartojimo mažėjimas. Treti metai vis didėja galvijų kainos ir Lietuvoje, ir kitose ES šalyse, o paukštienos kainos per tą patį laikotarpį mažėjo.

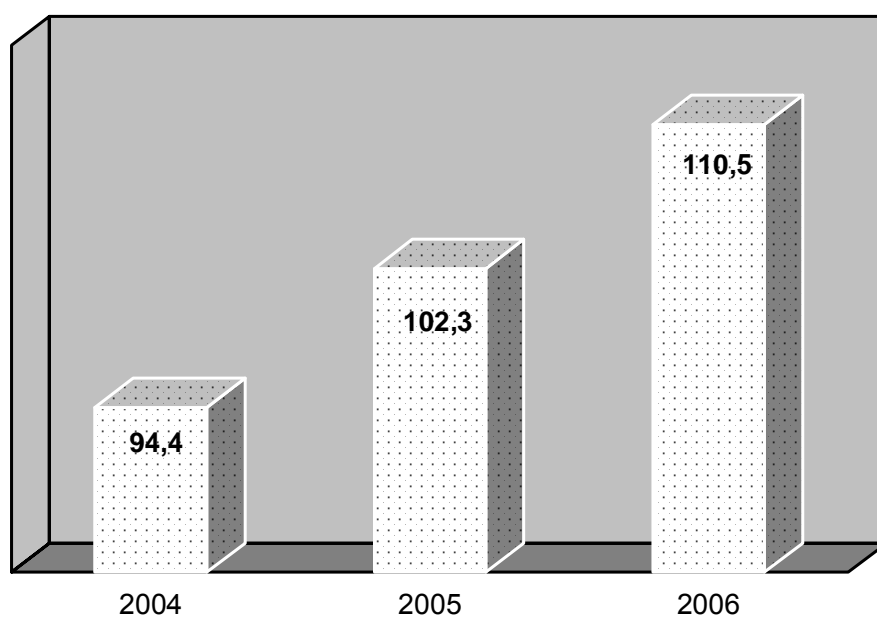
Mėsos ir gyvulių užsienio prekybos balansas teigiamas, nes vertine išraiška eksportuota 14 proc. daugiau nei įvežta. Beveik du kartus išaugo gyvū gyvulių eksportas, nulėmęs teigiamą balansą. Per 2006 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 31,5 tūkst. t mėsos ir jos gaminių už 154,8 mln. Lt, arba 33 proc. daugiau negu per 2005 metų atitinkamą laikotarpį. Vertine išraiška gerokai padidėjo jautienos eksportas (33 proc.) ir kiaulienos importas (44 proc.).

2006 metų I-ąjį pusmetį supirkta 110,5 tūkst. t gyvulių ir paukščių (1 pav.), 35 proc. daugiau paukščių, 17 proc. – avių ir ožkų, 11 proc. – kiaulių, bet 14 proc. mažiau galvijų negu per tą patį 2005 metų laikotarpį.

JAUTIENA

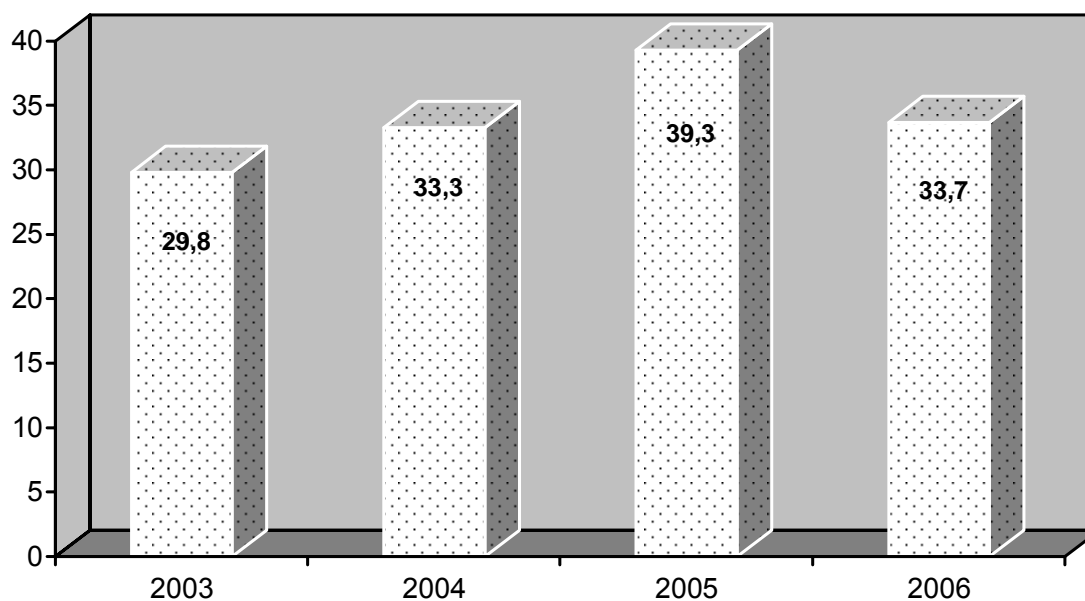
Vidaus rinka. ŽŪIKVC duomenimis, Lietuvoje 2006 m. rugpjūčio 1 d. 174,1 tūkst. ūkių augino 922,5 tūkst. galvijų. Tai 12 proc. mažiau ūkių ir galvijų negu prieš metus, o prieauglis sumažėjo 5 proc. Net 14 proc. sumažėjo ir supirkimas (2 pav.).

Palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, daugiausia sumažėjo veršelių (61 proc.) ir telyčių (77 proc.) supirkimas (1 lentelė).

1 pav. Gyvulių ir paukščių supirkimas (gyvuoju svoriu) 2004–2006 metų I-ąjį pusmetį, tūkst. t
Figure 1. Purchase of livestock and poultry in the 1st half-year 2004–2006, thou. t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

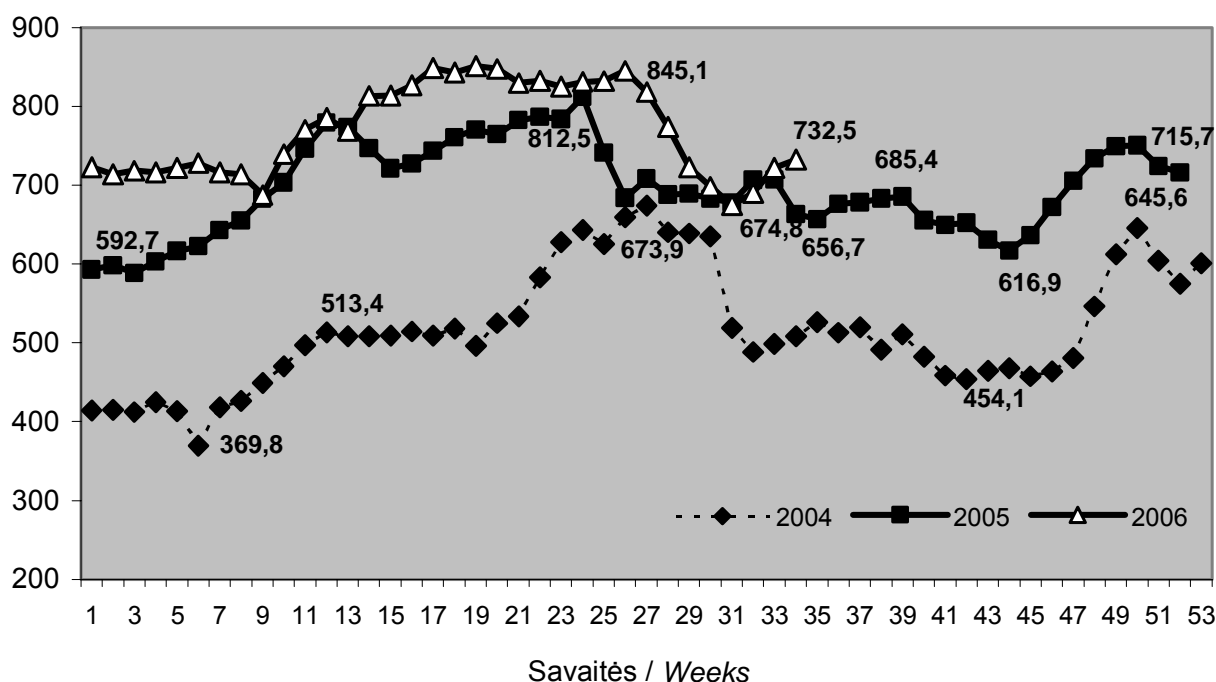
2 pav. Galvijų supirkimas (gyvuoju svoriu) 2003–2006 metų I-ąjį pusmetį, tūkst. t
Figure 2. Purchase of cattle (live weight) in the 1st half-year 2003–2006, thou. t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Galvijų supirkimas 2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį
Purchase of cattle in the 1st half-year 2005 & 2006

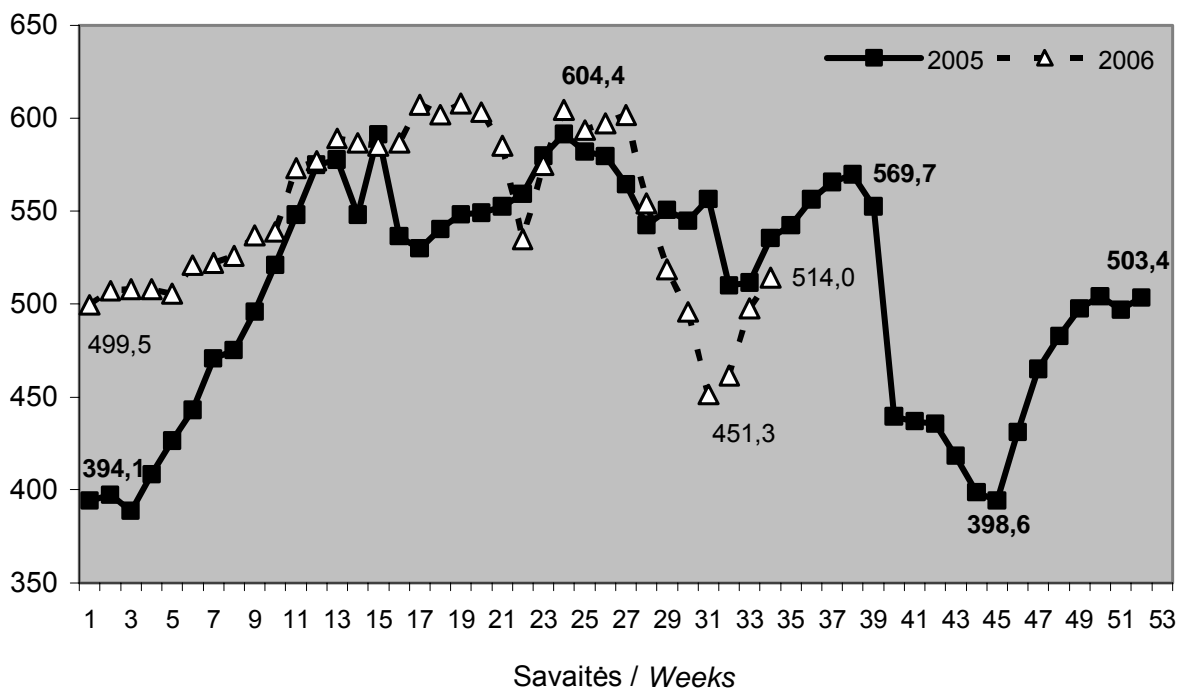
Galvijų grupės Group of cattle	2005		2006		Pokytis, proc. Changes, %	
	vnt. / heads	t	vnt. / heads	t	vnt. / heads	t
Galvijai, iš viso <i>Cattle, total</i>	87925	19063	72721	16325	83	86
Veršeliai < 1 metų <i>Calves < 1 year</i>	6229	248	3814	162	61	65
Telyčios > 1 metų <i>Heifers > 1 year</i>	16022	3392	12312	2568	77	76
Buliai (1–2 metų) <i>Bulls (1–2 years)</i>	34862	8252	29773	7248	85	88
Kiti buliai / <i>Other bulls</i>	3126	825	3343	907	107	110
Karvės / <i>Cows</i>	27686	6346	23479	5440	85	86

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

3 pav. Jaunų bulių skerdenų supirkimo kainos 2004–2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/100 kg
Figure 3. Purchase prices of young bull carcasses in January–August 2004–2006, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

4 pav. Karvių skerdenų supirkimo kainos 2005 ir 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/100 kg
 Figure 4. Purchase prices of cow carcasses in January–August 2005 & 2006, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Bulių supirkta daugiausia (46 proc.), tačiau apie 13 proc. mažiau nei praėjusiais metais, o jų vidutinis skerdenos svoris (246 kg) per metus padidėjo 3 proc. Beveik visų galvijų rūšių supirkimo mažėjimui įtakos turėjo jau antrus metus didėjantis veršelių eksportas. Be abejo, tai turės neigiamos įtakos jautienos vartojimui 2006 metais, nes eksporto ir importo balansas beveik nesikeičia.

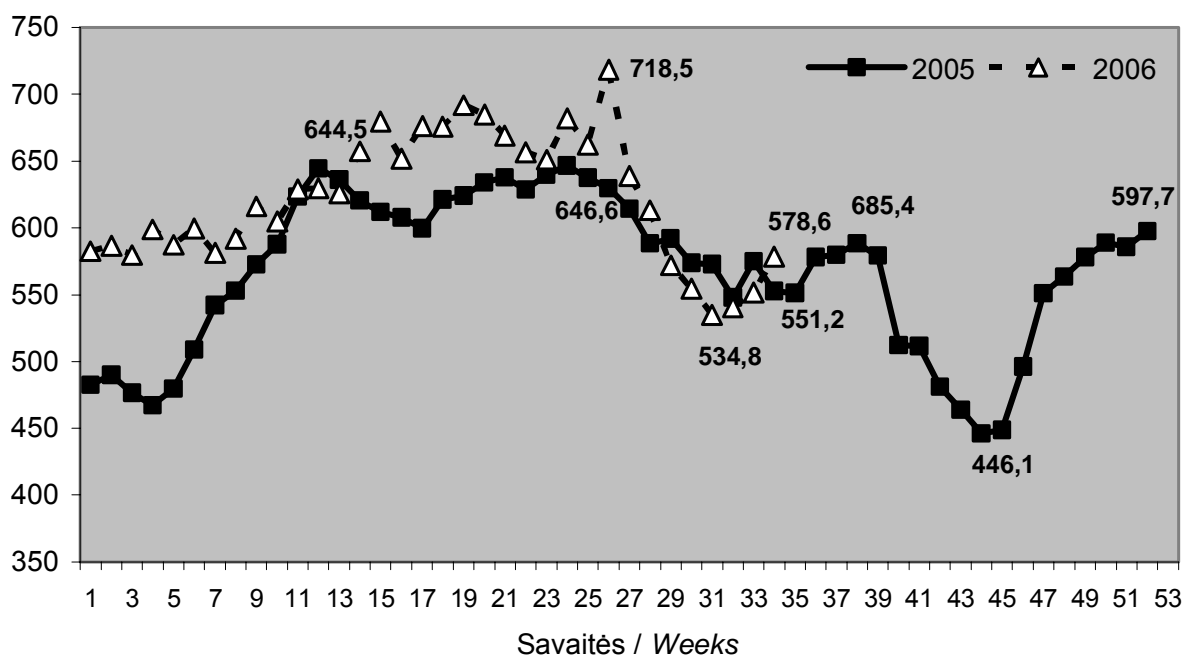
2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesių vidutinė jaunų bulių supirkimo kaina buvo 9 proc. didesnė negu 2005-ųjų ir 49 proc. didesnė negu 2004-ųjų tuo pačiu laikotarpiu (3 pav.).

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį karvių skerdimui supirkta net 15 proc. mažiau negu per 2005-ųjų tą patį laikotarpį. Skerdžiamų karvių vidutinė supirkimo kaina 2006 metų sausio–

rugpjūčio mėnesiais buvo 5 proc. didesnė (4 pav.).

Skerdžiamų telyčių vidutinė supirkimo kaina 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, buvo 7 proc. didesnė (5 pav.), tačiau supirkta per pusmetį net 23 proc. mažiau.

Galvijų kainos 2006 metų sausio–liepos mėnesiais buvo didesnės ir daugelyje kitų ES šalių. 2006 metų liepos pabaigoje (30-ąją savaitę), palyginti su tuo pačiu 2005-ųjų laikotarpiu, jaunų bulių (O2 klasės, kurių Lietuvoje užauginama daugiausia) supirkimo kainos ES šalyse išaugo 6,4 proc. Daugiausia jos kito Jungtinėje Karalystėje, Danijoje ir Ispanijoje (2 lentelė). Per tą patį laikotarpį ES šalyse vidutiniškai 7 proc. padidėjo telyčių, 1 proc. – karvių supirkimo kainos.

5 pav. Telyčių skerdenų supirkimo kainos 2005 ir 2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, Lt/100 kg
Figure 5. Purchase prices of heifer carcasses in January–August 2005 & 2006, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2 lentelė / Table 2

**Jaunų bulių (O2 klasė) vidutinės supirkimo kainos kai kuriose ES šalyse
 2005 ir 2006 metų 30-ąją savaitę, Lt/100 kg**
*Average purchase prices of young bulls (Class O2) in selected EU countries
 in the 30th week 2005 & 2006, Lt/100 kg*

Šalis / Country	2006	2005	Pokytis, proc. Change, %
Latvija / Latvia	556,3	576,7	96,5
Estija / Estonia	694,5	663,8	104,6
Lietuva / Lithuania	698,2	676,3	103,2
Lenkija / Poland	811,6	743,9	109,1
Belgija / Belgium	866,5	793,8	109,2
Airija / Ireland	878,7	806,3	109,0
Vokietija / Germany	891,0	895,2	99,5
Slovakija / Slovakia	898,4	837,0	107,3
Nyderlandai / Netherlands	905,5	898,3	100,8
Čekija / Czech Republic	905,8	838,3	110,7
Vengrija / Hungary	908,2	856,7	106,0

Šalis / Country	2006	2005	Pokytis, proc. Change, %
Suomija / Finland	913,4	887,9	102,9
Jungtinė Karalystė / UK	920,6	782,5	117,6
Ispanija / Spain	922,1	839,3	109,9
Švedija / Sweden	922,5	849,3	108,6
ES / EU	932,2	876,2	106,4
Prancūzija / France	959,9	959,9	100,0
Italija / Italy	1018,2	1011,1	100,7
Danija / Denmark	1038,9	936,7	110,9
Graikija / Greece	1315,5	1214,0	108,4

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

3 lentelė / Table 3

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje ir ES šalyse 2006 metų 30-ąją savaitę
Cattle purchase prices in Lithuania and EU countries in the 30th week 2006

Galvijų rūšis Kind of cattle	Kaina, Lt/100 kg / Price, Lt/kg		Kainos lygis, proc. Price level, %
	Lietuvoje Lithuania	vidutiniškai ES EU average	
Jauni buliai (O2) / Young bulls	698,2	932,2	75
Karvės (O3) / Cows	496,0	831,2	60
Telyčios (O2) / Heifers	505,3	856,3	59

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

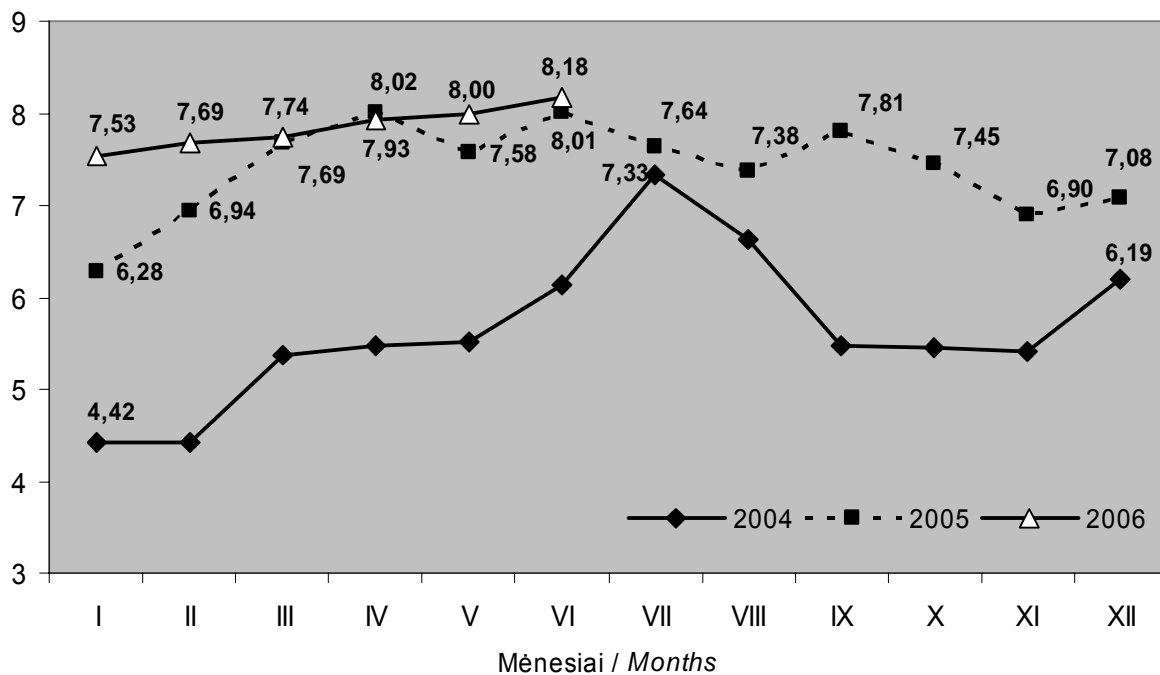
Lietuvos mėsos perdirbimo pramonės įmonių vidutinė jautienos realizavimo kaina per 2006 metų I-ąjį pusmetį dėl supirkimo kainų augimo padidėjo 5,7 proc. (6 pav.).

Žemiausia jaunų bulių (O2 klasė) vidutinė supirkimo kaina 2006 metų liepos pabaigoje (30-ąją savaitę) buvo Latvijoje, Estijoje ir Lietuvoje, telyčių (O2 klasė) – Lietuvoje (505,3 Lt/100 kg), Latvijoje (523,7 Lt/100 kg) ir Slovakijoje (647,2 Lt/100 kg), karvių (O3 klasė) – Latvijoje (441,1 Lt/100 kg), Slovėnijoje (479,6 Lt/100 kg) ir Lietuvoje (496,0 Lt/100 kg).

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje dar gerokai atsilieka nuo ES šalių vidutinių kainų (3 lentelė).

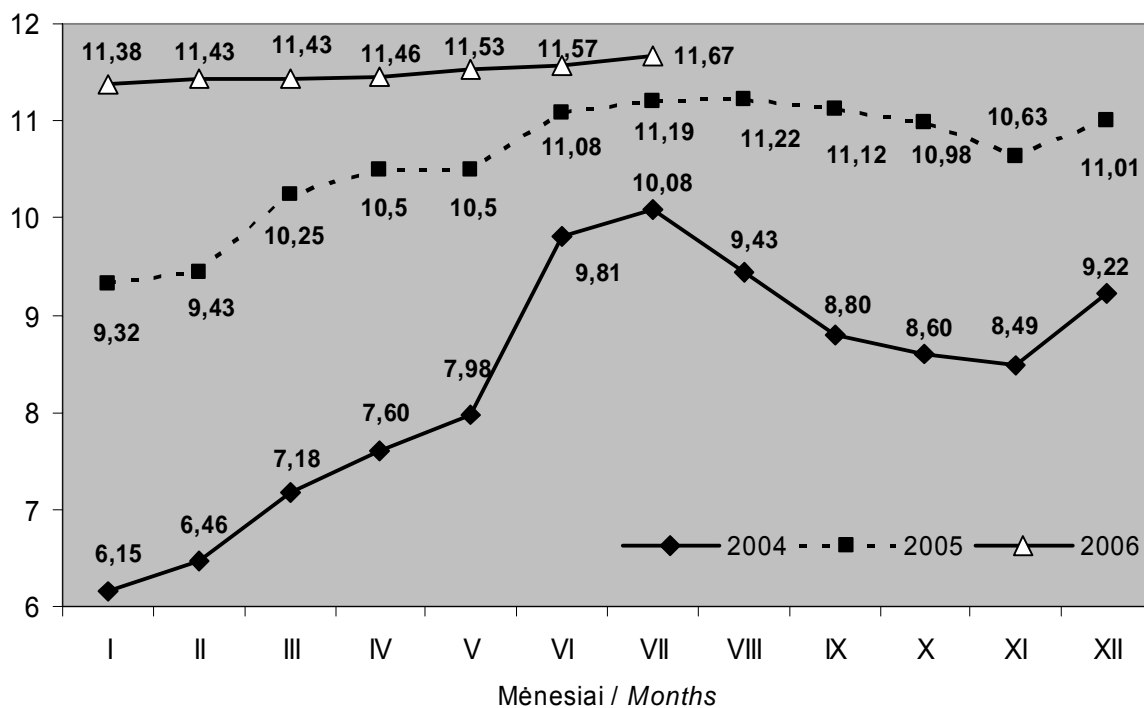
Pagal išankstinius Statistikos departamento duomenis jautienos gamyba mėsos perdirbimo įmonėse per 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo 5 proc. mažesnė nei per tą patį 2005-ųjų laikotarpį. Net 64 proc. jos buvo eksportuota. Vidaus rinkai jautienos pateikta 20 proc. mažiau.

Mažmeninė I kategorijos jautienos su kaulu kaina Lietuvoje 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, padidėjo 12,6 proc., o palyginti su 2004 metų I-uoju ketvirčiu, ji buvo net 52 proc. didesnė (7 pav.).

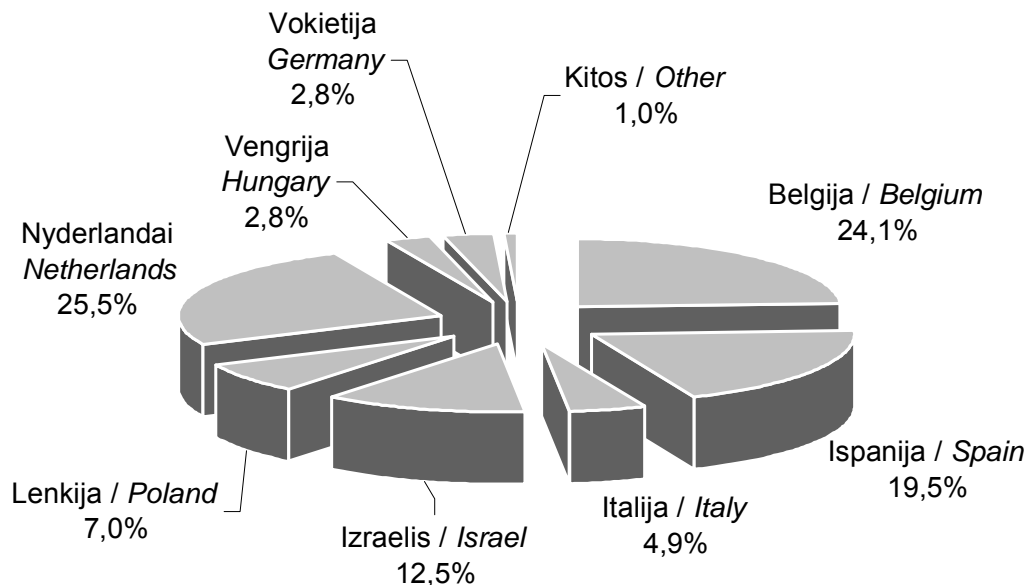
6 pav. Lietuvos gamintojų jautienos kainos dinamika 2004–2006 metais, Lt/kg
 Figure 6. Average producer prices of beef in Lithuania in 2004–2006, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

7 pav. I kategorijos jautienos su kaulu mažmeninė kaina 2004–2006 metais, Lt/kg
 Figure 7. Retail prices of beef with bone (category I) in 2004–2006, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

8 pav. Veršelių eksportas pagal šalis 2006 metų sausio–liepos mėnesiais
 Figure 8. Export of calves by country in January–July 2006

Užsienio prekyba. ŽŪIKVC duomenimis, per 2006 metų sausio–liepos mėnesius eksportuota 69,1 tūkst. galvijų, iš jų – 68,4 tūkst. veršelių. Veršelių eksporto kiekiai ir geografija išsiplėtė (8 pav.). Palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, galvijų eksportas išaugo 45 proc., o veršelių – 55 proc.

Palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, žymiai išaugo veršelių eksportas į Belgiją, Italiją ir Izraelį.

Jautienos užsienio prekybos balansas ir toliau išlieka teigiamas. Vertine išraiška eksportas viršija importo apimtį net 9 kartus. Per 2006 metų I-ąjį pusmetį eksportuota 10,2 tūkst. t jautienos už 81,9 mln. Lt. Palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, eksporto apimtys išaugo 10 proc., o vertine išraiška – net trečdaliu. Daugiausia jautienos išvežta į Rusiją (37 proc.), Nyderlandus (14 proc.), Vokietiją (10 proc.) ir Italiją (10 proc.). Už jautienos eksportą į trečiąsias šalis (46 proc. viso eksporto) buvo išmokė-

ta trečdaliu daugiau eksporto išmokų nei per 2005 metų I-ąjį pusmetį.

Prognozės. Lietuvoje 2006 metų I-ojoje pusėje galvijų supirkimo kainų tendencijos buvo panašios kaip ES šalyse. Sausros padariniai vasarą (mažiau paruošta šieno ir siloso) bei II-ojo pusmečio praėjusių metų kainų tendencijos privers galvijų augintojus rinkai pasiūlyti daug daugiau galvijų nei reikia. Tikėtina, kad dėl to nuo spalio vidurio galvijų supirkimo kainos mažės. Lapkričio pradžioje jos bus apie 20–30 proc. mažesnės ir laikysis iki metų pabaigos.

KIAULIENA

Vidaus rinka. Per 2006 metų sausio–birželio mėnesius skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 363,8 tūkst. kiaulių. Palyginti su tuo pačiu 2005 metų laikotarpiu, kiaulių (skerdienos svoriu) supirka 12 proc. daugiau. Didėjo ne tik jų supirkimas, bet ir kiaulienos importas (9 pav.). Įvežtinė kiauliena sudaro net 34 proc. kiaulienos produktų gamybos.

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį į šalį įvežta 44 proc. daugiau (14,1 tūkst. t) kiaulienos negu per tą patį 2005-ųjų laikotarpį.

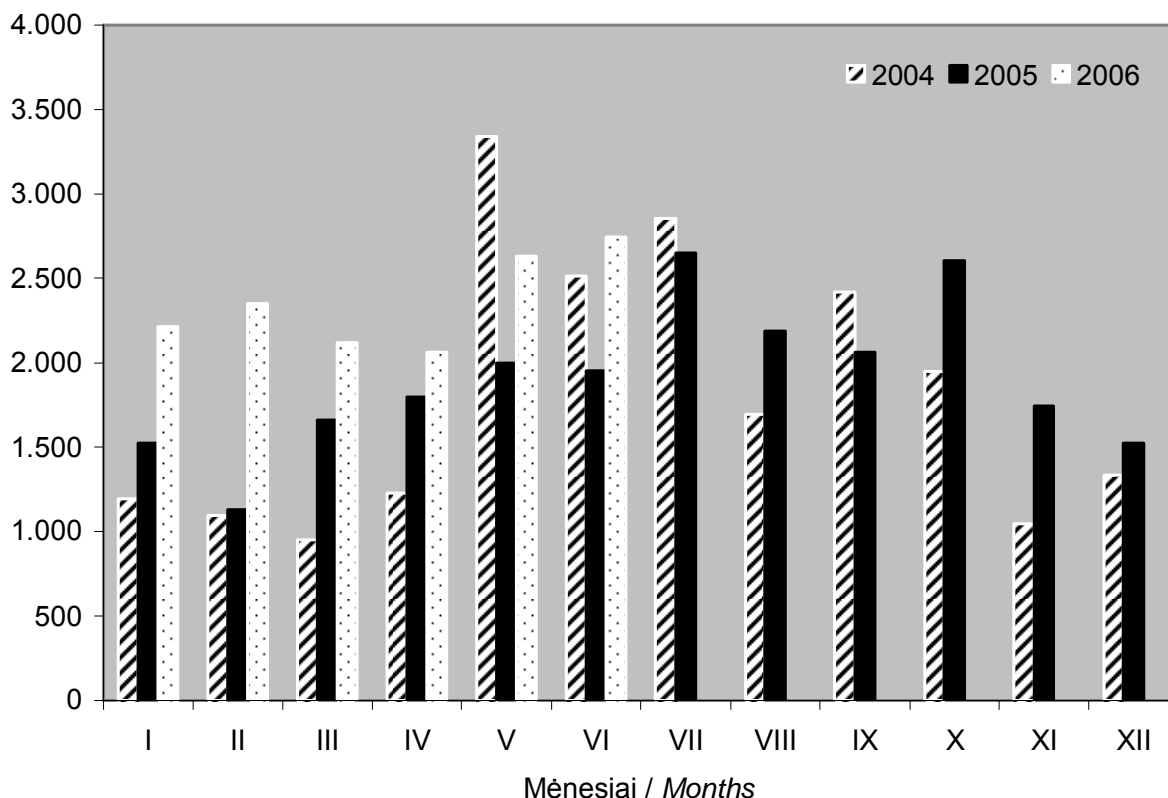
2006 metų sausio–rugpjūčio mėnesiais, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, vidutinė kiaulių supirkimo kaina (494 Lt/100 kg) beveik nesikeitė (10 pav.).

2006 metų liepos mėnesį vidutinė E kategorijos kiaulienos supirkimo kaina buvo 541,6 Lt/100 kg ir nedaug skyrėsi nuo ES tos pačios kategorijos kiaulienos vidutinės kainos – 542,7 Lt/100 kg (4 lentelė). Mažiausios kainos buvo Suomijoje (453,4 Lt/100 kg), Danijoje (469,3 Lt/100 kg), Lenkijoje (476,7 Lt/100 kg),

didžiausios – Kipre (690,6 Lt/100 kg), Graikijoje (657,1 Lt/100 kg) ir Portugalijoje (635,6 Lt/100 kg).

Pagal išankstinius Statistikos departamento duomenis per 2006 metų I-ąjį pusmetį mėsos įmonės ir cechai pagamino 15 proc. daugiau kiaulienos nei per 2005 metų tą patį laikotarpį. Beveik visa (97 proc.) kiauliena realizuota šalies rinkoje.

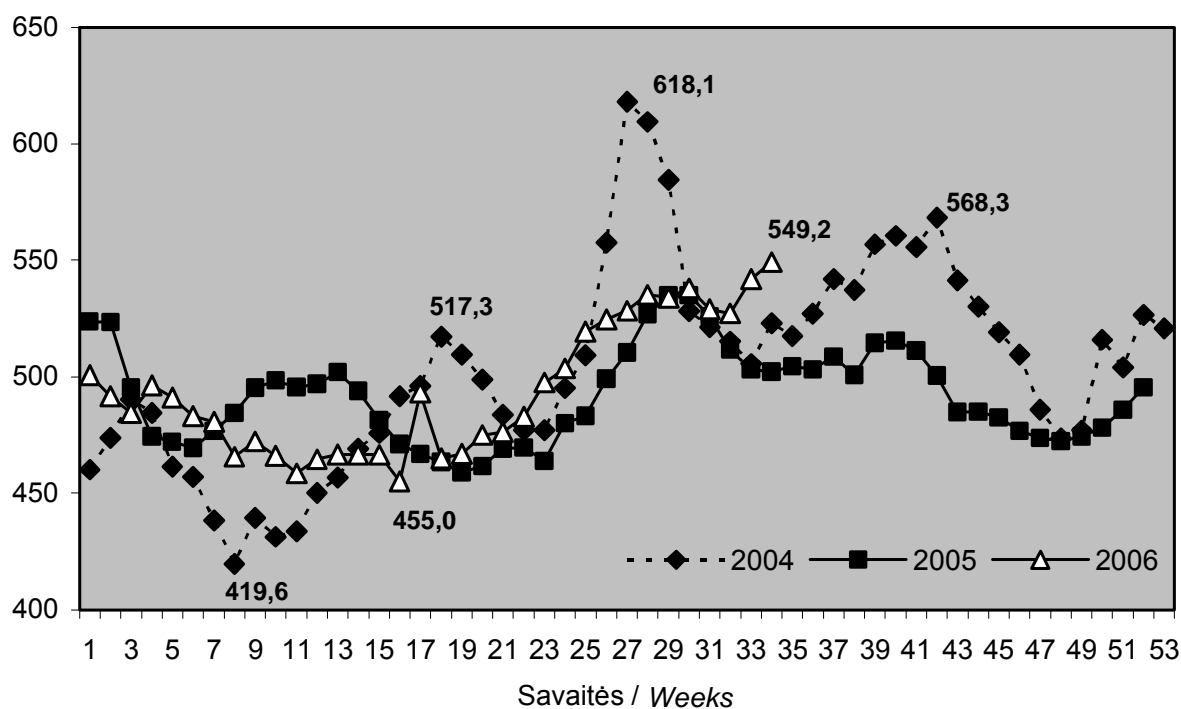
Mėsos perdirbėjai 2006 metų I-ąjį pusmetį kiaulienos kainas nežymiai padidino (11 pav.). Vidutinė kaina – 6,00 Lt/kg – buvo 2,6 proc. didesnė nei 2005 metais.

9 pav. Kiaulienos importas 2004–2006 metais, t

Figure 9. Imports of pork in 2004–2006, t

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

10 pav. Kiaulių supirkimo (skerdienos svoriu) kaina 2004–2006 metais, Lt/100 kg
Figure 10. Purchase prices of pork (carcass weight) in 2004–2006, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

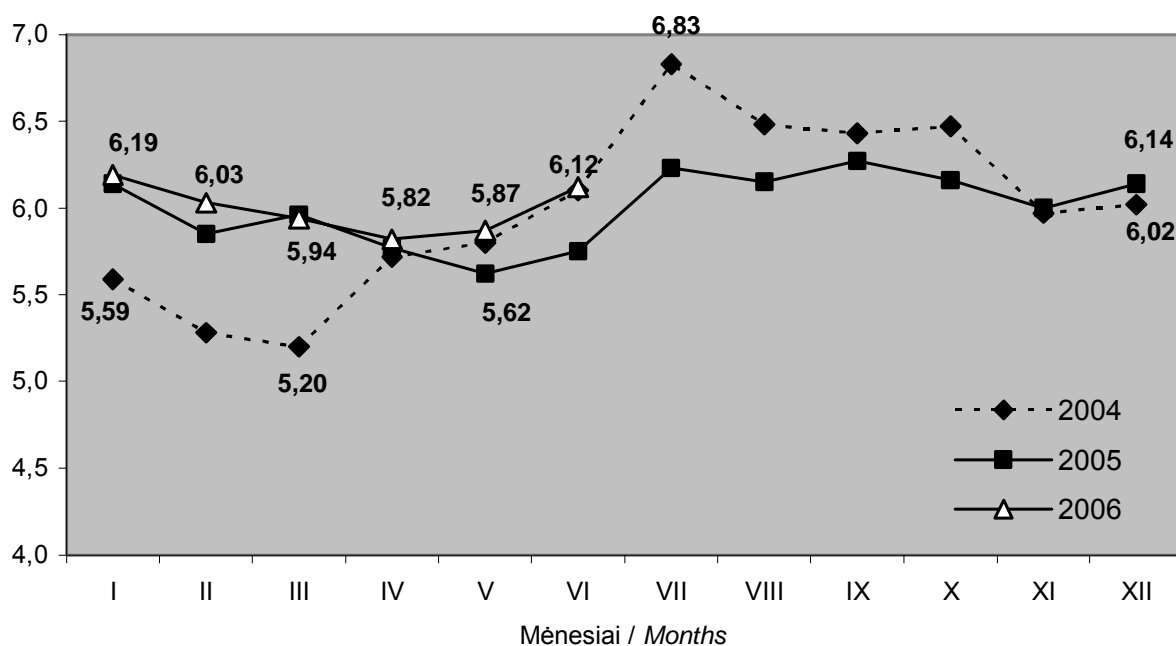
4 lentelė / Table 4

**Kiaulių (E klasės) vidutinės supirkimo kainos kai kuriose ES šalyse
 2005 ir 2006 metų liepos mėnesį, Lt/100 kg**
*Average purchase prices of pigs (Class E) in selected EU countries
 in July 2005 & 2006, Lt/100 kg*

Šalis / Country	2005	2006	Pokytis, Change %
Suomija / Finland	481,2	453,4	94,2
Danija / Denmark	426,4	469,3	110,1
Lenkija / Poland	466,6	476,7	102,2
Švedija / Sweden	450,5	493,0	109,4
Estija / Estonia	470,5	493,8	105,0
Vengrija / Hungary	513,5	497,3	96,8
Airija / Ireland	463,0	501,3	108,3
Nyderlandai / Netherlands	454,4	511,4	112,5
Slovakija / Slovakia	515,3	519,1	100,7
Belgija / Belgium	478,3	521,0	108,9

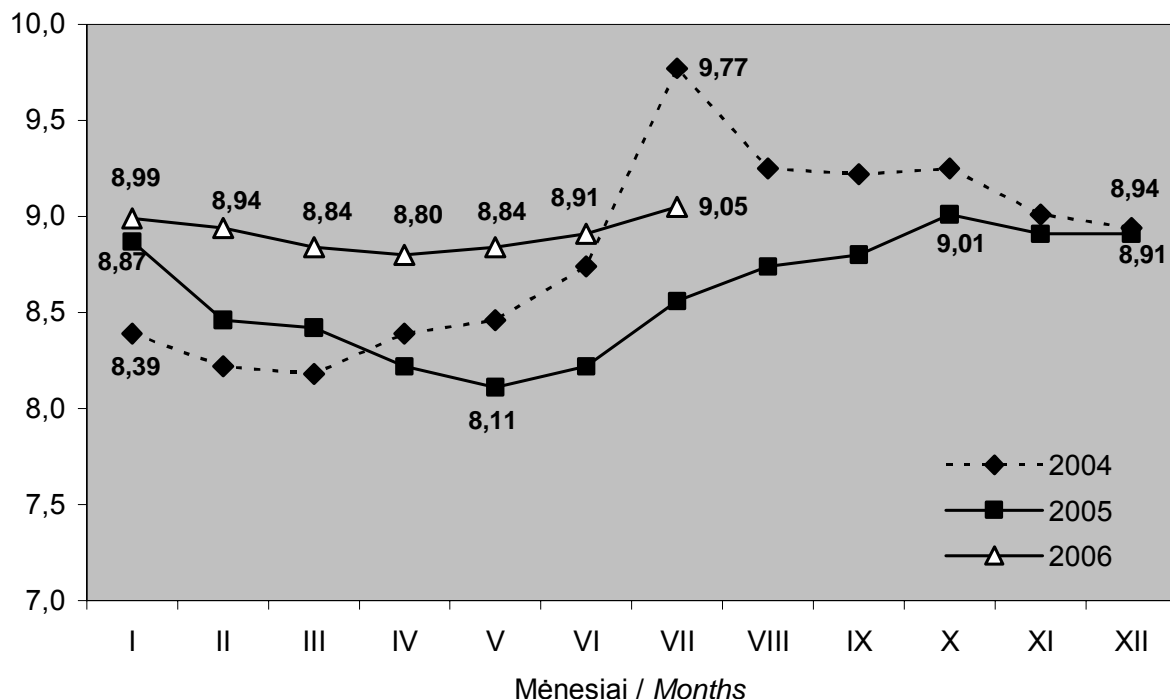
Šalis / Country	2005	2006	Pokytis, Change %
Jungtinė Karalystė / UK	519,7	523,8	100,8
Slovėnija / Slovenia	537,3	525,1	97,7
Latvija / Latvia	493,1	530,9	107,7
Prancūzija / France	480,4	540,4	112,5
Lietuva / Lithuania	533,8	541,6	101,5
ES / EU	494,3	542,7	109,8
Čekija / Czech Republic	514,5	546,3	106,2
Italija / Italy	476,3	554,0	116,3
Austrija / Austria	515,2	570,2	110,7
Vokietija / Germany	509,4	580,7	114,0
Ispanija / Spain	544,2	608,4	111,8
Portugalija / Portugal	563,3	635,6	112,8
Graikija / Greece	650,3	657,1	101,0
Kipras / Cyprus	604,6	690,6	114,2

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

11 pav. Lietuvos gamintojų parduotos kiaulienos vidutinė kaina 2004–2006 metais, Lt/kg
Figure 11. Average producer prices of pork in Lithuania in 2004–2006, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

12 pav. I kategorijos kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina 2004–2006 metais, Lt/kg
 Figure 12. Retail prices of pork with bone (category I) 2004–2006, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2006 metų sausio–birželio mėnesiais vidutinė kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina buvo 6 proc. didesnė negu 2005-aisiais (12 pav.), tačiau ketvirtadaliu mažesnė nei jautienos kaina.

Užsienio prekyba. Dėl kiaulienos stygiaus vidaus rinkoje per 2006 metų I-ąjį pusmetį į šalį įvežta 14,1 tūkst. t kiaulienos ir 15,9 tūkst. gyvų kiaulių. Bendra importo vertė – 80 mln. Lt. Tuo tarpu eksportuota labai mažai – 0,9 tūkst. t kiaulienos ir 38 tūkst. kiaulių, iš jų 26 tūkst. paršelių. Bendra eksporto vertė – 16,4 mln. Lt, iš jų skerdienai tenka tik 40 proc.

Daugiausia kiaulienos įvežta iš Lenkijos (59 proc. viso importo), Estijos (13 proc.) ir Vokietijos (7 proc.). Žemiausios – lenkiškos importuotos kiaulienos kainos – 4,85 Lt/kg, vokiškos – 5,72 Lt/kg, estiškos – 6,10 Lt/kg. Visos gyvos kiaulės įvežtos iš Lenkijos skerdi-

mui (kiaulės vidutinė kaina – 439 Lt). Tuo tarpu 57 proc. gyvų kiaulių eksportuota į Lenkiją, 20 proc. – į Latviją ir 11 proc. – į Rusiją.

Prognozės. Nuo 2006 metų birželio pradžios beveik visose ES šalyse kiaulių supirkimo kainos padidėjo 10–15 proc. ir dėl grūdų brangimo vargu ar šiais metais mažės. Tikėtina, kad ir Lietuvoje 2006 metų rugpjūčio mėnesiais esanti kiaulių supirkimo kaina greičiausiai išliks iki metų pabaigos, o spalio mėnesį dar gali kilti 10–15 proc.

PAUKŠTIENA

Vidaus rinka. Bendra paukštienos gamyba mūsų šalyje ir toliau sparčiai auga. Per I-ąjį pusmetį paskersta 16,7 mln. paukščių, iš jų 14,9 mln. viščiukų broilerių, pagaminta 28,8 tūkst. t (skerdienos svoriu) paukštienos, iš jos vištienos (broilerių ir dedeklių) – 94 proc.

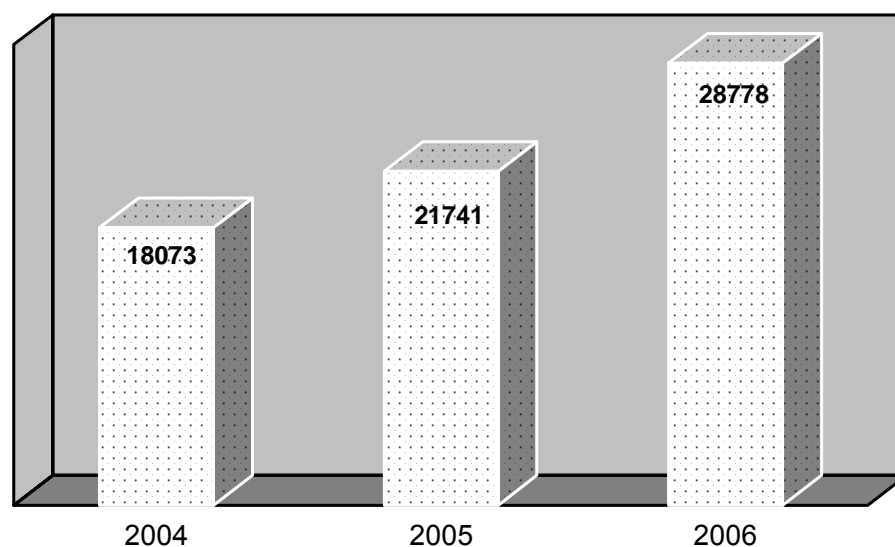
Palyginti su 2005 metų atitinkamu laikotarpiu, paukštienos gamyba padidėjo 32 proc., o su 2004-aisiais – beveik 60 proc. (13 pav.). Sparčiausi kalakutienos gamybos tempai. Palyginti su 2005 metų atitinkamu laikotarpiu, kalakutienos gamyba padidėjo 41 proc., o su 2004-aisiais – 88 proc.

Vidutinė paukštienos supirkimo kaina 2006-ųjų sausio–birželio mėnesiais buvo 10 proc. mažesnė palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu (14 pav.). Nemažėjo tik kalakutienos supirkimo kaina.

2006 metų birželio mėnesį vištienos pardavimo kaina (435 Lt/100 kg) mūsų šalyje buvo net 20 proc. mažesnė už ES vidutinę (547 Lt/100 kg) (5 lentelė). Pigiau nei mūsų šalyje vištiena kainavo tik Jungtinėje Karalystėje ir Lenkijoje. Tačiau nagrinėjamu laikotarpiu

dėl paukščių gripo grėsmės vištienos kainos mažėjo daugumoje ES šalių. Paukštienos gamybos ir prekybos ES šalyse asociacijos duomenimis, brangiausia vištiena birželio mėnesį buvo Prancūzijoje, Suomijoje ir Graikijoje. Per pusmetį ji labiausiai atpigo Čekijoje (10 proc.), Estijoje (9 proc.) ir Lietuvoje (8 proc.), pabrango Italijoje (60 proc.), Portugalijoje (55 proc.) ir Prancūzijoje (39 proc.).

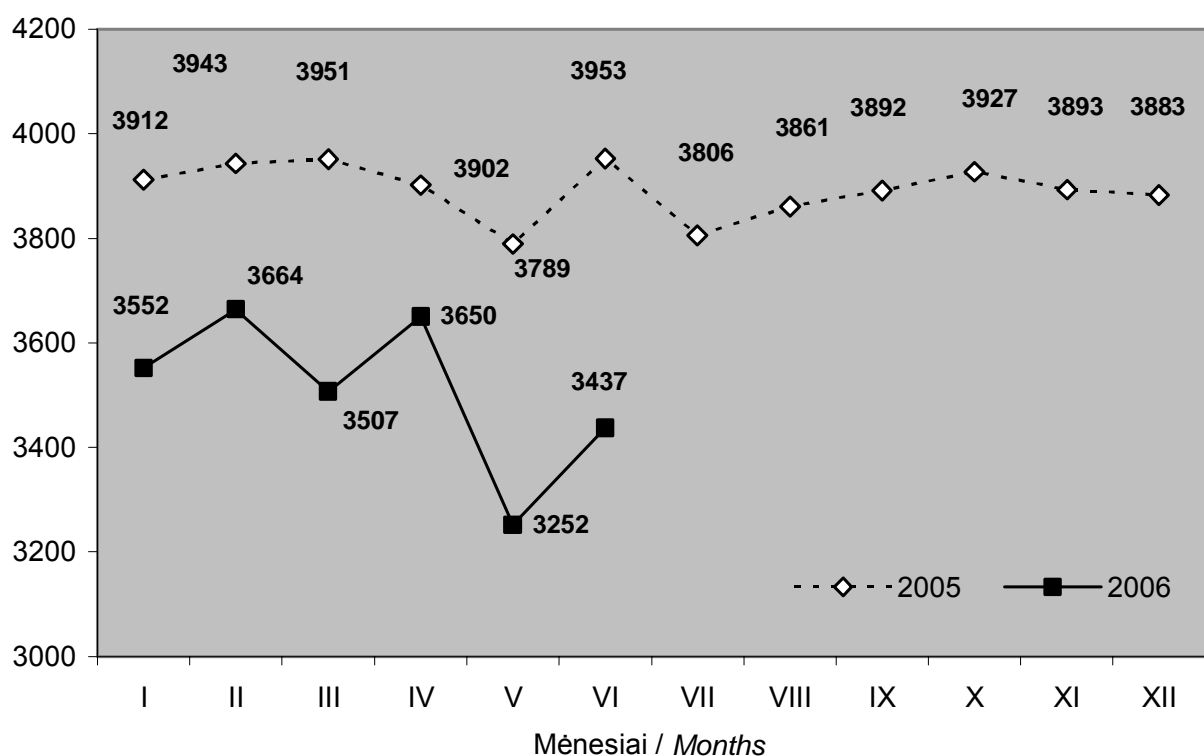
Vištienos kainų kritimą Lietuvoje lėmė bendra situacija ES šalyse. Vištiena, kurios dėl paukščių gripo pavojaus atsisakė vakariečiai, atpigo, todėl tapo naudinga ją importuoti į Lietuvą. Vietos broilerių augintojai buvo priversti reaguoti į padidėjusią konkurenciją ir mažinti savo produktų kainą (15 pav.). Nuo gegužės vidurio vištiena brango, tačiau 2005 metų kainų nepasiekė.

13 pav. Paukštienos gamyba (skerdienos svoriu) 2004–2006 metų I-ąjį pusmetį, t

Figure 13. Production of poultry meat (carcass weight) in the 1st half-year 2004–2006, t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

14 pav. Paukštienos (skerdienos svoriu) supirkimo kaina Lietuvoje 2005 ir 2006 metais, Lt/t
Figure 14. Purchase prices of poultry meat (carcass weight) in 2005 & 2006, Lt/t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

5 lentelė / Table 5

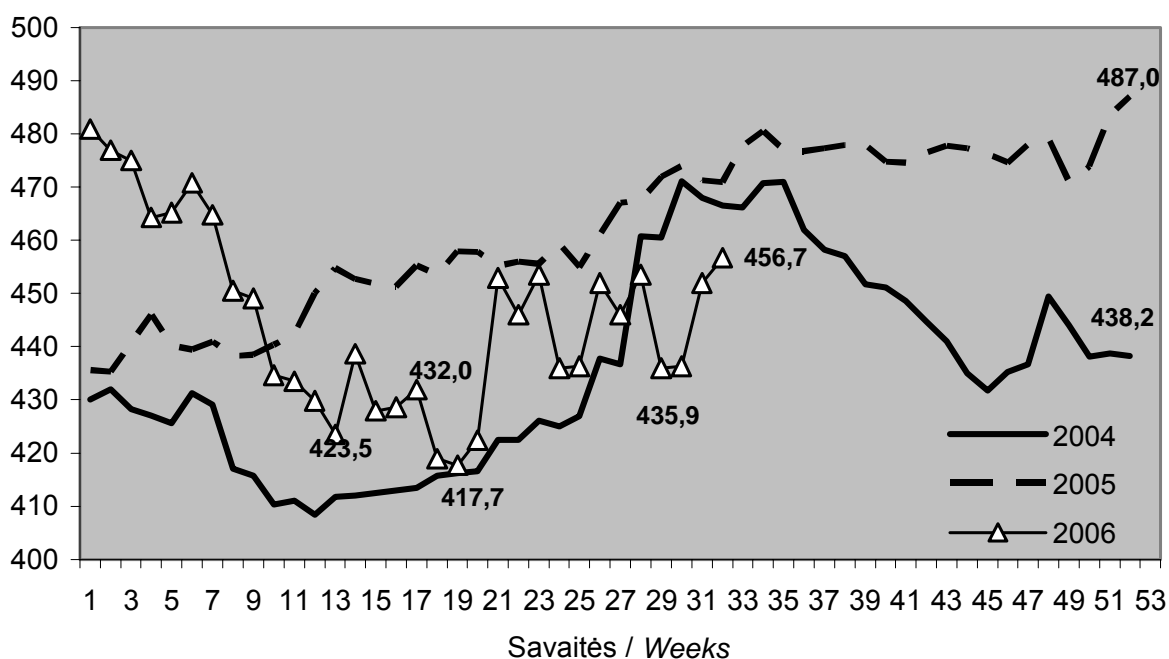
**Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina 2006 metų sausio ir birželio mėnesiais
 ES valstybėse, Lt/100 kg**

Producer prices of chicken carcasses in EU countries in January & June 2006, Lt/100 kg

Šalis / Country	Sausis January	Birželis June	Pokytis, Change, %
Prancūzija / France	495	688	139
Suomija / Finland	674	660	98
Graikija / Greece	580	646	111
Kipras / Cyprus	628	627	100
Austrija / Austria	621	619	100
Italija / Italy	380	607	160
Portugalija / Portugal	386	597	155
Ispanija / Spain	520	593	114
Vokietija / Germany	604	593	98
Slovėnija / Slovenia	615	586	95

Šalis / Country	Sausis January	Birželis June	Pokytis, Change, %
Airija / Ireland	579	585	101
Malta / Malta	567	571	101
Švedija / Sweden	593	567	96
Danija / Denmark	525	553	105
Belgija / Belgium	460	552	112
Slovakija / Slovakia	511	497	97
Vengrija / Hungary	506	497	98
Estija / Estonia	536	490	91
Latvija / Latvia	498	467	94
Nyderlandai / Netherlands	499	466	93
Čekija / Czech Republic	488	437	90
Lietuva / Lithuania	474	435	92
J. Karalystė / UK	456	419	92
Lenkija / Poland	330	370	112
ES / EU	522	547	105

Šaltinis: Paukštinės gamybos ir prekybos ES šalyse asociacijos duomenimis.

15 pav. Vištų skerdenų vidutinė pardavimo kaina 2004–2006 metais, Lt/100 kg
Figure 15. Average producer prices of chicken in 2004–2006, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

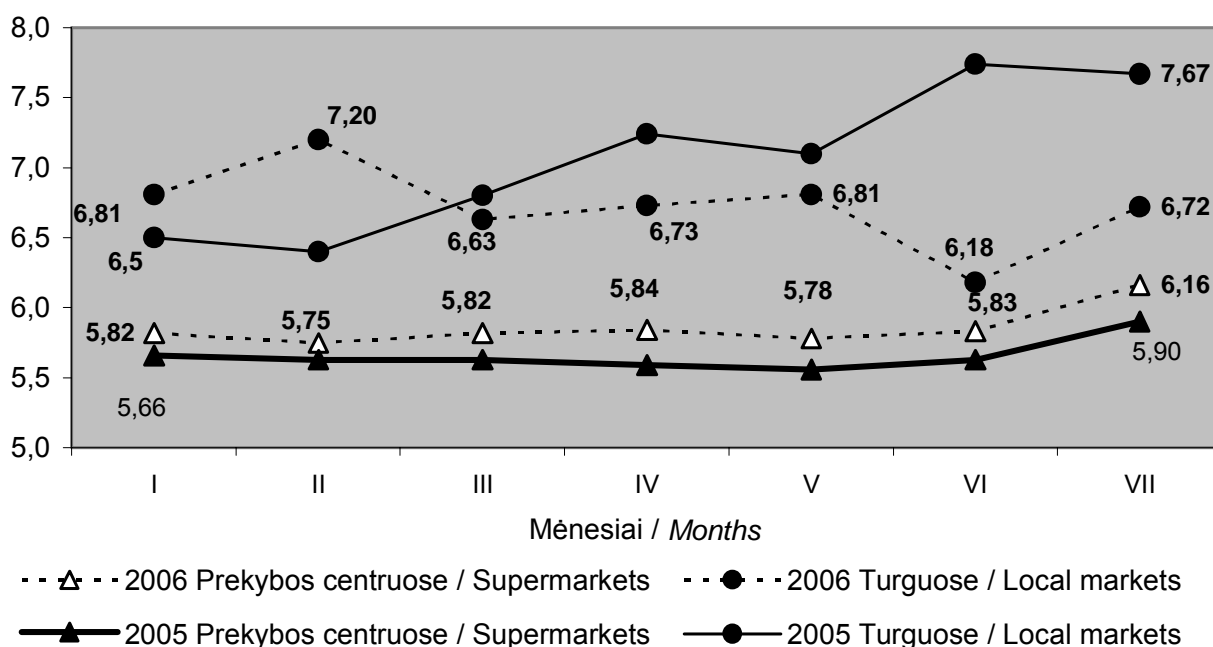
Šiomet Lietuvoje pastebima mažmeninių vištienos kainų ir jų kainų turguje skirtumo mažėjimo tendencija (16 pav.). Vištienos mažmeninė kaina šalyje 2006 metų sausio–liepos mėnesiais beveik išliko pastovi, siekė vidutiniškai 5,84 Lt/kg, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu – 3,5 proc. didesnė. Tačiau vištiena turguje šiomet buvo net 4,7 proc. pigesnė ir analizuojamu laikotarpiu vidutiniškai kainavo 6,73 Lt/kg.

Apžvelgiant vištienos (broilerių) mažmenines kainas Europos šalių sostinėse (17 pav.), galima teigti, kad brangiausia ji birželio mėnesį buvo Amsterdamo, Helsinkioje ir Vokietijoje. Tuo tarpu Vilniuje, kaimyninėje Lenkijoje bei Čekijoje ji kainavo net dvigubai mažiau.

Brangiausiai Lietuvoje kainuoja kalakutų ir vištų krūtinėlės, kurių vidutinė kaina 2006 metų sausio–liepos mėnesiais siekė atitinkamai 16,72 ir 11,28 Lt/kg (18 pav.). Daug pigesnės vištų šlaunelės ir sparneliai – 6,80 ir 5,25 Lt/kg.

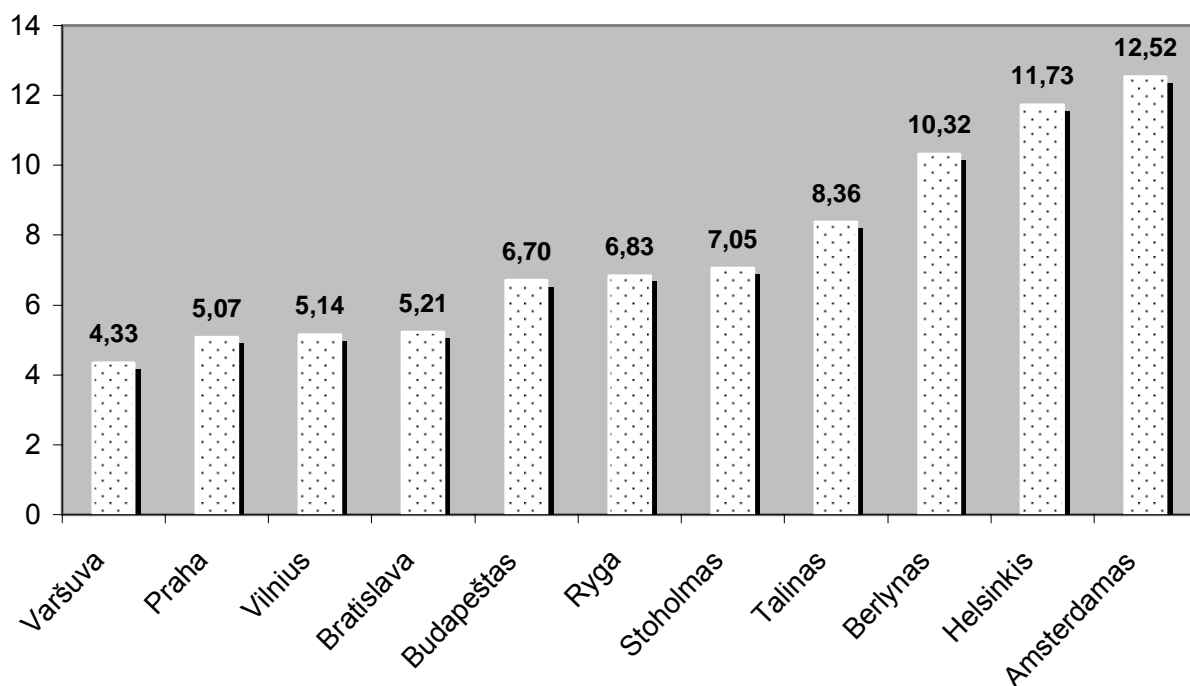
Užsienio prekyba. Per 2006 metų I-ąjį pusmetį paukštienos importas į Lietuvą tik 5 proc. viršijo eksportą (2005 m. tuo pačiu laikotarpiu – 57 proc.) ir siekė 41,9 mln. Lt. Palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, įvežta 24 proc. mažiau. Tai lėmė sumažėjusi importuojamos vištienos vidutinė kaina – nuo 3,39 tūkst. Lt/t (2005 m. I-ąjį pusmetį) iki 2,69 tūkst. Lt/t (2006 m. I-ąjį pusmetį). Paukštienos eksportas sausio–birželio mėnesiais siekė 5,6 tūkst. t, vertine išraiška – 39,9 mln. Lt. Palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, eksportuotos paukštienos vidutinė kaina padidėjo daugiau nei 30 proc. (nuo 5,42 tūkst. Lt/t iki 7,06 tūkst. Lt/t).

Daugiausia paukštienos per I-ąjį 2006-ųjų pusmetį, kaip ir anksčiau, įvežta iš Nyderlandų (25 proc.), Lenkijos (20 proc.) ir Danijos (19 proc.). Pagrindinės paukštienos eksporto šalys taip pat išlieka tos pačios: Latvija (47 proc. viso eksporto), Estija (19 proc.) ir Nyderlandai (15 proc.).

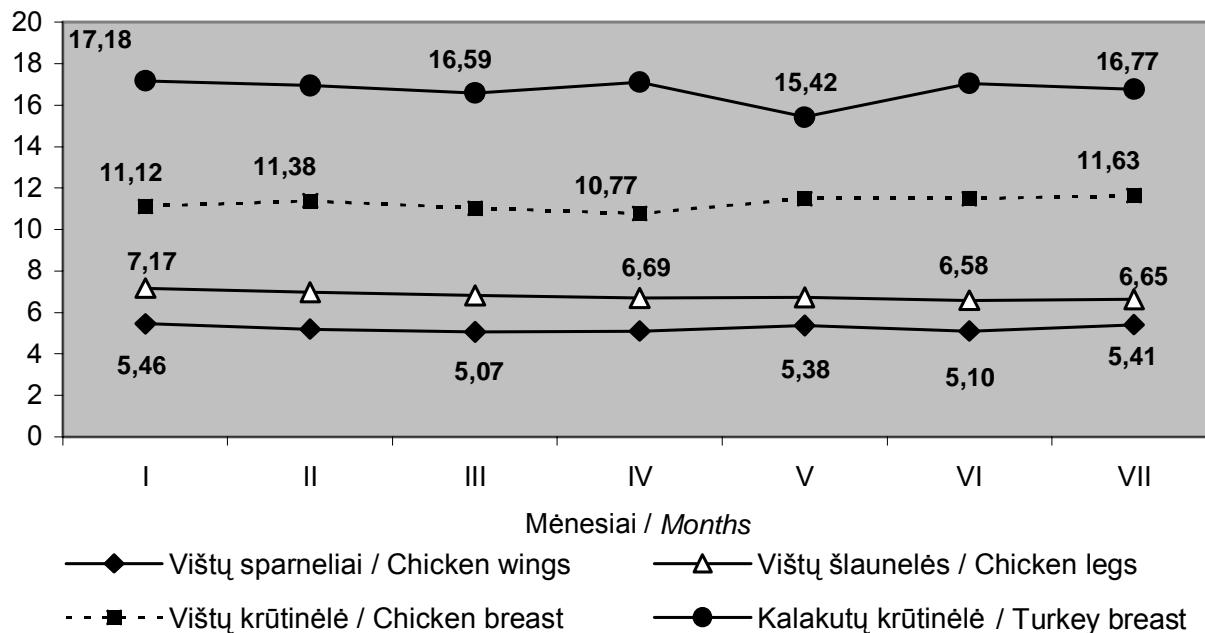
16 pav. Vidutinės vištienos kainos mažmeninės prekybos centruose ir turguose 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg

Figure 16. Average chicken retail prices in supermarkets and local markets in January–July 2006, Lt/kg
Šaltiniai: Žemės ūkio rūmai, ŽŪMPRIS.

17 pav. Vištienos mažmeninės kainos kai kurių Europos šalių sostinėse 2006 m. birželio 6 d., Lt/kg
 Figure 17. Retail prices of chicken in the capital cities of some EU countries on the 6th of June 2006, Lt/kg

Šaltiniai: ŽŪMPRIS.

18 pav. Kai kurių paukštienos dalių mažmeninės kainos Lietuvoje 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/kg
 Figure 18. Retail prices of poultry meat in Lithuania in January–July 2006, Lt/kg

Šaltiniai: Žemės ūkio rūmai, ŽŪMPRIS.

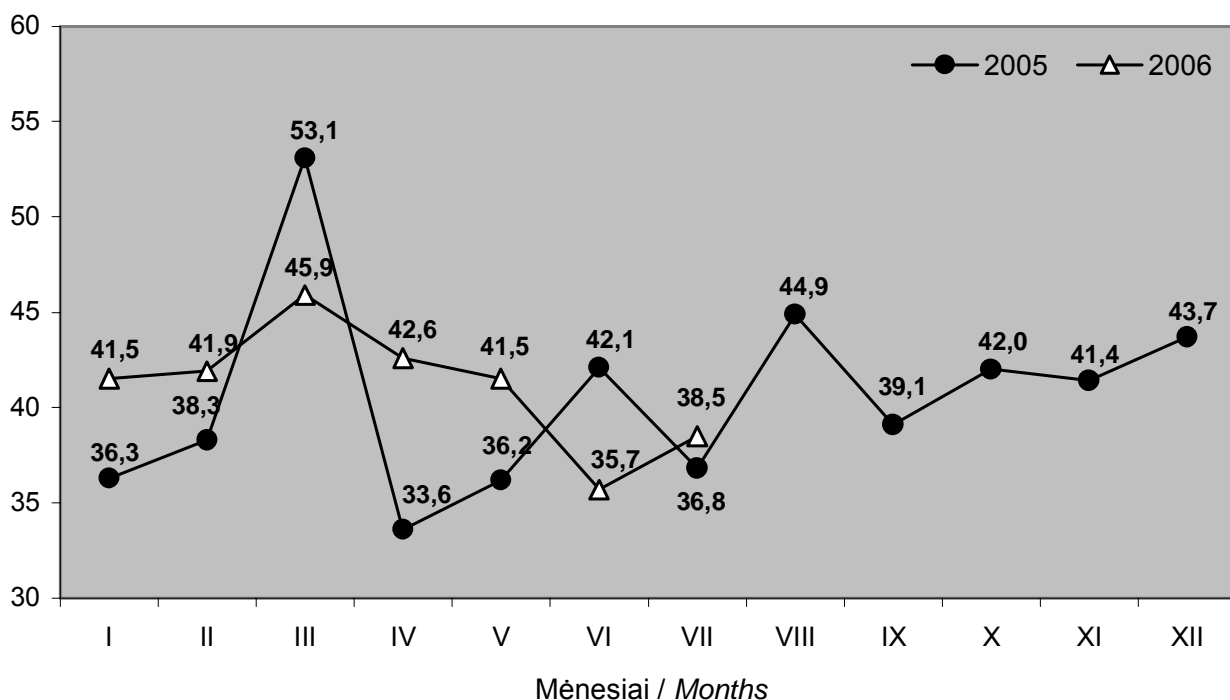
KIAUŠINIAI / EGGS

Paukštienos sektorius svarbus, nes teikia ne tik mėsą, kurios paklausa pastaraisiais metais auga, bet ir kiaušinius. Jų suvartojimas taip pat didėja. Nors 2005 metais, palyginti su 2004-aisiais, kiaušinių surinkta 2 proc. mažiau, apsirūpinimas šiais produktais Lietuvoje yra pakankamas ir dabar jau turi tendenciją didėti. 2006 metais sausio–birželio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2005 metų laikotarpiu, kiaušinių surinkimas išaugo 12 proc. (nuo 465 iki 520 mln. vnt.). Tai lėmė ne tik smarkiai didėjantis paukščių skaičius, bet ir augantis jų produktyvumas.

Vidaus rinka. Per 2006 metų sausio–liepos mėnesius Lietuvoje supirkta 287,6 mln. kiaušinių, t. y. 4,1 proc. daugiau nei 2005 metais tuo

pačiu laikotarpiu. Kaip įprasta pastaraisiais metais, daugiausia produkcijos supirkta kovo mėnesį, o vėliau supirkimo apimtys mažėjo (1 pav.). Atskirais mėnesiais kiaušinių supirkimas priklausė nuo didžiųjų Lietuvos prekybos centrų užsakymų. Remiantis ankstesnių metų duomenimis, superkamų kiaušinių kiekiai vėlesniais mėnesiais turėtų augti.

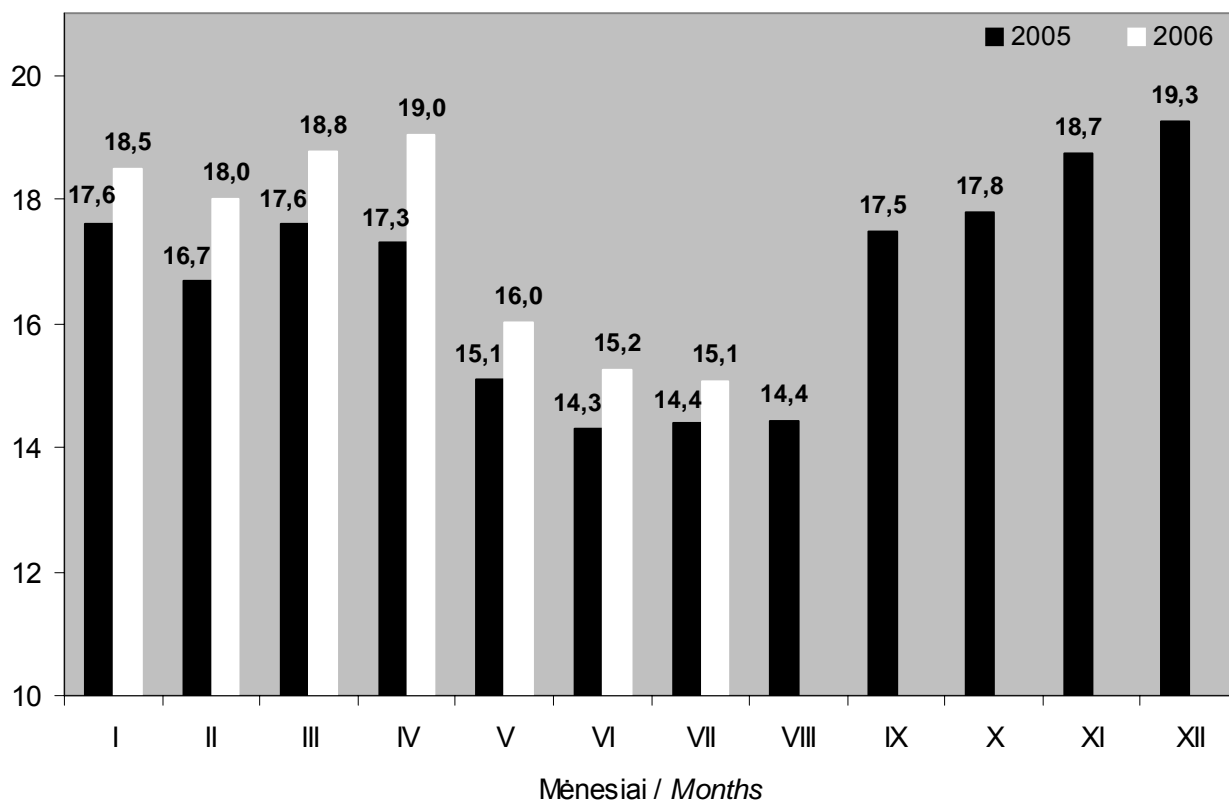
Vidutinės didmeninės A klasės kiaušinių pardavimo kainos 2006 metų sausio–liepos mėnesiais buvo apie 6,71 proc. didesnės negu tuo pačiu laikotarpiu 2005-aisiais (2 pav.). L grupės kiaušiniai buvo vidutiniškai 1,4 proc. brangesni už M grupės. Tokiam kainų kilimui įtakos turėjo augantis kiaušinių vartojimas šalyje ir eksporto apimčių didėjimas.

1 pav. Kiaušinių supirkimas Lietuvoje 2005 ir 2006 metais, mln. vnt.

Figure 1. Purchase of eggs in Lithuania in 2005 and 2006, mill. pieces

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2005 m. – Nr. 1–12. – V.: Statistikos departamentas prie LRV; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2006 m. – Nr. 1–6. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

2 pav. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos (be PVM) Lietuvoje 2005 ir 2006 metais, Lt/100 vnt.

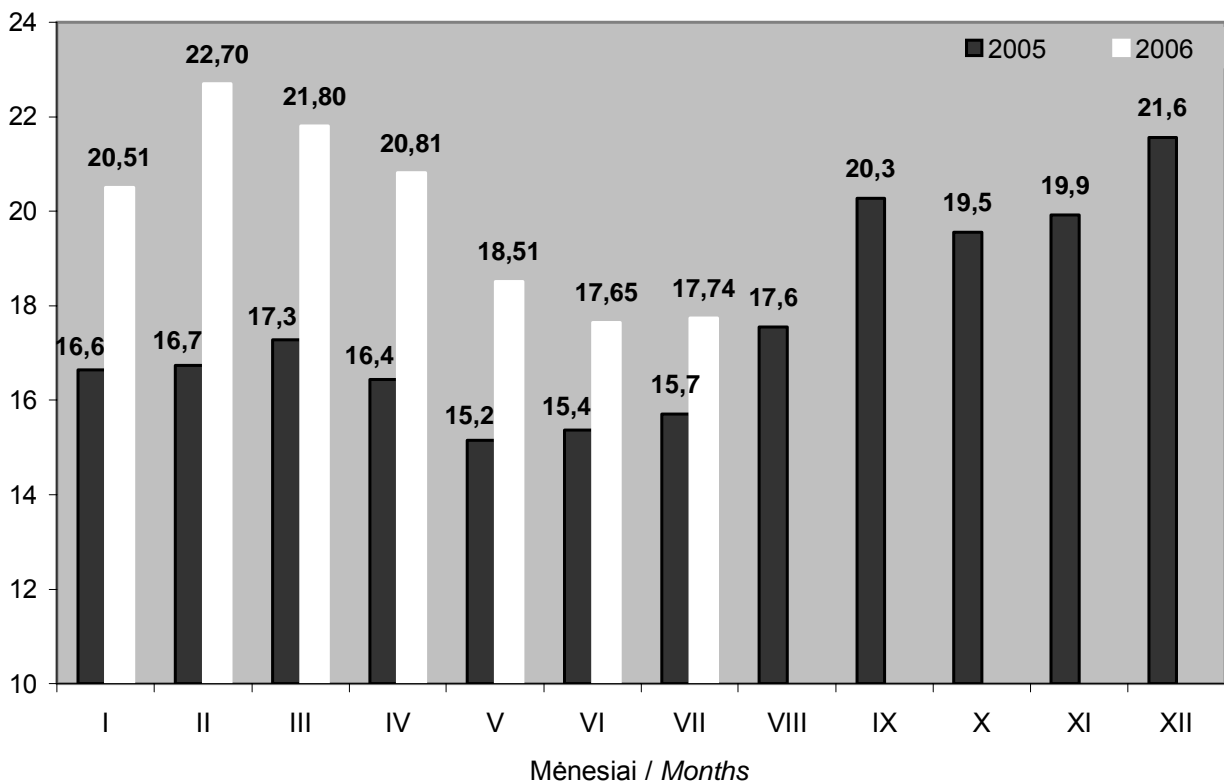
Figure 2. Average wholesale price (VAT excl.) of fresh eggs (Class A, packed) in Lithuania in 2005 and 2006, Lt/100 pieces

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Lenkijoje 2006 metų sausio–liepos mėnesiais šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos kito panašiai kaip ir Lietuvoje. L grupės produkcija kaimyninėje šalyje buvo brangesnė už M grupės apie 16 proc. O 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2005 metų laikotarpiu, A klasės kiaušiniai pabrango penktadaliu – 21,36 proc., L grupės – 23,1 proc., M grupės – 19,4 proc. 2006 metais tiriamuoju laikotarpiu Lenkijoje L grupės kiaušiniai buvo vidutiniškai 15,1 proc. brangesni nei Lietuvoje, M grupės – 0,5 proc. Kainų augimą Lenkijoje veikė kitose

ES valstybėse padidėjusios didmeninės kiaušinių kainos.

Europos Komisijos duomenimis, kiaušinių kainos kitose ES valstybėse 2006 metų balandžio–gegužės mėnesiais turėjo tendenciją mažėti. Vidutinė (L–M kategorijų) didmeninė kiaušinių kaina ES šalyse šių metų gegužės mėnesį, palyginti su balandžiu, buvo 6,8 proc. žemesnė. Labiausiai didmeninės kiaušinių kainos sumažėjo Belgijoje – 16 proc., Nyderlanduose – 14 proc., Vokietijoje – 12,3 proc., Čekijoje – 10,8 proc. bei Lenkijoje – 10,8 proc.

3 pav. Šviežių supakuotų L grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos (be PVM) Lenkijoje 2005 ir 2006 metais, Lt/100 vnt.
Figure 3. Average wholesale prices (VAT excl.) of fresh eggs (L group Packed) in Poland in 2005 and 2006, Lt/100 pieces

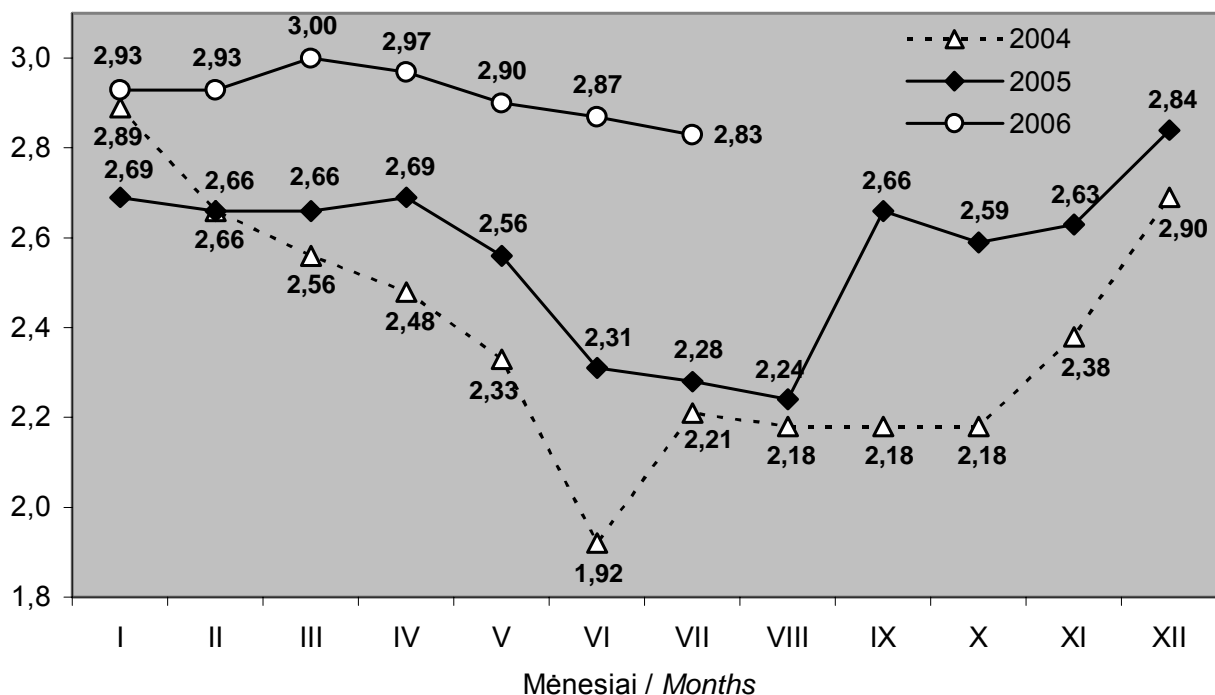
Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Vokietijoje didmeninės kiaušinių kainos 2006 metais kito labai panašiai kaip ir Lietuvoje. Iki Velykų jos augo, o po to krito. Rugpjūčio mėnesio pradžioje didmeninės produkcijos kainos po truputį pradėjo didėti. Vidutinė didmeninė kiaušinių kaina Vokietijoje 2006 metais sausio–rugpjūčio mėnesiais buvo maždaug 18,93 Lt/100 vnt., t. y. 10,6 proc. daugiau nei Lietuvoje tuo pačiu laikotarpiu.

Centrinės rinkos ir kainų ataskaitų tarnybos duomenimis, ES-25 pagal kiaušinių gavybą užima antrąją vietą pasaulyje, surenka 10 proc. pasaulyje surenkamų kiaušinių (2005 m. – 6,82 mln. t). Tuo tarpu pirmaujanti ir toliau išlieka Kinija, ji surenka beveik pusę (45 proc.) produkcijos.

ES 2005 metais daugiausia kiaušinių buvo surinkta Prancūzijoje – 15 proc., Ispanijoje – 13 proc., Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje – po 12 proc., Italijoje – 11 proc., Nyderlanduose – 9 proc., likusiose ES-15 – 13 proc., o naujosiose ES valstybėse – 15 proc. visos ES-25 produkcijos.

2004–2006 metų sausio–liepos mėnesiais Lietuvoje mažmeninių kiaušinių kainų svyravimai nesutapo. 2006 metais tiriamuoju laikotarpiu vidutinė produkcijos kaina buvo didesnė nei prieš tai buvusiais metais tuo pačiu metu – 19,8 proc. nei 2004 metais ir 14,5 proc. nei 2005-aisiais (4 pav.).

4 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje 2004–2006 metais, Lt/100 vnt.

Figure 4. Retail prices of eggs in Lithuania in 2004–2006, Lt/100 pieces

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos socialinė ir ekonominė raida 2004 m. – Nr. 1–12. V.: Statistikos departamentas prie LRV; Lietuvos, Latvijos ir Estijos socialinė ir ekonominė raida 2005 m. – Nr. 1–12. V.: Statistikos departamentas prie LRV; Lietuvos, Latvijos ir Estijos socialinė ir ekonominė raida 2006 m. – Nr. 1–5. V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Iš Baltijos šalių mažmeninės kiaušinių kainos 2006 metų sausio–liepos mėnesiais didžiausios buvo Latvijoje. 5,5 proc. didesnės nei Lietuvoje ir net 12,0 proc. – nei Estijoje (Estijoje kiaušiniai buvo pigiausi). Jų mažmeninė kaina buvo 5,9 proc. mažesnė nei Lietuvoje (1 lentelė).

Žemės ūkio rūmų duomenimis, turguje kaimiškų kiaušinių kainų pokyčiai 2005–2006

metais nebuvo panašūs (5 pav.). Praėjusių metų sausio–rugpjūčio mėnesiais kiaušinių kainos vidutiniškai buvo 11,3 proc. mažesnės negu šiemet. Turguje parduodamų kaimiškų kiaušinių kainos 2006 metų sausio–liepos mėnesiais buvo apie 11,8 proc. didesnės nei vidutinės mažmeninės.

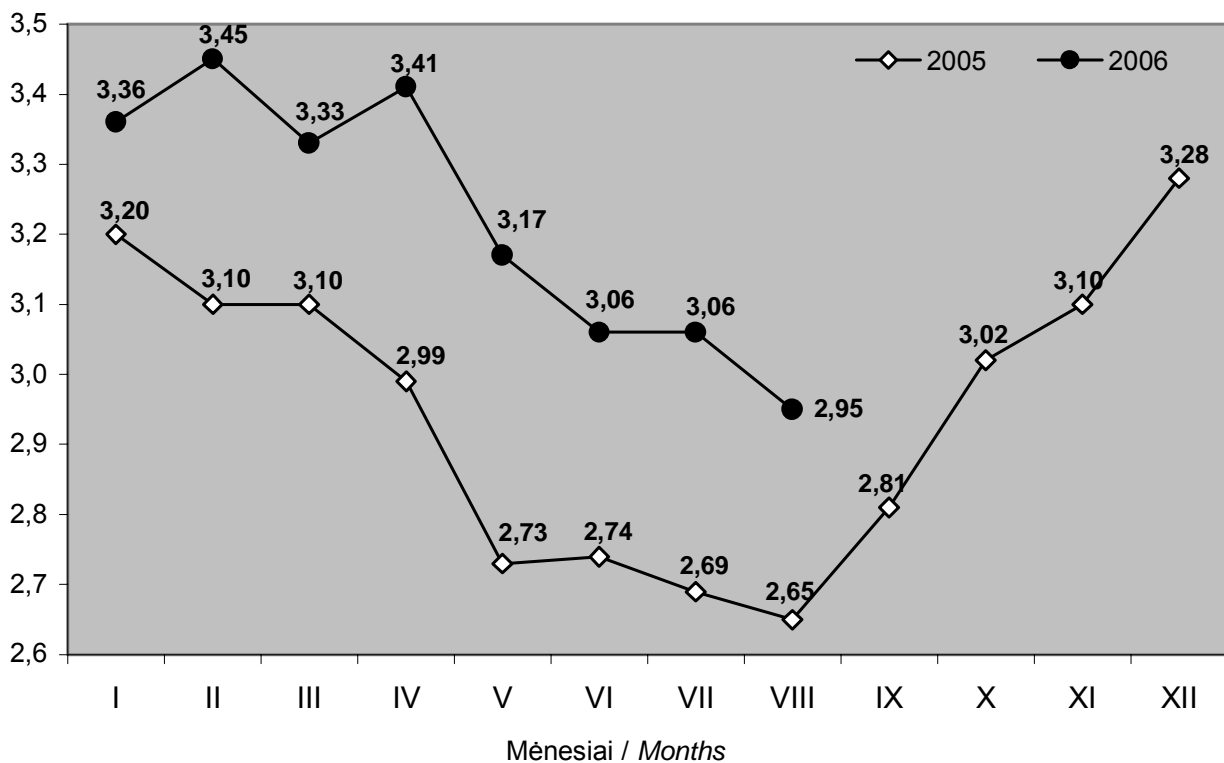
1 lentelė / Table 1

Mažmeninės kiaušinių kainos Baltijos šalyse 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/10 vnt.

Retail prices of eggs in the Baltic States in January–July 2006, Lt/10 pieces

Šalis / Country	I	II	III	IV	V	VI	VII
Lietuva / Lithuania	2,93	2,93	3,00	2,97	2,90	2,87	2,83
Latvija / Latvia	3,14	3,11	3,11	3,11	3,11	3,04	3,00
Estija / Estonia	2,76	2,76	2,80	2,80	2,76	2,73	2,69

Šaltinis: Lietuvos, Latvijos ir Estijos socialinė ir ekonominė raida 2006 m. – Nr. 1–5. V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

5 pav. Kiaušinių kainos Lietuvos turguose 2006 metų sausio–liepos mėnesiais, Lt/10 vnt.
 Figure 5. Prices of eggs in local markets in Lithuania in January–July 2006, Lt/10 pieces

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Užsienio prekyba. 2006 metų I-ąjį pusmetį užsienio prekybos naminių paukščių kiaušiniams balansas buvo teigiamas. Eksportas viršijo importą daugiau nei 12 kartų. Per šį laikotarpį eksportuota apie 25 proc. Lietuvoje surinktų kiaušinių, t. y. 8295,5 t už 21463,4 tūkst. Lt. Šiais metais per sausio–birželio mėnesius išvežta 43,9 proc. daugiau kiaušinių už 74,5 proc. didesnę sumą nei prieš metus. Vidutinė vieno išvežtų kiaušinių kilogramo kaina 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo 2,59 Lt – 21,6 proc. daugiau nei 2005 metais tuo pačiu metu.

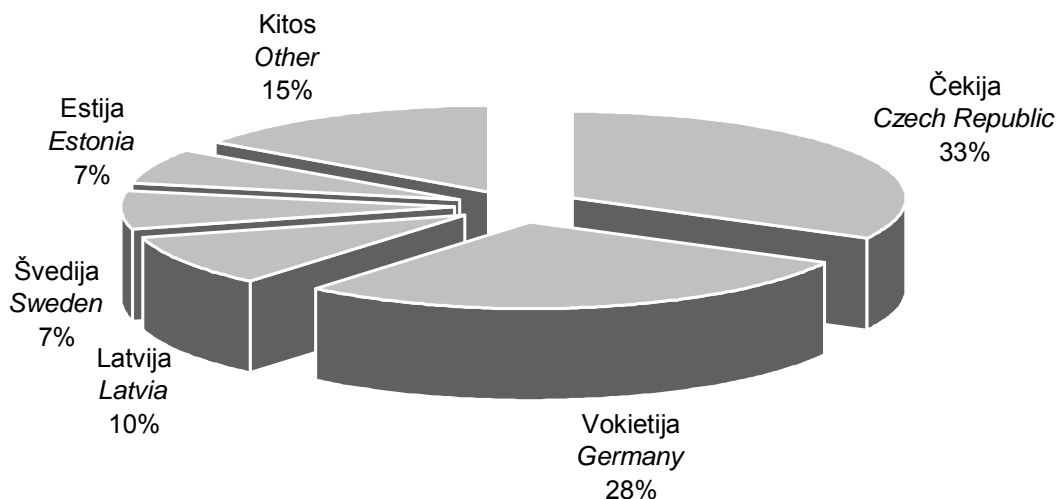
Daugiausia naminių paukščių kiaušinių eksportuota į Čekiją (2729,4 t), Vokietiją (2336,9 t), Latviją (819,0 t), Švediją (588,1 t) ir Estiją (544,3 t). Iš viso kiaušiniai iš Lietuvos išvežti į 14 ES šalių.

Brangiausiai 2006 metais sausio–birželio mėnesiais įvairaus apdorojimo kiaušiniai eksportuoti į Latviją – po 5,07 Lt/kg, pigiausiai – į Nyderlandus – po 1,76 Lt/kg. Kaip įprasta kasmet, taip ir šių metų tiriamuoju laikotarpiu daugiausia kiaušinių išvežta birželio mėnesį – 20 proc., mažiausiai – balandį – 11,8 proc.

Per 2006 I-ąjį metų pusmetį į mūsų šalių importuota 667,0 t kiaušinių už 3405,8 tūkst. Lt. Šis produkcijos kiekis sudaro apie 2,1 proc. Lietuvoje surinktų kiaušinių. Šiais metais per tą patį laikotarpį įvežta 1,9 proc. daugiau kiaušinių nei prieš metus. Vidutinė įvairaus apdorojimo vieno importuoto kiaušinių kilogramo kaina 2006 metų I-ąjį pusmetį buvo 5,1 Lt, arba 8,5 proc. daugiau nei 2005 metais tuo pačiu metu.

Daugiausia 2006 metų sausio–birželio mėnesiais naminių paukščių kiaušinių importuota iš Lenkijos (401,3 t), Švedijos (12,2 t), Nyderlandų (11,7 t), Latvijos (8,9 t) ir Estijos (2,7 t). Iš viso į Lietuvą naminių paukščių kiaušiniai

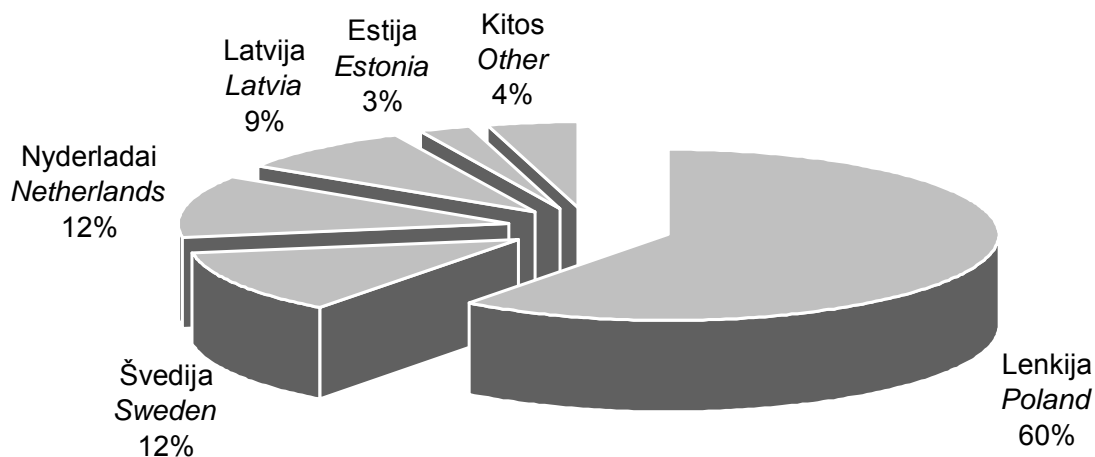
įvežami iš 9 šalių, iš kurių 8 priklauso ES. Pigiausiai kiaušiniai į mūsų šalį tiriamuoju laikotarpiu buvo importuojami iš Nyderlandų – po 2,97 Lt/kg.

6 pav. Kiaušinių eksporto struktūra 2006 metų I-ąjį pusmetį

Figure 6. Structure of egg exports in the 1st half-year

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

7 pav. Kiaušinių importo struktūra 2006 metų I-ąjį pusmetį

Figure 7. Structure of egg imports in the 1st half-year

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

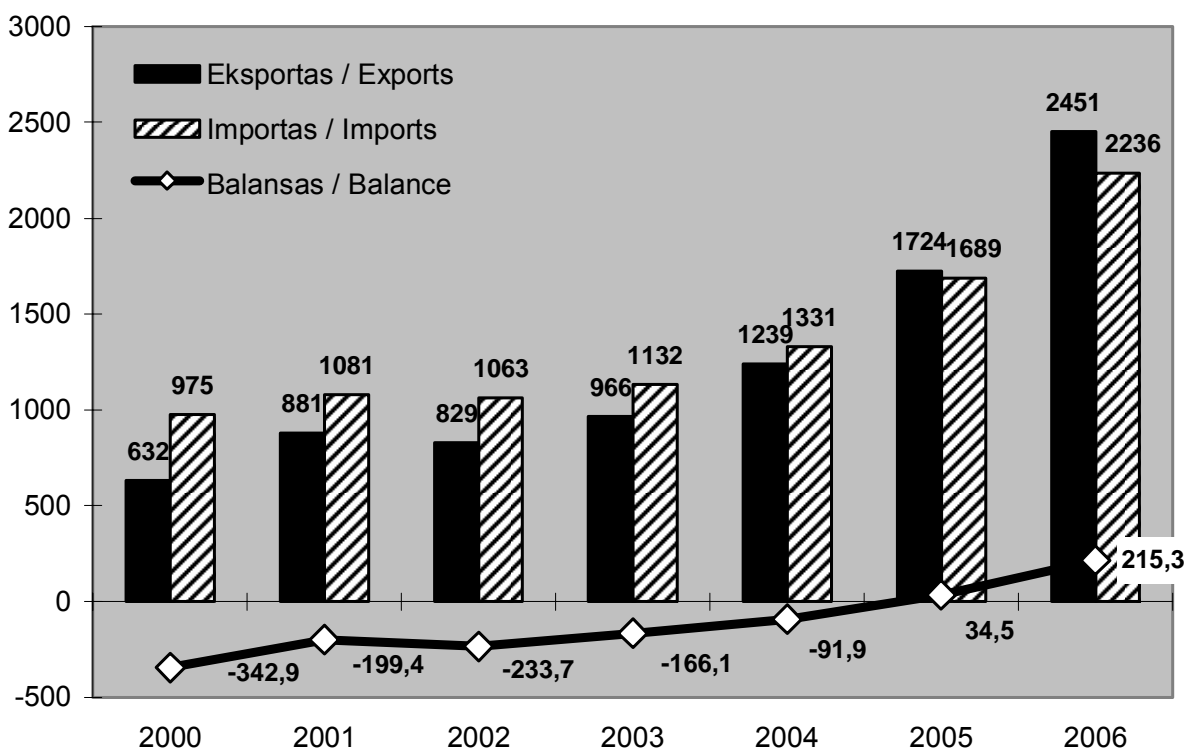
LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBA ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS
2006 METŲ I-AJĮ PUSMETĮ
LITHUANIAN FOREIGN TRADE OF AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS
IN THE 1ST HALF OF 2006

Tamara Petuchova

Straipsnyje nagrinėjamos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo (pagal Specialiąją prekybos sistemą) tendencijos, remiantis Lietuvos Respublikos statistikos departamento 2006 metų rugpjūčio mėnesio duomenimis.

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį žemės ūkio ir maisto produktų eksportuota už 2451 mln. Lt, palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu,

42 proc., su 2000-ųjų I-uju pusmečiu – 3,9 karto daugiau. Importas siekė 2236 mln. Lt, palyginti su 2005 metų tuo pačiu laikotarpiu, išaugo 32 proc., su 2000 metų I-uju pusmečiu – 2,3 karto. Užsienio prekybos apyvarta, palyginti su 2005-ųjų atitinkamu laikotarpiu, padidėjo beveik 1,4, teigiamas balansas – daugiau nei 6,2 karto.

1 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas
2000–2006 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt

Figure 1. Exports, imports and foreign trade balance of agricultural and food products in the 1st half of 2006, mill. Lt

**Pagrindiniai užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais rodikliai
2005 ir 2006 metų I-ąjį pusmetį**

Foreign trade in agricultural and food products in the 1st half of 2005-2006

Metai Year	Eksportas / Exports		Importas / Imports		Apyvarta / Turnover		Balansas, mln. Lt Balance, mill. Lt
	mln. Lt mill. Lt	indeksas index	mln. Lt mill. Lt	indeksas index	mln. Lt mill. Lt	indeksas index	
2005	1723,5	100,0	1689,0	100,0	3412,6	100,0	34,5
2006	2451,3	142,2	2236,0	132,4	4687,3	137,4	215,3

Prekybos nuo 2002 metų analizė rodo, kad kiekvienais metais, išskyrus eksportą 2002-aisiais, per I-ąjį pusmetį, palyginti su praeitų metų tuo pačiu laikotarpiu, ir eksportas, ir importas didėjo. 2000–2004 metais nagrinėjamo laikotarpio balansas buvo neigiamas, tačiau užsienio prekybos deficitas palaipsniui mažėjo. 2005-ųjų I-ąjį pusmetį balansas tapo teigiamas, o per I-ąjį 2006 metų pusmetį, palyginti su 2005-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, išaugo daugiau kaip 6 kartus ir siekė 215,3 mln. Lt (1 lentelė).

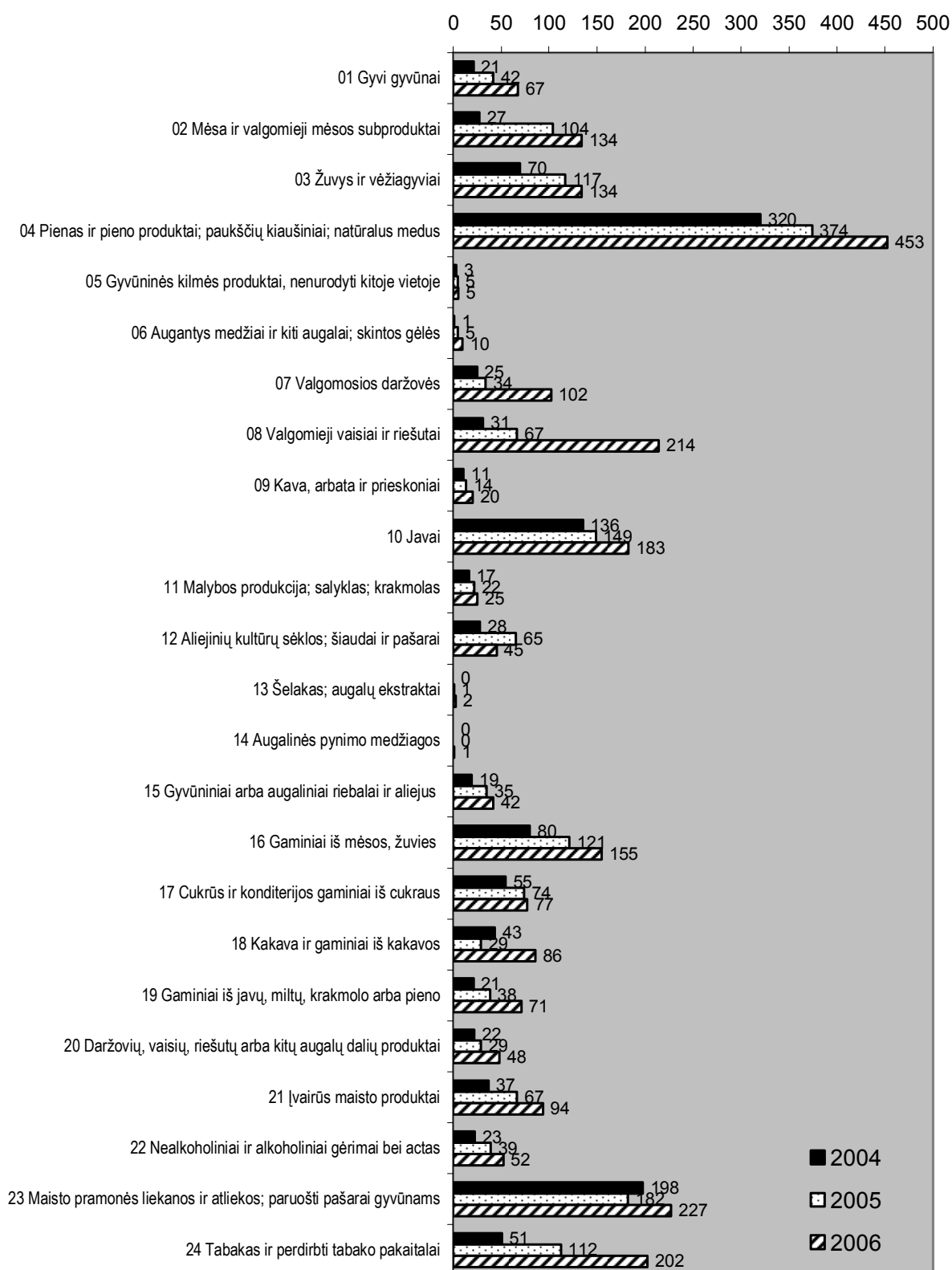
Nuolat didėja žemės ūkio ir maisto produktų eksporto dalis visame Lietuvos eksporte. Ypač ji išaugo Lietuvai įstojus į ES: 2003 metų I-ąjį pusmetį sudarė 9,3, 2006-aisiais – jau 12,8 proc. Importo dalis, mažėjusi iki 2003 metų pradžios, nuo 2003-ųjų vėl palaipsniui didėja ir 2006-ųjų I-ąjį pusmetį siekė 8,9 proc.

Daugiausia eksportuota paruoštų maisto produktų, gėrimų, tabako gaminių grupės produktų. Šių produktų eksporto vertė sudarė 41,3 proc. visų išvežtų žemės ūkio ir maisto produktų vertės (2005 m. I-ąjį pusmetį – 40,1 proc.). Antroje vietoje – gyvūniniai produktai – 32,4 proc. (2005 m. – 37,2 proc.). Pa-

didėjo augalinės kilmės produktų eksporto dalis: 2006 metų I-ąjį pusmetį ji siekė 24,6 proc. ir buvo didesnė nei 2005-aisiais 4 procentiniais punktais.

Palyginti su 2005 metų I-uoju pusmečiu, padidėjo 23 grupių produktų eksportas. Mažiau eksportuota tik rapsų ir įvairių tinkamų sėti sėklų. Daugiausia išaugo vaisių, daržovių ir gaminių iš kakavos, javų bei miltų, tabako eksportas.

Didžiausias lyginamasis svoris eksporto struktūroje tradiciškai tenka pienui ir pieno produktams (daugiau kaip 18 proc., eksportuota už 452,8 mln. Lt). Didelę eksporto dalį sudarė paruošti gyvūnų pašarai (9,3 proc. ir 227,2 mln. Lt), vaisiai (8,7 proc. ir 214,3 mln. Lt), tabako gaminiai (7,3 proc. ir 272,8 mln. Lt), javai (7,5 proc. ir 182,7 mln. Lt), gaminiai iš mėsos, žuvies (6,3 proc. ir 154,8 mln. Lt), žuvis ir vėžiagyviai (5,5 proc. ir 133,9 mln. Lt), mėsa (5,5 proc. ir 133,7 mln. Lt). Per nagrinėjamą periodą šių produktų dalis sudarė daugiau nei 69 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto.

2 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2004–2006 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt
Figure 2. Exports of agricultural and food products in the 1st half of 2004–2006, mill. Lt

67,0 proc. eksportuotų pieno produktų išvežta į Rusiją, Italiją, Vokietiją, 66,6 proc. pašarų gyvūnams – į Jungtinę Karalystę, Vokietiją, Rusiją, Baltarusiją, 76 proc. vaisių – į Rusiją. Palyginti su 2005 metų I-uoju pusmečiu, obuolių eksportas į Rusiją padidėjo daugiau kaip 36 kartus, ir tik 1 proc. jų buvo užauginta Lietuvoje.

Palyginti su 2003 metų I-uoju pusmečiu, eksportas į šalis, kurios šiuo metu yra ES narės, 2006 metais buvo didesnis 2,7 karto, jo dalis sudarė 62,4 proc. (2005 m. I-ąjį pusmetį – 73,4 proc.) viso eksporto žemės ūkio ir maisto produktų. Eksportas į trečiąsias šalis buvo didesnis 2,3 karto, o jo dalis, palaipsniui mažėjusi 2004 ir 2005 metais, 2006-ųjų I-ąjį pusmetį viršijo 2003-ųjų lygį.

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį į ES šalis daugiausia išvežta pieno produktų, paruoštų pašarų gyvūnams, gaminių iš mėsos ir žuvies, žuvų, grūdų, mėsos, tabako gaminių. Šių produktų vertė siekė apie 65 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į ES šalis.

Į trečiąsias šalis daugiausia eksportuota pieno produktų, vaisių, tabako gaminių, grūdų, kurių vertė sudarė daugiau kaip 66 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į šias šalis.

Per minėtą laikotarpį daugiausia žemės ūkio ir maisto produktų eksportuota į Rusiją (540,6 mln. Lt), Latviją (331,1 mln. Lt), Vokietiją (247,6 mln. Lt), Estiją (153,8 mln. Lt), Jungtinę Karalystę (152,5 mln. Lt), Italiją (127,0 mln. Lt). Eksportas į šias šalis sudarė daugiau nei 63 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto.

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį į Lietuvą žemės ūkio ir maisto produktų buvo importuota už 2,2 mlrd. Lt, 1,32 karto daugiau nei per tą patį laikotarpį 2005 metais, tačiau importo didėjimo tempai buvo lėtesni negu eksporto.

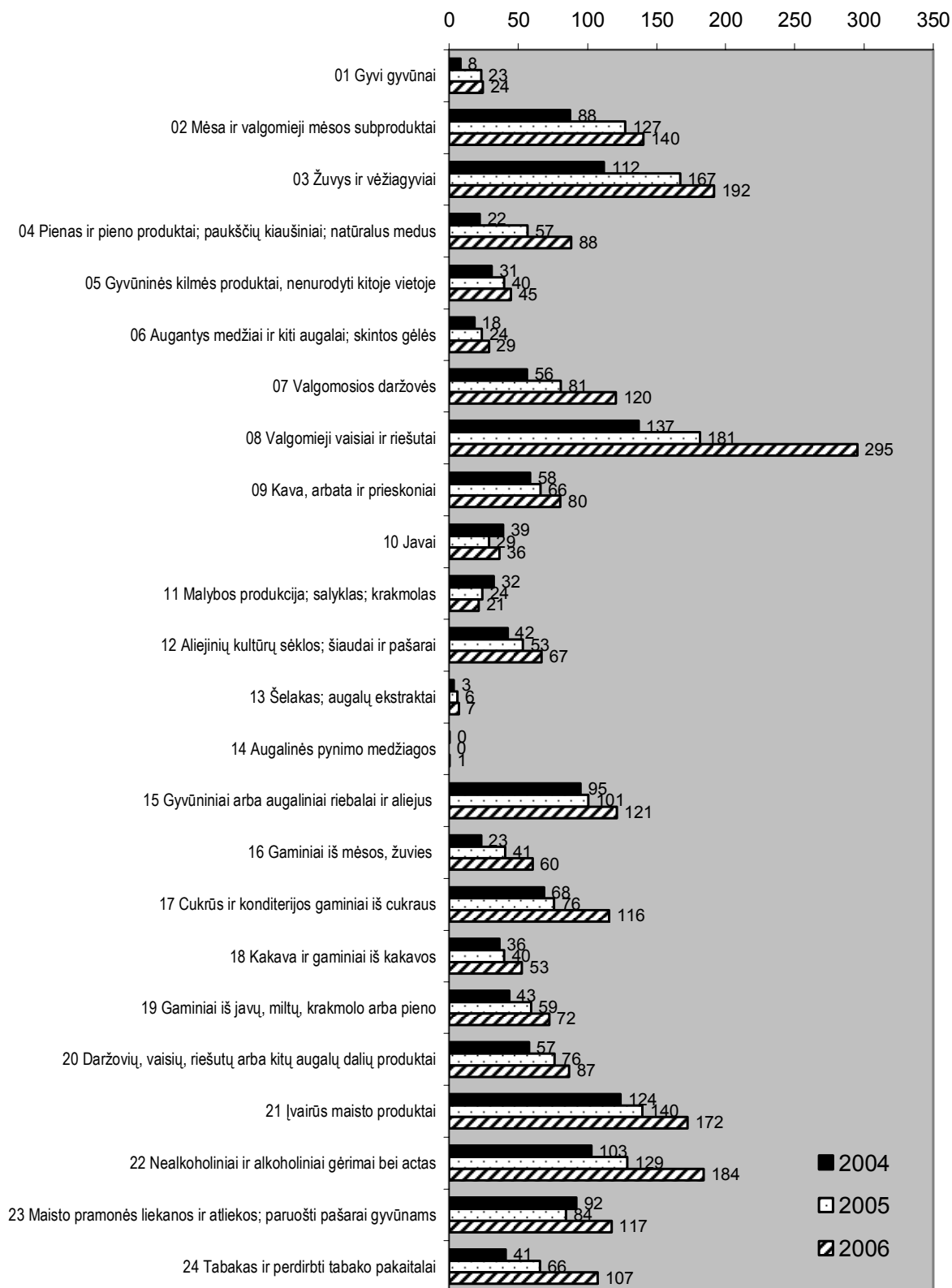
Didžiausią importo vertės dalį (43,3 proc.) sudarė paruoštų maisto produktų, gėrimų ir

tabako gaminių grupės produktų vertė, antroje vietoje – augalinės kilmės produktai (29,4 proc.), trečioje – gyvūniniai produktai (21,9 proc.). Palyginti su tuo pačiu 2005 metų laikotarpiu, žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūra pagal pagrindinius KN skyrius pasikeitė nedaug.

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį, palyginti su 2005 metų atitinkamu laikotarpiu, sumažėjo tik malybos produktų (12 proc.) importo vertė. Kitų produktų buvo įvežta 1,1–1,6 karto daugiau.

Didžiausias lyginamasis svoris importo struktūroje atiteko vaisiams ir riešutams (13,2 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo vertės, importuota už 295,0 mln. Lt). Importuotų žuvų ir vėžiagyvių vertė siekė 191,6 mln. Lt (8,6 proc.), nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų – 184,2 mln. Lt (8,2 proc.), įvairių 21 KN grupės maisto produktų – 172,2 mln. Lt (7,7 proc.), mėsos – 140,5 mln. Lt (6,3 proc.), aliejaus, daržovių – atitinkamai 121,1 ir 120,5 mln. Lt (po 5,4 proc.), maisto pramonės liekanų ir paruoštų pašarų gyvūnams – 117,4 mln. Lt (5,3 proc.), cukraus ir konditerijos gaminių iš cukraus – 115,6 mln. Lt (5,2 proc.). Per nagrinėjamą periodą šių produktų vertės dalis sudarė daugiau nei 65 proc. viso importo vertės.

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį iš ES šalių buvo importuota žemės ūkio ir maisto produktų už 1799 mln. Lt. Daugiausia įvežta vaisių ir riešutų, nealkoholinių ir alkoholinių gėrimų, įvairių 21 KN grupės maisto produktų, mėsos. Iš trečiųjų šalių buvo importuota produktų už 440 mln. Lt, daugiausia – žuvų ir vėžiagyvių, vaisių ir riešutų, tabako gaminių. Šių produktų vertė – beveik 55 proc. visos importo iš trečiųjų šalių vertės.

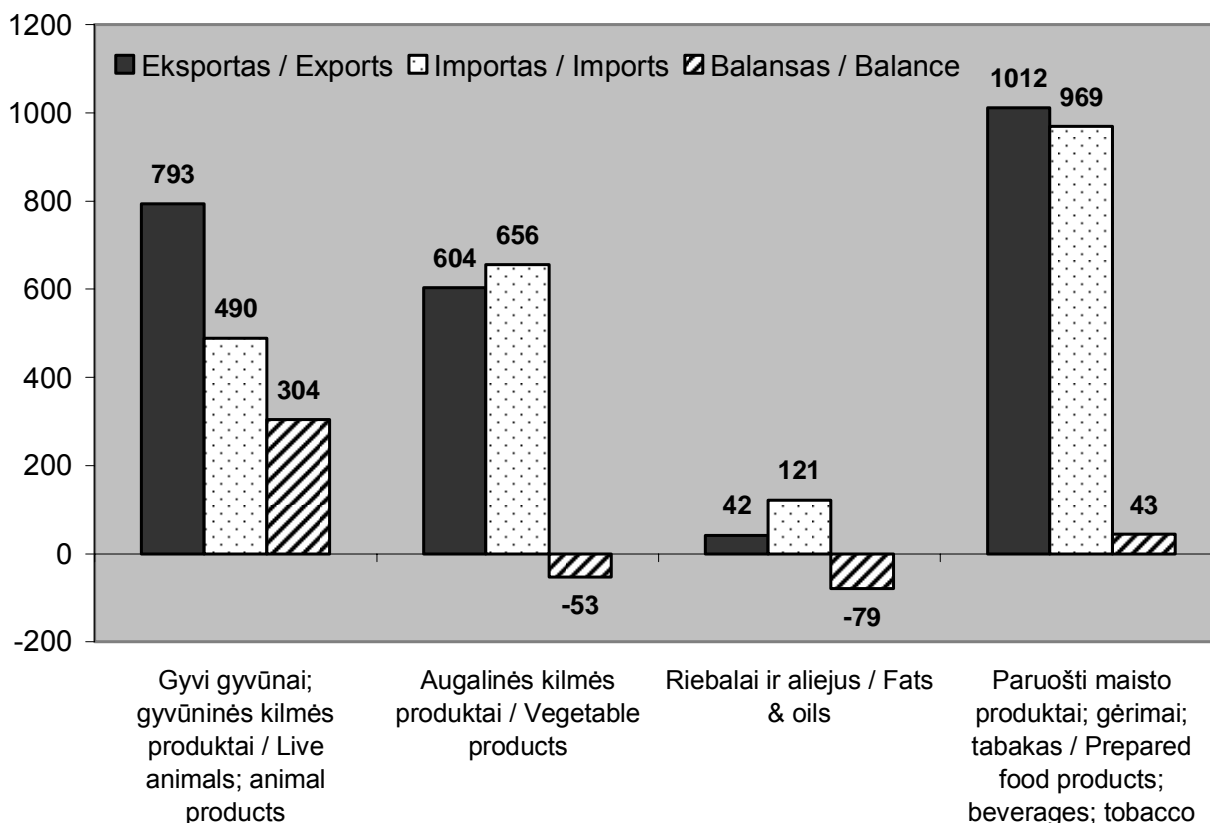
3 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas 2004–2006 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt
 Figure 3. Imports of agricultural and food products in the 1st half of 2004–2006, mill. Lt

Palyginti su 2005 metų I-uoju pusmečiu, 2006-aisiais importas iš ES šalių padidėjo 1,34 karto, iš trečiųjų šalių – 1,28 karto. Importo struktūra pagal šalių grupes pasikeitė mažai. Kaip ir pernai, didžiausią dalį importo struktūroje sudarė importas iš ES šalių (2006 m. – 80,3 proc., 2005 m. – 79,6 proc.). Pažymėtina, kad po Lietuvos prisijungimo prie ES importas iš trečiųjų šalių per I-ąjį metų pusmetį kasmet sudarė apie 20 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų importo, 2003 metais jis siekė daugiau kaip 33 proc.

Apie 61 proc. produktų (pagal vertę) įvežta iš Lenkijos, Vokietijos, Nyderlandų, Latvijos, Estijos, Danijos, Ispanijos.

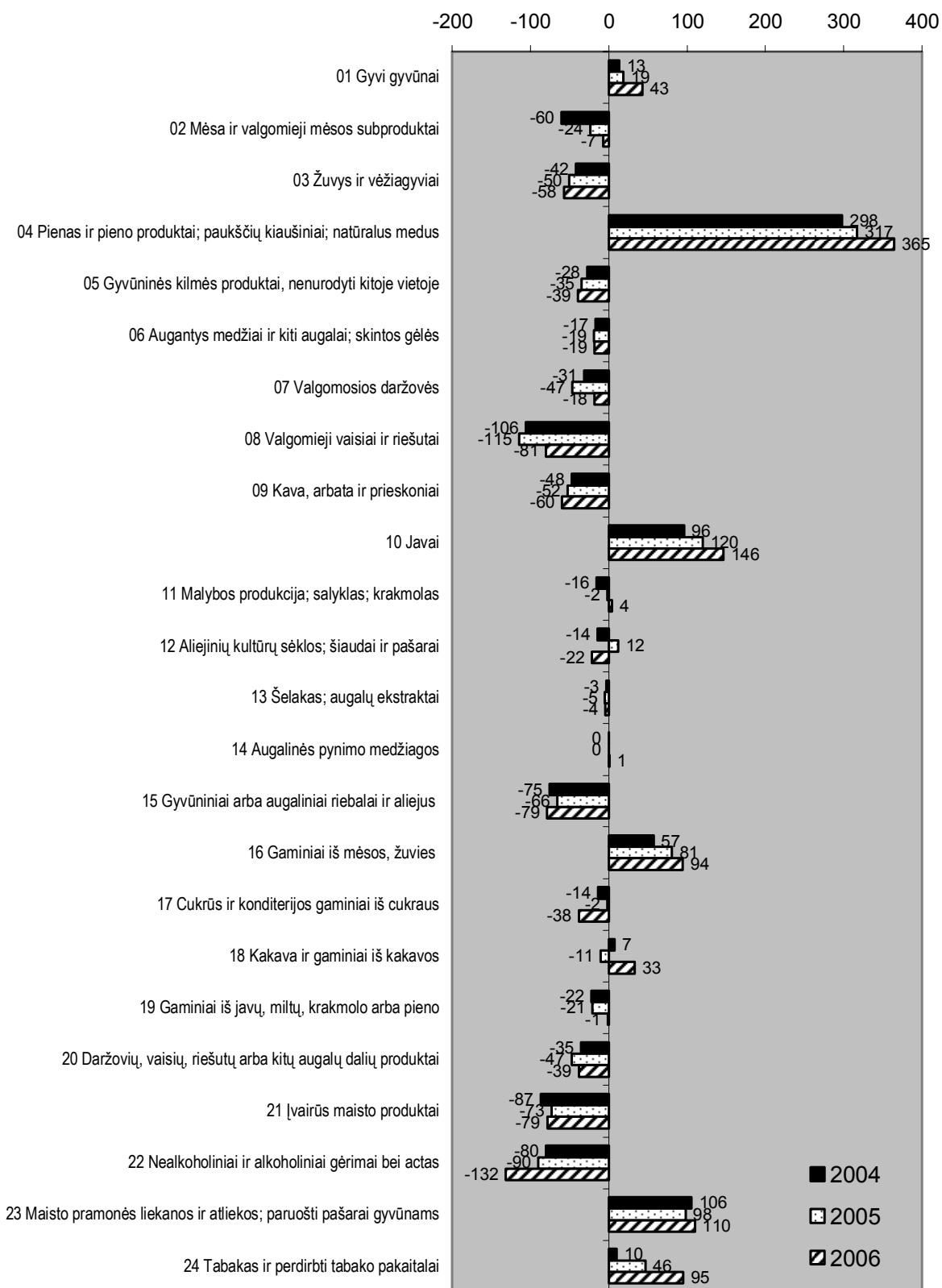
Prekybos pagal pagrindinius KN skyrius analizė parodė, kad prekiaujant gyvais gyvūnais ir gyvūninės kilmės produktais bei paruoštais maisto produktais balansas buvo teigiamas. Pažymėtina, kad prekybos paruoštais maisto produktais, turinčiais didesnę pridėtinę vertę, balansas 2005 metų I-ąjį pusmetį buvo neigiamas ir siekė –18,8 mln. Lt.

Prekybos pienu ir pieno produktais, grūdais, maisto pramonės atliekomis ir paruoštais pašarais gyvūnams, tabako gaminiais, gaminiais iš mėsos ir žuvies, gyvais gyvūnais balansas buvo didžiausias teigiamas. Didžiausiais deficitais – prekiaujant nealkoholiniais ir alkoholiniais gėrimais, vaisiais ir riešutais, riebalais ir aliejais, įvairiais 21 KN grupės maisto produktais.

4 pav. Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas pagal pagrindines produktų grupes 2006 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt

Figure 4. Balance of foreign trade in agricultural and food products in the 1st half of 2006, mill. Lt

**5 pav. Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas
2004–2006 metų I-ąjį pusmetį, mln. Lt**

Figure 5. Balance of foreign trade in agricultural and food products in the 1st half of 2004–2006, mill. Lt

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį prekybos žemės ūkio ir maisto produktais didžiausias teigiamas balansas buvo prekiaujant su Rusija, Jungtine Karalyste, Latvija, Šveicarija, Baltarusija, Italija, Estija, didžiausias deficitas – prekiaujant su Lenkija, Nyderlandais, Danija, JAV, Brazilija, Argentina, Vengrija, Norvegija.

Didžiausia apyvarta buvo prekyboje su Rusija, Lenkija, Latvija, Vokietija, Nyderlandais, Estija, Ispanija, Jungtine Karalyste.

Penkių pastarųjų metų užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais analizė parodė, kad įvairiais metais I-ojo pusmečio eksporto vertė siekė 41–44 proc. metinės eksporto vertės, importo – 45–48 proc. metinės importo vertės. Įvertinant didesnius eksporto nei importo didėjimo tempus I-ąjį 2006 metų pusmetį ir mažesnę, palyginti su importu, faktinę jo dalį pereinamųjų metų eksporte, galima prognozuoti, kad 2006 metų užsienio prekybos balansas bus teigiamas ir didesnis nei 2005-aisiais.

Summary

During the first half-year 2006 the exports of agricultural and food products made up 2451 mill. Lt and compared to the same period of 2005 went up by 42 per cent and in comparison with the first half-year 2000 increased by 3.9 times. The imports amounted to 2236 mill. Lt and compared to the same period of 2005 enlarged by 32 per cent and in comparison with the first half-year 2000 went up by 2.3 times. The turnover of foreign trade compared to the same period of 2005 increased nearly 1.4 times, and the positive balance augmented more than 6.2 times. The exports into the EU made up 62.4 per cent of the total exports of agricultural and food products, and the imports from the EU accounted for 80.3 per cent of the total imports. The largest amounts of agricultural and food products were exported to Russia, Latvia, Germany, Estonia, United Kingdom, Italy. The main import partners were Poland, Germany, Netherlands, Latvia, Estonia, Denmark, Spain.

LIETUVOS IR KAI KURIŲ KITŲ EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIŲ MAISTO PRODUKTŲ IR GĖRIMŲ GAMYBOS SEKTORIŲ STRUKTŪRINIŲ IR VEIKLOS RODIKLIŲ Palyginimas

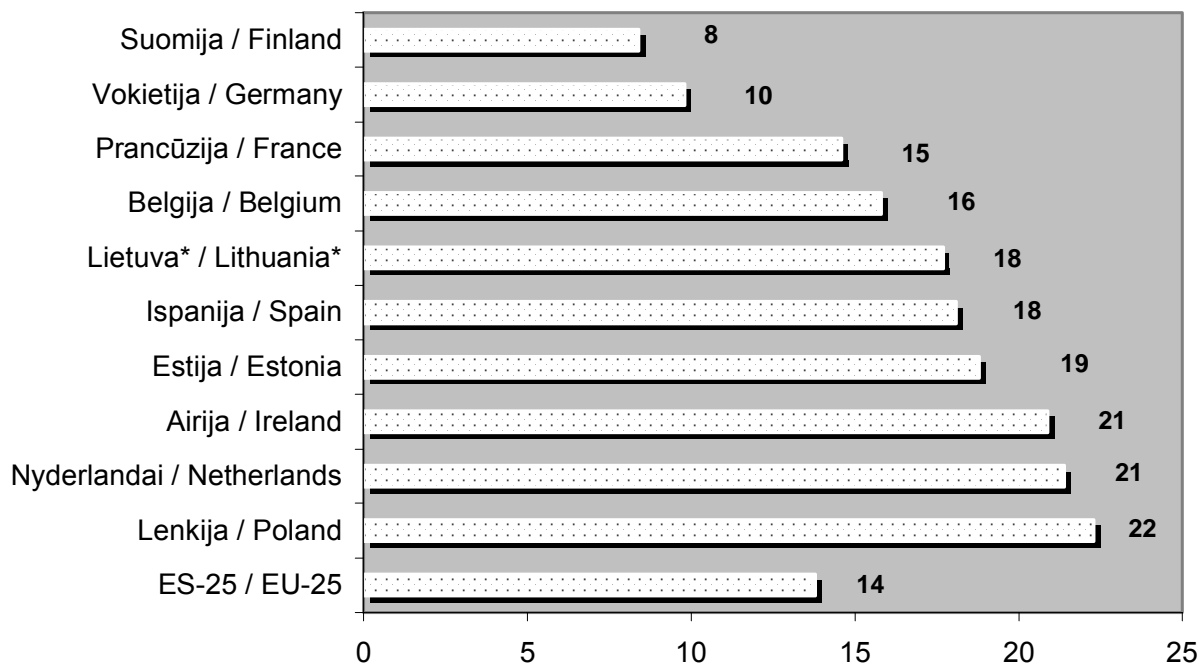
THE COMPARISON OF STRUCTURAL AND PRODUCTION CHANGES OF THE FOOD INDUSTRIES IN LITHUANIA AND SOME EU COUNTRIES

Nijolė Pelanienė, Aldona Stalgienė

Lietuvos integracija į ES turi tiesioginės įtakos Lietuvos maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių restruktūrizacijai, jų veiklai. Lietuvai tapus ES nare, ne tik išsiplėtė rinkos, padidėjo įmonių finansavimo galimybės, bet išaugo ir konkurencija. Norint išlikti rinkoje ir įgyti konkurencinių pranašumų, reikėjo ne tik ieškoti būdų gamybos efektyvumui didinti, bet ir įvertinti subjektus, veikiančius tose pačiose rinkose. Dėl duomenų stokos atlikti išsamią visų ekonominių ir gamybinių maisto produktų ir gėrimų gamybos sektoriaus rodiklių analizę gana

sudėtinga, todėl straipsnyje pateikiamas tik kai kurių šio sektoriaus rodiklių palyginimas.

Maisto produktų ir gėrimų pramonė – viena didžiausių Lietuvos apdirbamosios pramonės šakų. Jos dalis parduotos apdirbamosios pramonės produkcijos struktūroje 2005 metais sudarė 18 proc. ir siekė 6326,6 mln. Lt. Palyginti su ES šalių vidurkiu (14 proc.), tai santykinai didelė dalis. Eurostato duomenimis, ji didesnė tik Lenkijoje, Nyderlanduose, Airijoje, Estijoje (1 pav.).

1 pav. Kai kurių ES šalių maisto produktų ir gėrimų pramonės produkcijos dalis apdirbamosios pramonės produkcijoje 2003 metais, proc.

Figure 1. The share of the manufacture of food and beverages in the total manufacturing of selected EU countries in 2003, per cent

* 2005 metai.

2006 metų pradžioje Lietuvoje veikė 1141 maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonė, iš jų 42 proc. – individualios. Beveik 97 proc. visų įmonių sudaro mažos ir vidutinės įmonės.

Įmonių skaičius maisto produktų ir gėrimų gamybos sektoriuje per pastaruosius trejus metus sparčiai mažėjo. 2003 metų pradžioje jų buvo trečdaliu daugiau nei 2006-ųjų pradžioje. Ypač per minėtą laikotarpį sumažėjo (daugiau kaip 42 proc.) individualių įmonių skaičius.

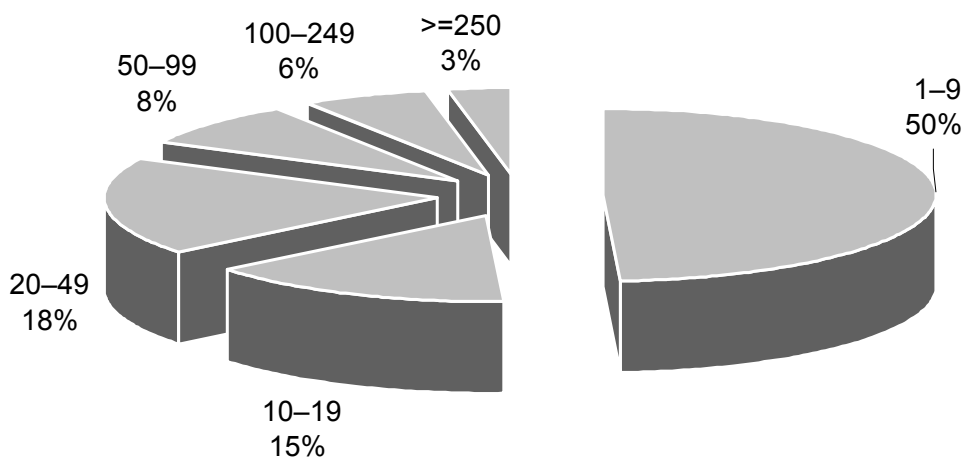
Pagal darbuotojų skaičių, Statistikos departamento duomenimis, apie pusė visų maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių priskirtinos prie mikroįmonių, 33 proc. – prie mažų, 14 proc. – prie vidutinių įmonių (2 pav.), tačiau pagal metines pajamas prie mikroįmonių galima būtų priskirti net 89 proc. įmonių. Tiek 2006 metų pradžioje buvo įmonių, kurių pajamos mažesnės nei 7 mln. Lt.

Didelės įmonės, turinčios daugiau kaip 250 darbuotojų, 2006 metų pradžioje sudarė tik 3 proc., tačiau jose dirbo beveik 45 proc. visų maisto produktų ir gėrimų gamybos sektoriaus darbuotojų. Pažymėtina, kad Lietuvos maisto produktų ir gėrimų gamybos sektoriuje, kitaip

negu daugelyje kitų ES šalių, santykinai didelę dalį sudaro vidutinės ir didelės (pagal darbuotojų skaičių) įmonės, o 1–9 darbuotojų įmonių Lietuvoje, palyginti su ES-25 šalių vidurkiu, gerokai mažiau (1 lentelė).

Lietuvos maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonės pagal vidutinį vienoje įmonėje dirbančių darbuotojų skaičių yra didesnės nei daugelyje ES šalių, tačiau net 1,7 karto mažesnės pagal ES-25 šalių vienos įmonės vidutines pajamas. Lyginant atskiras šalis, skirtumas dar didesnis (3 pav.).

Tokių ryškius skirtumus lemia vis dar žymiai atsiliekančias nuo kitų ES šalių, ypač senbuvų, Lietuvos maisto produktų gamybos įmonių darbo našumas. Nors 2005 metais jis gerokai padidėjo, vienas Lietuvos maisto produktų, gėrimų ir tabako gamybos įmonės darbuotojas per valandą sukuria kelis kartus mažiau pridėtinės vertės nei analizuojamo sektoriaus darbuotojas ES šalyse senbuvėse. Eurostato duomenimis, Jungtinėje Karalystėje ir Švedijoje vieno darbuotojo per valandą sukurta pridėtinė vertė yra 7, Italijoje – 6, Prancūzijoje – 5 kartus didesnė nei Lietuvoje (4 pav.).

2 pav. Lietuvos maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių struktūra pagal darbuotojų skaičių 2005 metais

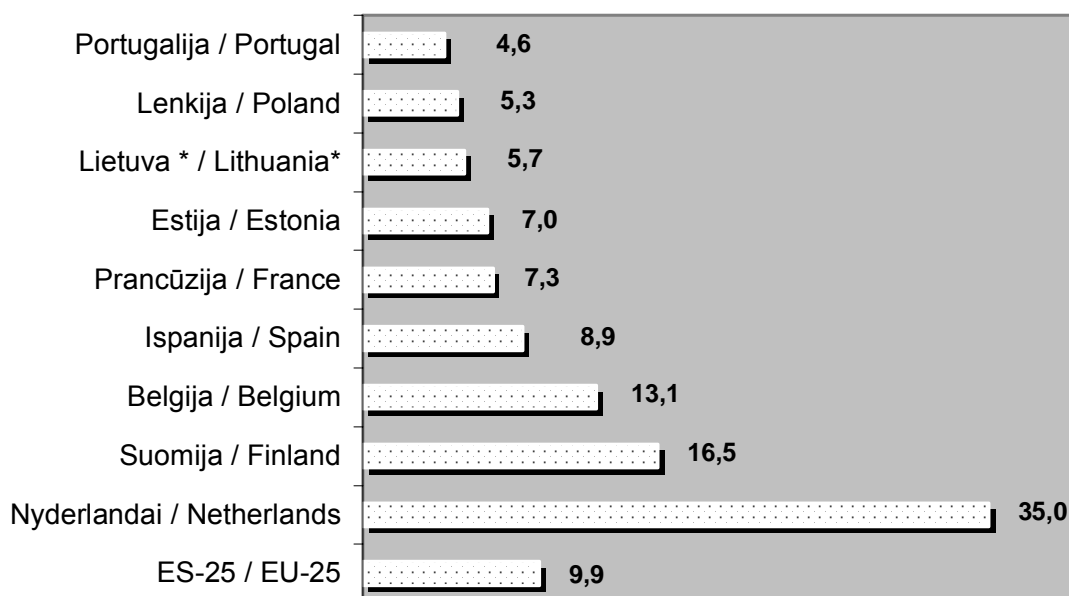
Figure 2. Structure of enterprises of the manufacture of food and beverages by number of employees in 2005

Kai kurių ES šalių maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių struktūra pagal darbuotojų skaičių 2003 metais, proc.

Structure of enterprises of the manufacture of food and beverages by number of employees in selected EU countries in 2003, per cent

Šalys Countries	Darbuotojų skaičius / Number of employees					Iš viso Total
	1–9	10–19	20–49	50–249	>=250	
ES-25 / EU-25	78,5	11,4	5,6	3,6	0,9	100
Čekija / Czech Republic	70,1	12,4	9,6	6,3	1,6	100
Danija / Denmark	52,1	24,6	13,6	6,9	2,7	100
Estija / Estonia	45,8	18,4	17,9	14,4	3,5	100
Prancūzija / France	88,8	5,9	3,1	1,7	0,5	100
Italija / Italy	90,2	6,1	2,5	1,1	0,2	100
Latvija / Latvia	48,3	15,0	17,1	16,1	3,5	100
Lietuva* / Lithuania*	49,3	14,9	18,3	14,5	3,1	100
Nyderlandai / Netherlands	64,7	17,5	8,9	7,1	1,8	100
Austrija / Austria	63,9	20,7	9,9	4,8	0,8	100
Lenkija / Poland	71,7	9,7	9,8	7,2	1,6	100
Slovėnija / Slovenia	72,9	10,4	7,0	7,1	2,6	100
Suomija / Finland	45,2	42,9	6,4	4,2	1,3	100

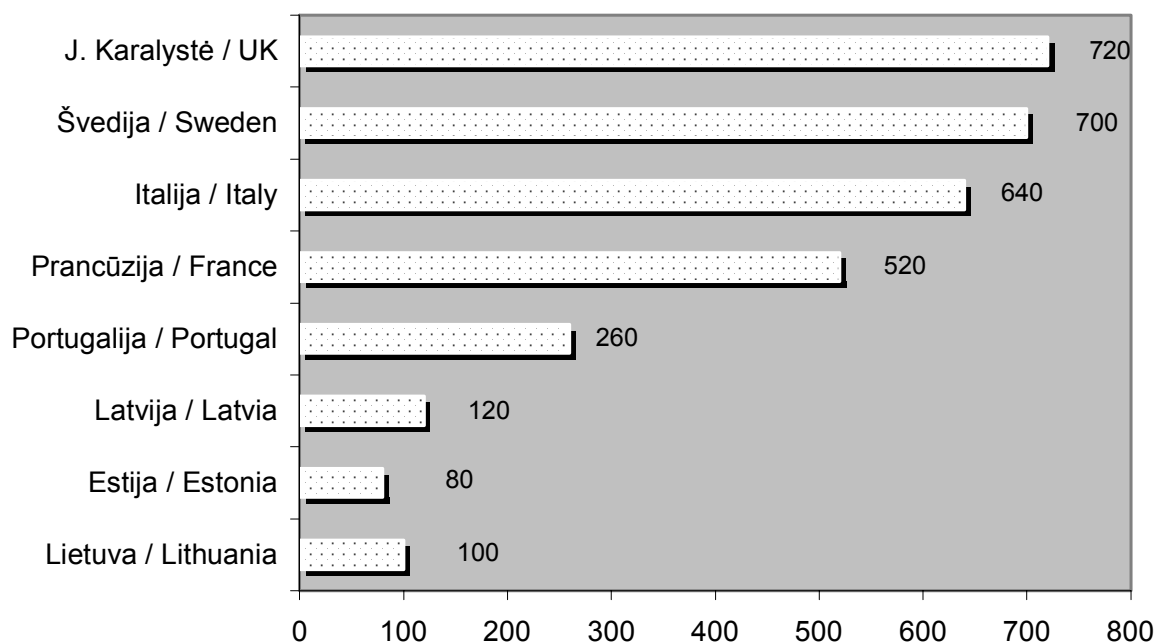
* 2006 m. sausio 1 d.

3 pav. Kai kurių ES šalių maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių vidutinės pajamos 2003 metais, mln. Lt

Figure 3. Average income of enterprises of the manufacture of food and beverages in selected EU countries in 2003, mill. Lt

* 2004 metai.

4 pav. Kai kurių ES šalių maisto produktų, gėrimų ir tabako gamybos įmonių darbo našumo (per valandą sukurtos pridėtinės vertės) palyginimas 2003 metais, proc.

Figure 4. Comparison of labour productivity of the manufacture of food, beverages and tobacco in selected EU countries in 2003, per cent

2003 metais Lietuvos ir ES šalių maisto produktų gamybos įmonių darbo našumo skirtumams tam tikrą įtaką darė veiksniai, susiję su nevienodomis gamybos ir prekybos sąlygomis.

Pagrindinė darbo našumo skirtumų priežastis – moraliai ir fiziškai senesni, žemesnio technologinio lygio nei ES šalyse senbuvėse įrenginiai ir mašinos (dėl šios priežasties pridėtinės vertės sudedamoji dalis – pagrindinio kapitalo naudojimas – yra mažesnė nei ES šalyse). Prie rodiklių (per valandą sukurtą pridėtinę vertę) mažinančių veiksnių priskirtina ir mažesnė darbo jėgos kaina, kuri pastaruoju metu Lietuvoje turi tendenciją didėti. Paminėtinos ir eksporto subsidijos, kurios Lietuvoje iki jos integracijos į ES nebuvo mokamos. Buvo ir daugiau veiksnių, lėmusių skirtingą darbo našumą, tačiau tyrimai rodo, kad eliminavus jų įtaką, minėtas skirtumas daug nesumažėtų. Tai patvirtina ir toks rodiklis kaip vidutinis perdirbamos žalia-

vos kiekis, tenkantis vienam darbuotojui. Antai vienas pieno produktų gamybos įmonės darbuotojas Airijoje ir Danijoje perdirba 4–5 kartus daugiau pieno nei vienas darbuotojas Lietuvoje.

Pažymėtina, kad didelėse pagal darbuotojų skaičių įmonėse dėl efektyviau organizuotų gamybinių procesų darbo našumas kelis kartus didesnis nei mažose. Statistikos departamento duomenimis, 2003 metais vieno darbuotojo sukurta pridėtinė vertė Lietuvos maisto produktų gamybos įmonėse, turinčiose daugiau kaip 250 darbuotojų, buvo 2,4 karto didesnė nei 50–249 darbuotojų įmonėse ir per 4 kartus – nei 1–49 darbuotojų įmonėse. Darbo našumo skirtumą tarp mažų ir didelių įmonių didina ir tai, kad dažnai mažose įmonėse daugiau rankų darbo nei didelėse.

Panašus darbo našumo santykis ir kitose ES šalyse, išskyrus 1–9 darbuotojų įmones. Lietuvoje šios grupės įmonių veikla nuostolinga, o ES šalių senbuvių tokiose įmonėse vieno darbuotojo sukurta pridėtinė vertė dažnai viršija pridėtinę vertę, sukurtą 10–19 darbuotojų įmonėse.

Skirtingas darbo našumas ir atskiruose maisto produktų ir gėrimų gamybos sektoriuose. Daugiausia pridėtinės vertės Lietuvoje sukurama gėrimų ir pieno produktų gamyboje. Analogiška padėtis ir daugelyje kitų ES šalių (2 lentelė).

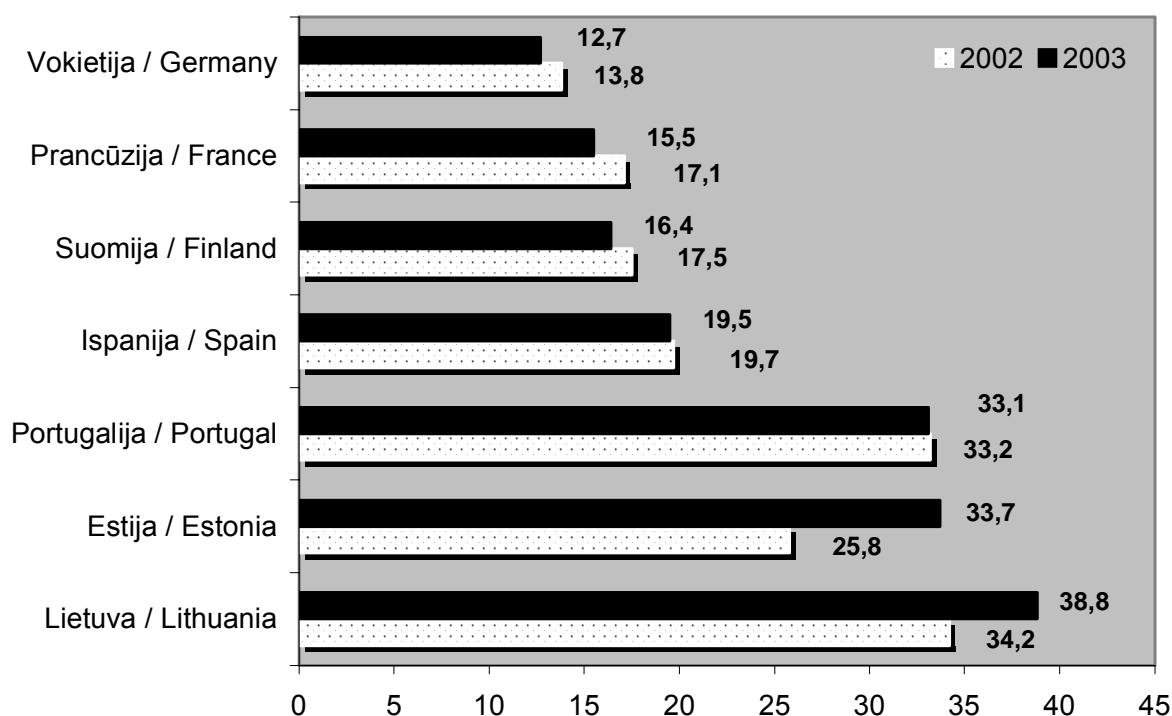
2 lentelė / Table 2

Pridėtinė vertė, sukurta vieno maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių darbuotojo Lietuvos ir kai kurių kitų ES šalių pagrindiniuose sektoriuose 2003 metais, tūkst. Lt
Value added per one employee by key sectors of the manufacture of food and beverages in Lithuania and selected EU countries in 2003, thou. Lt

Šalys <i>Countries</i>	Sektoriai / Sectors				
	pieno produktų <i>dairy</i>	mėsos produktų <i>meat</i>	duonos <i>bread</i>	vaisių ir daržovių <i>fruit & vegetables</i>	gėrimų <i>beverages</i>
Čekija <i>Czech Republic</i>	35,4	36,4	...	44,5	120,8
Danija / <i>Denmark</i>	...	204,1	100,8	212,5	350,0
Estija / <i>Estonia</i>	41,7	37,1	22,8	42,4	68,6
Prancūzija / <i>France</i>	174,7	122,2	113,8	168,4	363,3
Italija / <i>Italy</i>	225,8	179,2	133,7	169,1	266,7
Latvija / <i>Latvia</i>	34,3	19,6	13,3	30,8	87,9
Lietuva / <i>Lithuania</i>	27,7	10,2	13,3	22,8	56,7
Nyderlandai <i>Netherlands</i>	260,8	189,7	106,4	275,5	446,6
Austrija / <i>Austria</i>	240,5	149,5	115,1	331,8	284,6
Slovėnija / <i>Slovenia</i>	27,3	59,2	62,0	103,6	130,6
Suomija / <i>Finland</i>	185,5	164,9	141,0	202,0	302,1

Tarp veiksmų, lemiančių darbo našumą ir jo augimą, be anksčiau minėtų, vienas pagrindinių yra naujos technologijos, gebėjimas jas įdiegti ir panaudoti. Kita vertus, naujų technologijų diegimas priklauso nuo turimų lėšų ar gebėjimo pritraukti investicijas iš šalies. Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus į materialųjį

maisto produktų ir gėrimų įmonių turtą buvo investuota 2048 mln. Lt, nors jų apimtis 2005 metais, palyginti su 2004-aisiais, sumažėjo 11 proc. Tačiau tarp ES šalių, Eurostato duomenimis, materialinių investicijų rodiklis (materialinių investicijų ir pridėtinės vertės santykis) Lietuvoje buvo vienas aukščiausių (5 pav.).

5 pav. Kai kurių ES šalių maisto produktų ir gėrimų pramonės materialinių investicijų rodiklis 2002 ir 2003 metais, proc.

Figure 5. Capital investments index in the manufacture of food and beverages of selected EU countries in 2002 and 2003, per cent

Aukštesnę rodiklio reikšmę lėmė žemesnis nei ES šalių senbuvių maisto produktų gamybos įmonių techninis lygis, siekis būti konkurencingais besiplečiančiose rinkose, o prielaidas tam kaip tik ir sudarė naujos technologijos, darbuotojų kvalifikacija, mokslo tyrimo ir plėtros darbai, rinkodara – veiksniai, susiję su investicijomis ne tik į materialųjį, bet ir į žmogiškąjį, intelektualųjį kapitalą. Kita vertus, aukštas materialinių investicijų rodiklis dar nereiškia, kad investicijos buvo didelės, nes, kaip minėta, vidutiniškai Lietuvos maisto pramonės įmonės sukuria kur kas mažiau pridėtinės vertės nei ES šalių senbuvių įmonės. Siekiant sukurti tokią pridėtinę vertę kaip ES šalių senbuvių minėtas rodiklis dar ne vienerius metus turėtų būti santykinai aukštas.

Investicijų rodiklis atskiruose maisto produktų ir gėrimų sektoriuose labai skirtingas. Pagal Statistikos departamento duomenis 2003 metais didžiausias jis buvo mėsos produktų, vaisių ir daržovių perdirbimo sektoriuose. Nepaisant to, minėtų sektorių konkurencingumas ES rinkose 2003 metais buvo mažesnis nei kitų maisto produktų sektorių. Nepakankamas konkurencingumas riboja įmonių produkcijos pardavimų plėtrą, o kartu ir jų veiklos pelningumą. Kaip matyti iš 3 lentelėje pateiktų duomenų, mėsos produktų gamybos bei vaisių ir daržovių perdirbimo sektorių sukurtos pridėtinės vertės ir produkcijos santykis Lietuvoje, palyginti su kitomis šalimis, vienas mažiausių, o pieno produktų gamybos sektoriuje atvirkščiai – vienas didžiausių.

Santykiškai didelį Lietuvos pieno produktų gamybos sektoriaus efektyvumą lėmė sparčiai auganti jų paklausa užsienio rinkose. 2003 metais užsienio rinkose pieno produktų parduota beveik 43 proc. daugiau negu 2001-aisiais. Kita vertus, paklausos augimą lėmė aukšta produkcijos kokybė, kurią užtikrino laiku atliktas gamybos restruktūrizavimas, naujų šiuolaikinių technologijų diegimas, valdymo ir rinkodaros principų įsisavinimas.

Straipsnyje pateiktų ekonominių ir gamybi-
nių rodiklių palyginimas leidžia teigti, kad Lietuvos maisto produktų gamybos pramonės struktūra pagal darbuotojų skaičių yra pažangesnė nei daugelio ES šalių, tačiau gerokai mažesnis darbo našumas mažina atskirų sektorių veiklos efektyvumą, o kartu ir investicijų į šį sektorių srautus.

3 lentelė / Table 3

Kai kurių ES šalių maisto produktų ir gėrimų gamybos sektorių efektyvumas (pridėtinės vertės ir produkcijos santykis) 2003 metais, proc.

Efficiency (the ration of value added to output) in the manufacture of food and beverages by sectors in selected EU countries in 2002 and 2003

Šalys Countries	Sektoriai / Sectors				
	vidutiniškai average	pieno pro- duktų dairy	mėsos pro- duktų meat	duonos bread	vaisių ir daržovių fruit & vegetables
Belgija / Belgium	20,6	15,0	16,8	41,9	22,1
Čekija / Czech Republic	...	10,6	15,8	...	26,1
Danija / Denmark	25,8	46,2	25,8
Vokietija / Germany	25,3	14,5	22,9	51,5	20,1
Estija / Estonia	23,0	15,9	21,5	35,3	29,3
Ispanija / Spain	22,7	20,4	19,8	42,4	20,7
Prancūzija / France	22,4	13,5	19,4	45,7	19,8
Airija / Ireland	36,7	20,9	17,6	46,5	39,3
Italija / Italy	...	18,8	16,0	45,1	18,2
Lietuva / Lithuania	...	22,1	12,8	34,7	18,8
Vengrija / Hungary	23,2	20,2	17,0	35,7	23,9
Nyderlandai / Netherlands	20,9	12,2	16,2	43,4	27,0
Austrija / Austria	...	18,5	28,4	58,8	27,8
Lenkija / Poland	27,7	19,5	16,6	24,8	20,9
Portugalija / Portugal	23,4	19,2	19,4	42,4	23,4
Slovėnija / Slovenia	...	5,7	23,9	44,2	30,3
Slovakija / Slovakia	...	8,0	8,4	29,8	...
Suomija / Finland	26,4	16,1	25,2	45,8	31,0
J. Karalystė / UK	32,2	22,4	26,5	47,4	36,3

Literatūra

1. Eurostato duomenys. – <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
2. Maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių rodikliai. – Statistikos departamento prie LRV duomenys, 2006.
3. Ūkio subjektai. Pagrindiniai duomenys 2005. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2006.

Summary

The article deals with structural and production changes of the food industry in Lithuania and other EU countries. The structure of food processing enterprises by number of employees is presented. The major part of food enterprises is small (less than 10 employees). In 2003 the average turnover per food enterprise amounted to 5.7 million Litas in Lithuania while in the EU it accounted for 9.9 million Litas. Labour productivity of the Lithuanian food enterprises was by 20 percent lower than of the Latvian ones and by 20 per cent higher than of the Estonian ones. Labour productivity in large enterprises (by number of workers) is a few times higher. This indicator depends on new technologies, the ability to introduce and use them. New technologies are investment into the enterprise. During the last five years the Lithuanian food industries invested 2048 million Lt in tangible goods. The profitability (share of value added in production value) of the food sectors shows the ability to work competitively. The manufacture of bread and fresh pastry goods and cakes is the most profitable sector of the food industry in the EU as well as in Lithuania.

**DERLIAUS NUOSTOLIŲ DĖL HIDROMETEOROLOGINIŲ REIŠKINIŲ
SUREGULIAVIMO MECHANIZMAI
KAI KURIOSE EUROPOS SĄJUNGOS ŠALYSE**
*MANAGEMENT TOOLS OF HYDRO METEOROLOGICAL RISK ON HARVEST
IN SOME EU COUNTRIES*

Eglė Stonkutė

Po stichinę sausrą atnešusios 2006 metų vasaros ir preliminaraus sausras padarytos žalos pasėliams, siekiančios šimtus milijonų litų, vertinimo netyla diskusijos apie Lietuvoje veikiančios derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuojimo sistemos netobulumus. Lietuva nėra išimtis, nes ir kitos ES šalys aktyviai ieško efektyviausių rizikos dėl hidrometeorologinių reiškinių valdymo mechanizmų. Remiantis mokslininkų atliktais tyrimais, panašios kaip šiais metais stichinės nelaimės ateityje tik dažnės, o Europos kontinentas vis labiau kentės nuo žemės ūkio pasėlius siaubiančių gamtos reiškinių. Todėl šiame straipsnyje apžvelgiami kai kuriose ES šalyse taikomi derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuojimo valdymo mechanizmai, kuriais gali pasinaudoti ūkininkai, siekiantys valdyti ūkio riziką.

ES šalis pagal valstybės dalyvavimą derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuojimo mechanizmuose galima skirti į dvi grupes: šalis, kuriose valstybė nedalyvauja aptariamoje sistemoje, ir šalis, kuriose valstybė remia pasėlių nuostolių sureguliuojimo mechanizmo veikimą. Pirmajai šalių grupei priklauso Danija, Estija, Jungtinė Karalystė, Suomija, Švedija, Vokietija. Jose valstybė jokios viešos paramos veikiančiai pasėlių draudimo sistemai, susijusiai su hidrometeorologiniais reiškiniais, neteikia. Pasėlių draudimo paslaugas šiose šalyse siūlo privačios draudimo kompanijos. Kitai grupei priskiriamose šalyse

(Prancūzija, Airija, Austrija, Graikija, Italija, Lenkija, Liuksemburgas, Portugalija, Ispanija, Latvija ir Lietuva) yra skiriama valstybės parama derliaus nuostolių sureguliuojimo sistemai.

Pagal šiuo metu galiojančius ES reglamentus šalis narė gali dviem būdais dalyvauti derliaus nuostolių sureguliuojimo mechanizme: teigti pagalbą nelaimės atveju ir/ar subsidijuoti draudimo įmokas. Parama nelaimės atveju gali būti teikiama, jei nuostoliai patirti dėl:

- stichinių nelaimių, tokių kaip žemės drebėjimas, lavina, nuošliauža, potvynis;
- ypatingų įvykių, tokių kaip karas, vidaus neramumai, streikai, pramonės avarijos, dideli gaisrai;
- nepalankių oro sąlygų, tokių kaip šaltis, kruša, apledėjimas, liūtis, sausra, kai jos gali būti pripažįstamos stichinėmis, t. y. jų padaryti nuostoliai viršija 30 proc. vidutinio produkcijos kiekio arba 20 proc. vidutinio produkcijos kiekio, jei nuostoliai patirti nenašiose žemėse.

Šiuo metu numatyta galimybė nuostolius patirtus dėl anksčiau paminėtų rizikos veiksnių visiškai kompensuoti. Draudimo įmokų subsidijavimo atveju leidžiama šaliai narei kompensuoti:

- iki 80 proc. draudimo įmokų sumos, jei draudimo polise nurodoma, kad draudžiamasi tik nuo nuostolių, kurių priežastis yra įvykusios stichinės ne-

laimės, ypatingi įvykiai ar nepalankios oro sąlygos, kai šios gali būti pripažįstamos stichinėmis;

- iki 50 proc. draudimo įmokų sumos, jeigu draudimo polise nurodoma, kad draudžiamasi nuo visų nepalankaus oro sąlygų sukeltų nuostolių ir gyvūnų arba augalų ligų bei kenkėjų antplūdžio padarytų nuostolių.

Antrai grupei priklausančios šalys, t. y. tos kuriose valstybė dalyvauja derliaus nuostolių sureguliuavimo mechanizmuose, gali būti skiriamos į dvi pagrindines grupes pagal paramos formą veikiančiai nuostolių sureguliuavimo sistemai: šalys, kompensuojančios nuostolius, ir šalys, kompensuojančios draudimo įmokas, t. y. remiančios prevencines priemones. Be draudimo įmokų kompensavimo, Ispanijoje ir Portugalijoje valstybė perdraudžia galimus nuostolius, o Nyderlanduose valstybė teikia garantijas draudimui nuo liūčių. Daugumoje šalių, teikiančių paramą derliaus nuostolių sureguliuavimo sistemai, dalyvavimas sistemoje yra savanoriškas, tik Graikijoje ir Kipre yra įvestas privalomas draudimas nuo hidrometeorologinių reiškinių.

ES šalyse, kuriose egzistuoja privataus draudimo sistema, draudžiama dažniausiai tik nuo kelių rizikos veiksnių. Žemės ūkio augalų pasėlius nuo hidrometeorologinių reiškinių draudžiančios privačios draudimo kompanijos imasi drausti tik nuo rizikos veiksnių, kurie atitinka „idealią riziką“ kriterijus, t. y. rizika yra atsitiktinė ir nepriklausoma, o nuostolius galima nustatyti ir įvertinti. Dažniausiai draudžiama nuo krušos, kuri atitinka šiuos kriterijus ir kuri gali sukelti didelių nuostolių ūkininkui, bet yra mažai rizikinga draudimo kompanijai, nes dažniausia tai yra lokali gamtos nelaimė. Šiose šalyse paprastai nedraudžiama nuo rizikos, kuri turi sistemiškumo bruožų ir vienu

metu paveikia didelį skaičių apdraustųjų (sausra, potvynis ir pan.). Daugelyje ES šalių, kuriose vyrauja privataus draudimo sistema, draudžiama tik nuo krušos ir ribotu dydžiu nuo šalnų ir audros nuostolių. Ir net valstybei dalyvaujant pasėlių nuostolių sureguliuavimo sistemoje dažnai yra atsisakoma draudimo nuo tokių rizikos veiksnių kaip sausra ir šalnų, t. y. rizikos, kuri yra sisteminė arba sunkiai įvertinama.

Kiekviena šalis, be bendrų bruožų, turi savo derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuavimo sistemos ypatumų, kurie atskleidžia šalių skirtumus ir sprendimų savi-tumą, atspindintį kiekvienos šalies žemės ūkio pasėlių struktūros ypatumus bei klimato sąlygas. Todėl plačiau apžvelgiami kai kurių ES šalių narių derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuavimo mechanizmai, identifikuojant jų ypatumus.

Kaip minėta, Prancūzijoje ir Airijoje veikia specialūs fondai, skirti derliaus nuostoliams dėl hidrometeorologinių reiškinių kompensuoti. Tačiau abiejose šalyse veikiančios sistemos yra reformuojamos ir siekiama riziką dalytis su privačiu verslu bei remti prevencines priemones, t. y. kompensuoti draudimo įmokas ir palaipsniui mažinti ar visai atsisakyti nuostolių kompensavimo. Taip ruošiamasi skatinti ūkininkų dalyvavimą privataus draudimo sistemoje. Siekiama, kad privačios kompanijos apdraustų pasėlius nuo nuostolių, patiriamų dėl stichinių nelaimių, tokių kaip sausra, potvyniai, šalnų. Sprendimą reformuoti esamą sistemą paskatino 2003 metais valstybės patirtos išlaidos, kurios siekė daugiau nei 1,3 mlrd. eurų.

Prancūzijoje derliaus nuostolių sureguliuavimo sistemos reforma yra pažengusi kiek toliau nei Airijoje. Iki 2005 metų Prancūzijoje veikė tik specialus (Nacionalinis garantijų nuo nelaimių žemės ūkyje) fondas, skirtas kompensuoti patirtus nuostolius, o nuo 2005 metų pra-

dėjo veikti papildomas nuostolių sureguliuojimo mechanizmas – draudimo įmokų kompensavimas, nes valstybė išpareigojo iš dalies kompensuoti privačioms draudimo kompanijoms ūkininkų mokamas draudimo įmokas. Numatyta, kad valstybė kompensuoja 35 proc., o jauniems ūkininkams – iki 40 proc. draudimo įmokos sumos. Bendras šių kompensacijų fondas 2005 ir 2006 metais – 20 mln. eurų, o 2007-aisiais metais – 30 mln. eurų. Nacionalinis garantijų nuo nelaimių žemės ūkyje fondas sudarytas iš valstybės lėšų ir specialios priemonės prie turto draudimo nuo gaisro. Ūkininkas privalo būti apdraudęs ūkį nuo gaisro, jei nori pretenduoti į paramą iš Nacionalinio garantijų nuo nelaimių žemės ūkyje fondo.

Kita ES šalių grupė (Austrija, Graikija, Italija, Latvija, Lenkija, Liuksemburgas, Portugalija, Prancūzija, Ispanija ir Lietuva), kur numatyta kompensuoti draudimo įmokas, šiuo metu plėtoja turimas sistemas, siekdama, kad veikiančiuose derliaus nuostolių sureguliuojimo mechanizmuose dalyvautų kuo daugiau ūkininkų.

Austrijoje ūkininkai gali pasirinkti vieną iš dviejų draudimo variantų:

- draustis bendru draudimu nuo sausros, šalnų, potvynių, vėtrų, sraigčių, paukščių ir lietaus padarytos žalos arba
- specialiuoju draudimu nuo krušos padarytų nuostolių.

Draudamiesi ūkininkai moka 50 proc. metinės draudimo įmokos, o likusi jos dalis sumokama iš valstybės (25 proc.) ir atitinkamo regiono (25 proc.) biudžetų, t. y. valstybė draudimo įmokas subsidijuoja tik su sąlyga, kad regiono valdžia taip pat padengs ketvirtadalį draudimo įmokos. Draudimo įmokos suma priklauso nuo rizikos veiksnio pasireiškimo dažnumo, patirtų vidutinių nuostolių dydžio atitinkamame regione per paskutinius 10 metų ir

draudžiamų pasėlių rūšies. Jei anksčiau apdraustuose pasėliuose nebuvo draudiminio įvykio, draudimas kompensuoja visą žalą, jeigu prieš tai buvo įvykęs draudiminis įvykis, kitais metais kompensuojama 75 proc. žalos. Tuo atveju, jei žalos paviršius yra didesnis kaip 200 proc. vidutinio lygio, taikomo tame regione, kitais metais draudimo įmoka didėja nuo 100 iki 150 proc., jei kompensuojama 10 kartų didesnė suma nei vidutinis lygis tame regione, draudimo įmoka kitais metais išauga iki 400 proc. Austrijoje negalimas pievų draudimas nuo sausros. Jei taip nutinka, patirti nuostoliai kompensuojami iš Federalinės vyriausybės fondo. Reikia pažymėti, kad Austrijoje pasėliai nedraudžiami nuo šalnų, nes manoma, kad su jomis susijusią riziką labai sunku įvertinti. Austrijoje kasmet apdraudžiama apie 80 proc. visų žemės ūkio augalų pasėlių.

Iki 2004 metų Liuksemburge ūkininkams buvo kompensuojama žala padaryta pasėliams dėl krušos ir šalnų. Tačiau buvo pripažinta, kad ši sistema yra neefektyvi, nes kompensacijų sumos nuolat didėjo, ir nuo 2004 metų pradėjo veikti nauja alternatyvi sistema. Nauja nuostolių sureguliuojimo sistema grindžiama draudimusi privačiose draudimo kompanijose, kai valstybė kompensuoja 50 proc. draudimo įmokos. Tačiau Liuksemburgo valdžiai nebuvo lengva to pasiekti. Nusprendus pakeisti nuostolių kompensavimą į draudimo įmokų kompensavimą, nebuvo rasta nė vienos vietinės draudimo kompanijos, susidomėjusios pasiūlymu. Teko ieškoti užsienio draudimo kompanijos, ir 2002 metais buvo pradėtos derybos su Vokietijos draudimo bendrove „Vereinigte Hagel“. Susitarimas su minima kompanija buvo pasiektas su sąlyga, kad valstybė kasmet kompensuos 50 proc. draudimo įmokų sumos, o nepasiekus, kad per 5 metus bus apdrausta 50 proc. visų pasėlių, kompanija turės teisę nutraukti savo

veiklą. Vokietijos draudimo bendrovė, pradėdama savo veiklą Liuksemburge, 2 metus nedraudė pasėlių, bet tą laiką skyrė tinkamai draudimo sistemai, pagrįstai moksliniais skaičiavimais, sukurti. Ir tik nuo 2004 metų ši sistema pradėjo veikti. Pagal šiuo metu veikiančią sistemą galima draustis nuo daugelio rizikos veiksnių, susijusių tik su hidrometeorologiniais reiškiniais. Pasirašant draudimo sutartį, privaloma drausti visus ūkio pasėlius, tačiau nėra galimybės drausti pievas ir ganyklas.

Italijoje rizikos valdymą žemės ūkio sektoriuje koordinuoja Nacionalinis solidarumo fondas prie Agrarinės politikos ministerijos. Šis fondas atlieka dvi pagrindines funkcijas: moka kompensacijas ištikus nelaimėi ir kompensuoja draudimo įmokas. Kompensacinė valstybės parama taikoma gamybinei veiklai atgaivinti. Ja gali pasinaudoti tos žemės ūkio įmonės, kooperatyvai ar asociacijos, kurios patyrė staigią nenumatytą ir paprastai tai zonai nebūdingą hidrometeorologinių reiškinų žalą, kuri siekia daugiau nei 20 proc. būsimo derliaus vertės nepalankiose ūkininkauti vietovėse ir 30 proc. – kitose zonose. Ši parama netaikoma, kai draudžiamasi naudojant valstybės paramą. Ji gali būti suteikiama dviem formomis: mokama kompensacija, kuri gali siekti iki 80 proc. patirtų nuostolių, arba suteikiamas lengvatinis kreditas ūkiui atstatyti. Italijoje žemės ūkio augalų pasėlius nuo hidrometeorologinių reiškinų draudžia privačios draudimo kompanijos. Valstybė remia ūkininkų siekį draustis, kompensuodama iki 50 proc. draudimo įmokų sumos. Atskirais atvejais penktadalis draudimo įmokos iš tų valstybės kompensuojamų 50 proc. finansuojamas iš vietinės valdžios biudžeto. Iki 2004 metų Italijoje buvo galima apsidrausti tik nuo krušos, o nuo 2004-ųjų įvykdžius reformą šioje srityje, atsirado galimybė draustis nuo daugelio rizikos veiksnių, susijusių su hidrometeorologi-

niais reiškiniais. Italijoje kasmet nustatomi draudžiami pasėliai, oro sąlygų keliamos rizikos ir valstybės pagalbos lygis regiono mastu. Prieš keletą metų šalyje sukurtas valstybinis perdraudimo fondas, siekiantis 100 mln. eurų. Tikima, kad su jo pagalba bus galima didinti draudimo rinkos skvarbą, skatinti naujų draudimo produktų kūrimą bei sumažinti draudimo įmokų tarifus.

Labiausia išvystyta visoje ES nuostolių su-reguliuojimo sistema veikia Ispanijoje. Valstybė čia kompensuoja iki 50 proc. draudimo įmokos sumos. Ispanijoje galima draustis nuo beveik visų rizikos veiksnių, susijusių su hidrometeorologiniais reiškiniais. Ūkininkai gali pasirinkti, nuo kokių rizikos veiksnių ir kokius pasėlius drausti. Jie gali rinktis ir bet kokią riziką apimančią draudimą. Dažniausiai Ispanijos ūkininkai draudžiasi nuo grupės rizikos veiksnių, o ne nuo vieno. Ūkininkai gali draustis individualiai arba kooperuotai, kai draudžiamasi per ūkininkų asociacijas. Ispanijoje ūkininkų pasėlius draudžiančios kompanijos turi galimybę perdrausti prisiimtą riziką. Tam yra įkurta speciali valstybinė perdraudimo kompanija, perdraudžianti privačių draudimo kompanijų prisiimtą riziką. Draudimo sutartys sudaromas atsižvelgiant į žemės ūkio veiklos tipą ir draudžiamo pasėlio ploto charakteristikas. Draudėjas, draudžiantis tam tikrus pasėlių plotus, privalo nurodyti ne tik deklaruojamus plotus, bet ir visus kitus plotus, kuriais jis disponuoja visoje šalyje. Patirtus nuostolius įvertina specialiai parengti nepriklausomi ekspertai, kurių darbą nustato specialios taisyklės.

Nyderlanduose iki 2002 metų valstybės parama nelaimės atveju buvo teikiama tik tada, kai nuostoliai patirti dėl rizikos veiksnių, nuo kurių nedraudžia privačios draudimo kompanijos. Tačiau 1998–2000 metais valstybė išmokėjo dideles sumas (apie 140 mln. eurų per metus)

nuostoliams patirtiems dėl liūčių kompensuoti, ir tai paskatino ieškoti efektyvesnių rizikos valdymo instrumentų ir mechanizmų. 2003 metais buvo nutarta suteikti valstybės garantiją (50 mln. eurų) pasėlių rizikos dėl liūčių draudimui. Mainais ūkininkai sutiko, kad daugiau nebeprašys vyriausybės kompensacijų žalai, padarytai dėl hidrometeorologinių reiškinių, padengti. Ši garantija galios tik 10 metų (iki 2012 m.). Suteikiant valstybės garantiją, draudimo kompanijoms labai sumažėjo su nauja draudimo rūšimi susijusi rizika. Dabar nuo liūčių draudžiama tik 0,4 proc. pasėlių, tačiau, remiantis ekspertų skaičiavimais, po 10 metų draudimo kompanijos bus pajėgios be valstybės pagalbos sureguliuoti nuostolius patirtus dėl liūčių. Panaši valstybės garantijų schema kuriama vaismedžių draudimui nuo šalnų. Ją tikimasi įgyvendinti po kelerių metų. Nyderlanduose pasėlių draudimo paslaugas teikia kelios privačios draudimo bendrovės, tačiau didžioji dauguma – savitarpio pagalbos fondai, sukurti pačių ūkininkų iniciatyva. Tai ne pelno organizacijos, kurios pačios nusprendžia, kokio dydžio įmokas mokėti, kokią frančizę ūkininkams priimti. Nyderlanduose galima apsidrausti nuo daugelio hidrometeorologinių reiškinių: krušos, audros, žaibo, šalnų ir kt. Nyderlandų ūkininkai paprastai draudžia visą savo ūkį (įvairaus turto ir socialinis draudimas) pas vieną draudiką, todėl draudikai gali šiek tiek sumažinti draudimo nuo hidrometeorologinių reiškinių įmokas.

Kaip minėta, kai kuriose šalyse (Vokietijoje, Nyderlanduose, Italijoje), be privataus draudimo kompanijų, veikia ir ūkininkų savitarpio pagalbos fondai, įsteigti ūkininkų iniciatyva be valstybės paramos. Šie fondai imasi kompensuoti nuostolius, patirtus nuo pasirinktos vienos nesisteminės rizikos, tokios kaip kruša ar liūtis. Pavyzdžiui, Vokietijoje savitarpio pagalbos fondai kompensuoja nuostolius patirtus tik nuo

krušos. Šioje nuostolių sureguliuavimo sistemoje dalyvauja apie 80 proc. ūkininkų. Šiuo instrumentu Vokietijos ūkininkai labai pasitiki. Monitoringą, t. y. nuostolių vertinimą, atlieka taip pat patys ūkininkai. Konkretaus ūkio nuostolių vertintojai turi būtinai būti iš kito šalies regiono. Taip, išsprendžiama piktnaudžiavimo problema. Lėšos, skiriamos formuoti nuostolių kompensavimo fondą, yra neapmokestinamos, jei jos neviršija nustatyto lygio.

Apibendrinant kai kurių ES šalių patirtį, buvo nustatyta keletas pagrindinių tendencijų:

- ūkininkų dalyvavimas pasėlių draudimo sistemose yra savanoriškas (išskyrus Graikiją ir Kiprą);
- ES yra skiriamos dvi šalių grupės pagal valstybės dalyvavimą derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuavimo sistemoje: valstybės, kurios nedalyvauja sistemoje, t. y. pasėlių draudimo paslaugas teikia privatus draudimo sektorius, ir valstybės, kurios skiria paramą šiai sistemai, kompensuodamos nuostolius arba kompensuodamos draudimo nuo hidrometeorologinių reiškinių įmokų dalį;
- ES šalyse derliaus nuostolių dėl hidrometeorologinių reiškinių sureguliuavimą dažniausiai atlieka privačios draudimo kompanijos. Valstybės vaidmuo šiose sistemoje apsiriboja draudimo įmokų (dažniausia iki 50 proc.) kompensavimu;
- privačios draudimo kompanijos dažniausiai siūlo kompleksinį draudimą (apsidraudžiant nuo didesnio skaičiaus rizikos veiksnių, įskaitant ir gaisrą), taip sumažinant rizikos veiksnių koncentraciją;
- ES šalys, anksčiau taikiusios nuostolių kompensavimo mechanizmus, atsisako paramos nelaimės atveju ir įveda drau-

dimo įmokų kompensavimo mechanizmus (Prancūzija, Airija, Nyderlandai, Liuksemburgas). Valstybės vis labiau linksta pasėlių auginimo riziką dalytis su privačiu sektoriumi, galinčiu pasinaudoti perdraudimo instrumentais;

- Vokietijoje, Nyderlanduose, Italijoje kartu su privačiomis draudimo kompanijomis veikia ir savitarpio pagalbos fondai, kurie draudžia tik nuo vienos nesisteminės rizikos (krušos arba liūtis). Jiems valstybė neteikia jokios paramos.

Literatūra

1. Draudimas nuo stichinių nelaimių – finansinis dalyvavimas mokant ūkininkų draudimo įmokas. – Europos bendrijų Komisija, Briuselis, COM (2005) 74, Komisijos Komunikatas Tarybai dėl rizikos ir krizių valdymo žemės ūkyje.
2. Agriculture Insurance sector Summary. – <http://www.aon.co.uk/en/pdfs/eoreport.pdf>
3. Dismukes R., Bird J. L., Linse F. Risk Management tools in Europe: Agriculture, Insurance, Futures and Options. – <http://www.ers.usda.gov/publications>
4. Furuya J., Koyama O. Impacts of Climate on World Agricultural Product Markets: Estimation of Macro Yield Functions // JARQ, № 39 (2), 2004, p. 121–134.
5. Income risk management in agriculture. OECD. 2000.
6. Risk Management Tools for EU Agriculture with a special focus in insurance 2001. – http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/publi/insurance/sum_en.pdf
7. Ruegger, M., Trends in Agriculture Insurance in the European Union. Property and engineering, Issue №. 15, 2005.

Summary

The article provides an overview of the different tools available to manage risk of hydro meteorological disasters in some EU countries. In most countries the farmers' participation in crop insurance schemes is voluntary. Insurance services provide private companies. In some countries the state plays an important role providing support to these schemes in a way of compensations for the suffered losses or partly subsidising insurance premium (mostly up to 50 per cent). Some countries, which earlier had applied compensations of losses, stopped this kind of aid and introduced the reimbursement of insurance payments. In some other countries there are mutual assistance funds, which are owned by farmers and cover losses of members.

**LIETUVOS IR KAI KURIŲ KITŲ EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIŲ
ŽEMĖS RINKOS YPATUMAI**
*THE PECULIARITIES OF THE LAND MARKET IN LITHUANIA
AND SOME OTHER EU COUNTRIES*

Agnė Čiapaite

Lietuvoje žemės ūkio paskirties žemės rinka jau keletą metų yra labai aktyvi. Nuolat daugėja perleidžiamų sklypų, auga jų kainos. Tokiai intensyviai plėtrai, be objektyvių, didelės įtakos turėjo ir subjektyvūs veiksniai: žmonių lūkesčiai, kad kainos kils artėdamos prie ES senbuvusių šalių žemės kainų, baimė, kad užsieniečiai supirks geriausias Lietuvos žemes, neaiškios perspektyvos įvedus eurą. Todėl tolesnę žemės rinkos plėtrą mūsų šalyje gana sunku prognozuoti. Kartu vis intensyviau diskutuojama dėl žemės paskirties keitimo, žemės verčių nustatymo ir pan. Užsienio šalių patirtis galėtų pasitarnauti, vertinant Lietuvos žemės rinkos funkcionavimą, prognozuojant tolesnę jos plėtrą ir semiantis gerosios patirties.

Straipsnyje Lietuvos žemės rinka įvairiais aspektais lyginama su penkių ES šalių senbuvusių (Jungtinės Karalystės, Italijos, Prancūzijos, Vokietijos bei Švedijos) ir dviejų naujokių (Čekijos bei Slovakijos) rinkomis, remiantis tarptautinio IDEMA projekto „Žemės rinkų funkcionavimo ypatumai šalyse partnerėse“ duomenimis.

Visose minėtose šalyse **žemė skirstoma pagal paskirtį**. Tačiau situacija Švedijoje specifinė, kadangi ten žemės paskirtis nereguluojama ir jos naudojimas nekontroliuojamas, todėl žemės savininkai ją gali naudoti bet kokiais paskirčiais. Prancūzijoje, Vokietijoje ir Jungtinėje Karalystėje, priešingai, pakeisti žemės paskirtį yra itin sunku, ypač jei žemė derlinga. Visose šalyse pastebima, kad šie apribojimai turi įtakos žemės pirkimo/pardavimo kainai.

Daugumoje šalių taip pat suteikiamos **pirmenybės teisė** perkant žemės ūkio paskirties žemę, nors šių teisių egzistavimas konkurencijos rinkoje neskatina. Išimtis yra Jungtinė Karalystė, kurioje tokios teisės nesuteikiamos niekam. Tuo tarpu Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje bei Lietuvoje įvairiems subjektams numatyta pirmenybė perkant ir valstybinę, ir privačią žemės ūkio paskirties žemę. Ypač žemės rinka yra reguliuojama Prancūzijoje, kur jokie žemės sandoriai negali įvykti be privačios ne pelno siekiančios organizacijos SAFER (*Sociétés d'Aménagement Foncier et d'Etablissement Rural*) pritarimo. Jai pranešama apie numatomą sudaryti žemės pirkimo/pardavimo sandorį, ir ji turi per 2 mėnesius jam pritarti arba jį atmesti, jei jis neatitinka žemėtvarkos planų arba įtariamą spekuliatyvinius sandoris. SAFER taip pat turi pirmenybės teisę įsigyti parduodamą žemę. Toks šios organizacijos vaidmuo gali būti svarbus veiksnys, lemiantis gana žemą žemės kainos lygį Prancūzijoje, palyginti su kitomis ES šalimis senbuvėmis. Lietuvoje pirmumo teisę įsigyti privačią žemės ūkio paskirties žemę turi žemės sklypo bendraturčiai bei parduodamo žemės sklypo naudotojai, o valstybinę – pastatų ir įrenginių, stovinčių ant parduodamos žemės, savininkai; asmeninio ūkio žemės naudotojai (naudojamus žemės sklypus); ūkininkaujantieji ant parduodamos žemės ne mažiau nei 2 metus; ūkininkai, nuosavybės teise turintys sklypus, kurie ribojasi su parduodamu žemės ūkio paskirties žemės sklypu, bei jaunieji ūkininkai.

Siekiant apriboti spekuliaciją žeme, Čekijoje bei Slovakijoje, kaip ir Lietuvoje užsieniečiams, norintiems įsigyti žemę, numatytas per einamasis 7 metų laikotarpis (t. y. iki 2011 m.).

Žemės nuomos sandorių ypatumai nagrinėjamosiose šalyse taip pat skiriasi. Galima išskirti du pagrindinius nuomos sutarčių tipus: be valstybės įsikišimo ir su valstybės įsikišimu, kai sutarties trukmė ir nuomos kainos apibrėžiamos įstatyme. Antruoju atveju sutartys dažniausiai

būna palankesnės nuomininkui. Tokie sandoriai būdingi Prancūzijai, kur įstatyme apibrėžti ilgi nuomos terminai, sutarties pratęsimas ir nuomos kainos suteikia itin dideles privilegijas nuomininkams. Vokietijoje, Švedijoje bei naujosiose šalyse narėse nuomos sutartys sudaromos tik nuomotojo ir nuomininko susitarimu, t. y. be valstybės įsikišimo. Jungtinėje Karalystėje ir Švedijoje egzistuoja abu sandorių tipai.

1 lentelė / Table 1

Kai kurių ES šalių vidutinė palūkanų norma ir užstato reikalavimai 2003 metais [6]
Average interest rate and requirements for bonds in 2003

Šalis <i>Country</i>	Vidutinė paskolų palūkanų norma, proc. <i>Average loan interest rate, %</i>	Vidutinė subsidijuojamų paskolų palūkanų norma, proc. <i>Average loan subsidised interest rate, %</i>	Vidutinė indėlių palūkanų norma, proc. <i>Average deposit interest rate, %</i>	Paskolos dydis nuo užstato vertės, proc. <i>Share of loan in the bond value, %</i>
Čekija <i>Czech Republic</i>	5,30	1,41	1,42	80–90 subsidijuojamoms paskoloms <i>for loans subsidised</i>
Prancūzija <i>France</i>	5,69	2,5–4	3,63	80
Vokietija <i>Germany</i>	5,79	2,85–3,90	1,94–3,38	66,6
Italija <i>Italy</i>	3,72	5,53 – trumpalaikėms / <i>short-term</i> 1,52 – ilgalaikėms <i>long-term</i>	1,37	75
Lietuva <i>Lithuania</i>	6	30–60 nuo mokamų palūkanų sumos <i>from paid interest value</i>	2	70
Slovakija <i>Slovakia</i>	9,5 *	6,4	0,3–1,65	80
Švedija <i>Sweden</i>	3,75	–	2,25	75
J. Karalystė <i>UK</i>	4,00	–	1,79	80

* Tik žemės ūkio paskoloms / *Only for agricultural loans.*

Žemės rinkos aktyvumą veikia ir **žemės sandorių išlaidos**, t. y. be pačios žemės kainos, pardavėjas/pirkėjas turi sumokėti žemės perleidimo ir įregistravimo mokesčius; gali būti įvairių papildomų išlaidų. Iš šalių tik Lietuvoje ir Slovakijoje nėra žemės perleidimo mokesčio. Kitose šalyse šio mokesčio dydis panašus (iki 4 proc. įsigijimo kainos), išskyrus Italiją, kur jis daug didesnis (11 proc.). Įregistravimo mokesčiai naujosiose šalyse nėra mažesnis už taikomą senosiose. Slovakijoje jis ypač aukštas – nuo 315 eurų (1090 Lt). Tuo tarpu Čekijoje didžiausi žemės sandorių išlaidos, apsunkinančios žemės rinkos plėtrą, yra susijusios su žemės sklypų ribų identifikavimu. Čekų ekspertai šias išlaidas įvardija kaip labai dideles.

Nagrinėjant žemės rinkas, negalima nepaminėti ir **kreditų rinkos** įtakos. Nesklandus pastarųjų funkcionavimas gali neigiamai veikti žemės rinką dviem būdais: paskolų trūkumas gali apriboti paklausą; žemė gali nebūti primama kaip užstatas. Nagrinėjamų šalių, išskyrus Jungtinę Karalystę ir Švediją, ūkininkai, imdami kreditus žemei pirkti, gali pasinaudoti įvairia parama. Paprastai parama teikiama subsidijuojamų palūkanų arba paskolų garantijų forma. Tačiau Slovakijoje palūkanos, nors ir subsidijuojamos, išlieka aukštos, lyginant su kitomis šalimis (1 lentelė). Reikalavimai užstatui panašūs visose šalyse – apie 70–80 proc. žemės vertės. Žemė paprastai laikoma geru užstatu, išskyrus Čekiją ir Slovakiją.

2 lentelė / Table 2

Kai kurių ES šalių žemės pirkimo–pardavimo rinkos charakteristika 2003 metais [6]

Land purchase/sale in some EU countries in 2003

Šalis / Country	Sandorių skaičius, tenkantis 1000 ha perleistos žemės <i>Number of transactions per 1000 ha of transferred land</i>	Perleistas žemės dalis visoje žemės ūkio paskirties žemėje, proc. <i>Share of transferred land in total land used for agricultural activities, %</i>	Vidutinis perleidžiamo sklypo dydis, ha <i>Average size of transferred land plot, ha</i>	Vidutinė kaina, eurai/ha <i>Average price, EUR/ha</i>
Čekija / Czech Republic	8,6	0,69	0,8	7,568
Prancūzija / France	2,8	0,97	3,45	8,325
Vokietija / Germany	2,0	0,57	2,80	9,184
Vakarų / West	1,7	0,36	1,66	16,489
Rytų / East	2,1	1,00	5,61	3,831
Italija / Italy	...	1,11*	...	15,462
Lietuva / Lithuania	21,4	2,42	3,48	390
Slovakija / Slovakia	2,2	0,30	1,32	2,262
Švedija / Sweden	0,7	0,65	8	2,084
J. Karalystė / UK	0,1	0,21	22	8,541

* 1996 metai.

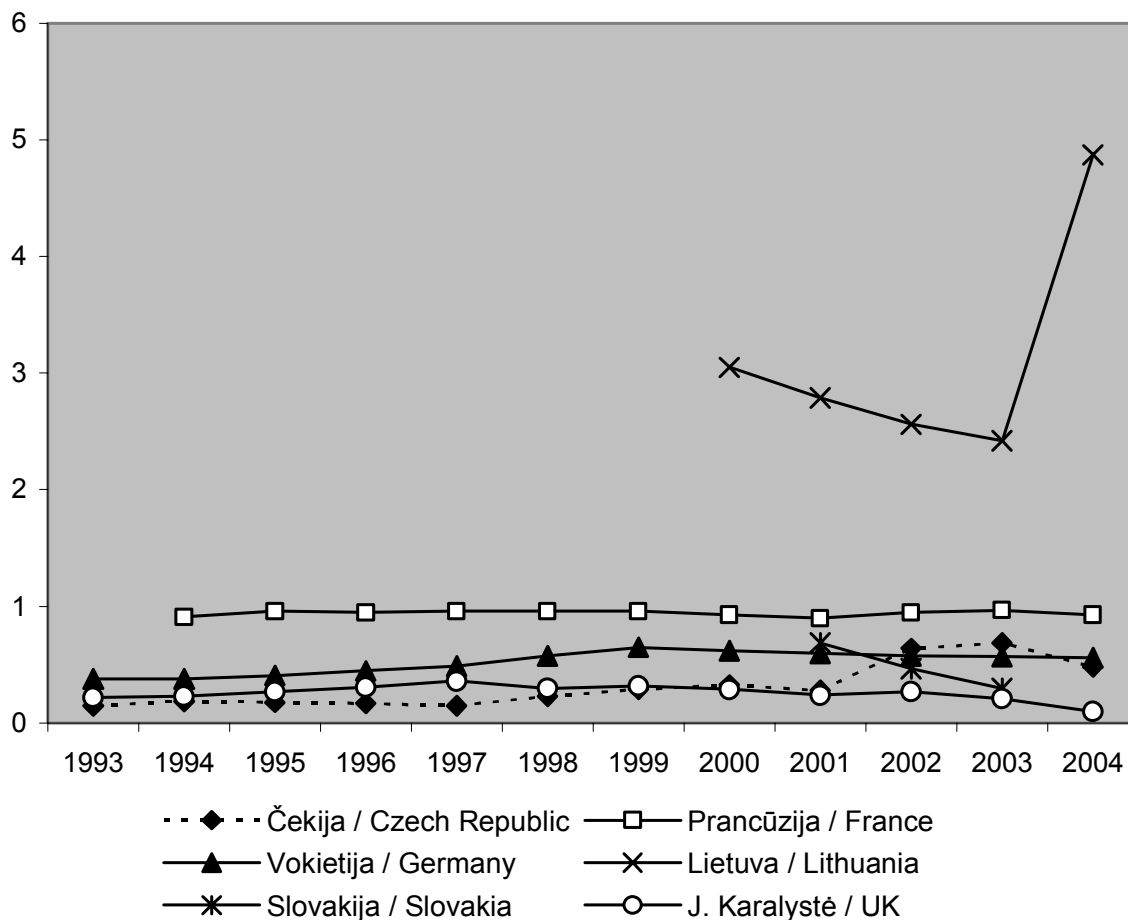
Skirtumai instituciniuose, teisiniuose bei finansiniuose žemės rinkų aspektuose turi įtakos **žemės rinkos** nagrinėjamosiose šalyse funkcionavimo ypatumų įvairovei. Aktyviausia rinka Lietuvoje, mažiausiai žemės perleidimo sandorių sudaroma Jungtinėje Karalystėje (2 lentelė). Čekijoje žemės perleidimų skaičiaus augimą labai paskatino 2001 metais priimtas įstatymas, suteikiantis valstybinės žemės valdytojams teisę nuleisti parduodamos valstybinės žemės kainą iki 10 proc.

Žemės rinkos aktyvumas (perleidžiamos žemės ūkio paskirties žemės ir visos žemės ūkio paskirties žemės santykis) per pastarąjį dešimtmetį buvo gana stabilus senosiose ES šalyse narėse: Prancūzijoje, Vokietijoje, Jungti-

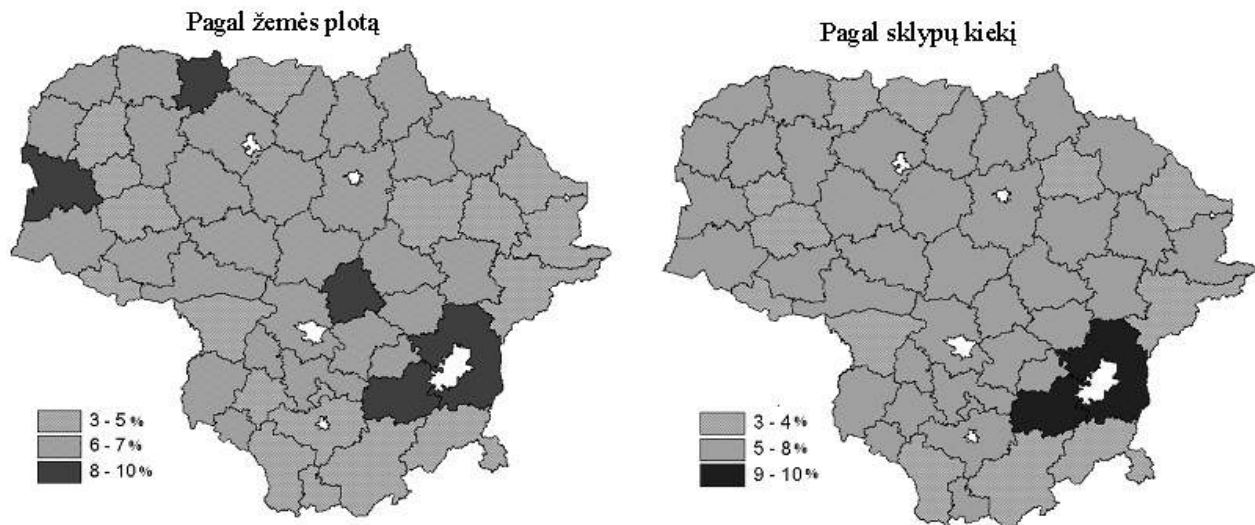
nėje Karalystėje. Naujosiose šalyse narėse pastebimas staigus žemės rinkos pagyvėjimas šio dešimtmečio pradžioje, išskyrus Slovakiją, kur aktyvumas mažėjo (1 pav.).

Lietuva iš visų nagrinėjamų šalių išsiskiria didžiausiu rinkos aktyvumu. Nuo 2003 metų prasidėjęs pakilimas tęsiasi. 2005 metais perleista apie 100 tūkst. sklypų, sudarančių daugiau kaip 211 tūkst. ha plotą. Tai 25 proc. daugiau nei 2004 metais. 60 proc. visų perleidimų sudaro žemės ūkio paskirties žemės sandoriai.

2005 metais privačios žemės ūkio paskirties žemės rinkos aktyvumas skirtinguose rajonuose svyravo nuo 2,5 iki 10,8 proc., o vidutiniškai Lietuvoje buvo 5,4 proc. (2 pav.).

1 pav. Žemės rinkos aktyvumo dinamika 1993–2004 metais, proc. [4]
 Figure 1. Land market activity in 1993–2004, per cent

2 pav. Privočios žemės ūkio paskirties žemės rinkos aktyvumas 2005 metais, proc. [2]
 Figure 2. Activity of private land used for agricultural activities in 2005, per cent

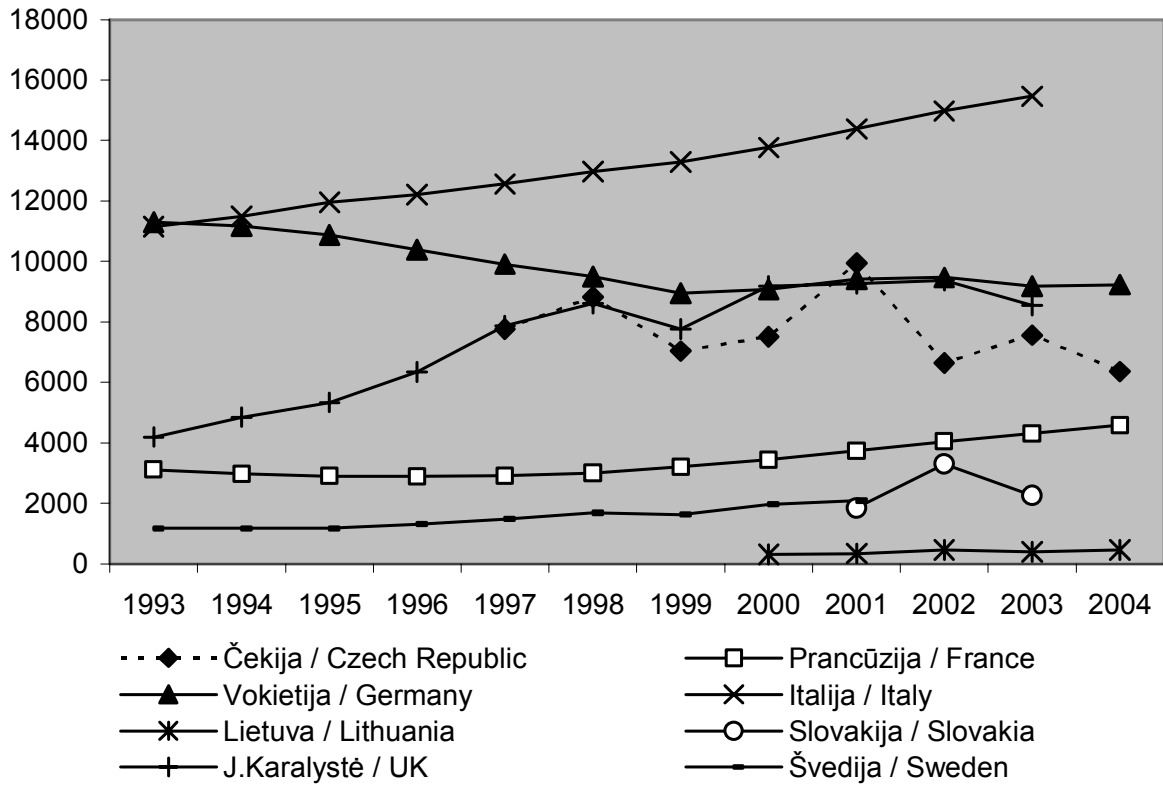
Lyginant 2006 metų I-ąjį pusmetį perleistos žemės ūkio paskirties žemės plotą su perleistuotu per 2005 metų tą patį laikotarpį, galima pastebėti, kad rinka suaktyvėjo $\frac{3}{4}$ visų Lietuvos savivaldybių. Aktyviausia žemės rinkoje šį pusmetį buvo Pagėgių savivaldybė, kurioje perleista dvigubai daugiau sklypų nei tuo pačiu metu pernai. Tuo tarpu Kėdainių, Jonavos, Joniškio, Pakruojo rajonuose aktyvumas gerokai sumažėjo. Neigiamas rodiklis šį pusmetį užfiksuotas ir daugumoje didžiųjų miestų savivaldybių (Kaune, Šiauliuose, Panevėžyje). Šį sumažėjimą galima iš dalies pagrįsti tinkamų sklypų pasiūlos mažėjimu.

Nepaisant didelio aktyvumo, vidutinis perleidžiamo sklypo dydis Lietuvoje išlieka gana mažas (1,9 ha). Vidutiniškai didžiausi sklypai perleidžiami Jungtinėje Karalystėje (22 ha), nemaži – Švedijoje ir Rytų Vokietijoje. Tuo tarpu Čekijoje bei Slovakijoje jie gerokai mažesni (apie 1 ha). Perleidžiamų sklypų dydis pastarąjį dešimtmetį išlieka gana stabilus.

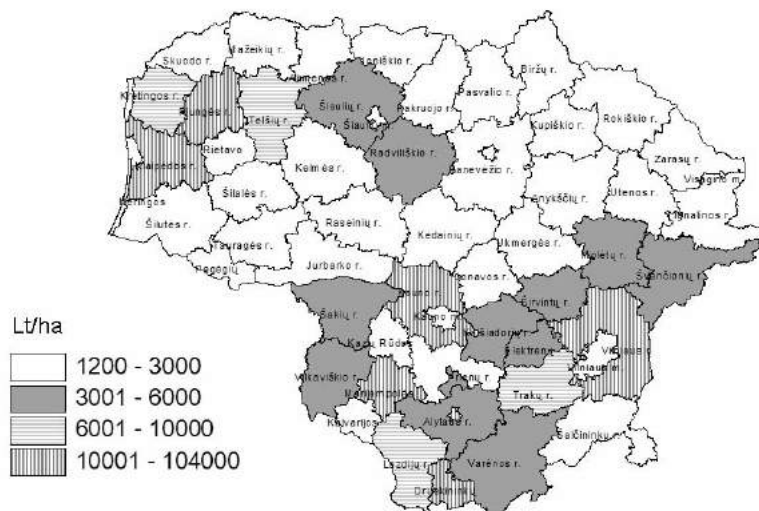
Pagal žemės kainas galima išskirti tris šalių grupes:

- aukščiausių kainų – Vakarų Vokietija ir Italija;
- vidutinių kainų – Čekija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė;
- žemiausių kainų – Rytų Vokietija, Švedija, Slovakija ir Lietuva (kainos gerokai žemesnės nei kitose nagrinėjamosiose šalyse) (3 pav.).

Kainų dinamika per pastarąjį dešimtmetį šalyse taip pat skyrėsi. Vokietijoje ir Čekijoje kainos nagrinėjamu laikotarpiu šiek tiek smuko, tuo tarpu Prancūzijoje, Italijoje, Švedijoje bei Jungtinėje Karalystėje augo. Lietuvoje kainos ėmė kilti nuo 2003 metų. Registrų centro, atliekančio žemės masinį vertinimą, duomenimis, vidutinė žemės ūkio paskirties žemės kaina 2005 metais jau siekė 2400 Lt/ha. Brangiausia žemė išlieka prie didžiųjų miestų (4 pav.).

3 pav. Vidutinių žemės ūkio paskirties žemės kainų dinamika 1993–2004 metais, eurai/ha [6]
 Figure 3. Average prices of land used for agricultural activities in 1993–2004, EUR/ha

4 pav. Žemės ūkio paskirties žemės kainos Lietuvoje 2005 metais, Lt/ha [3]
 Figure 4. Prices of land used for agricultural activities in Lithuania in 2005, Lt/ha

Per 2006 metų I-ąjį pusmetį žemės kaina, specialistų teigimu, išaugo dar apie pusantro karto. Kadangi daugumos ūkininkų tik apie penktadalis dirbamos žemės yra nuosava, gali būti, kad tokį kainų šuolį lėmė masiškas žemės supirkinėjimas, siekiant pasinaudoti ES teikiama parama žemdirbiams. Tačiau neturint tikslių duomenų, tokių supirkinėjimų mastą ir jų įtaką žemės kainai įvertinti gana sunku, tuo labiau, kad žemės kaina kyla ir dėl daugelio kitų objektyvių bei subjektyvių veiksnių: ūkių ekonominio ir finansinio pajėgumo didėjimo, žemės ūkio paskolų rinkos plėtros, žmonių lūkesčių bei baimės ir pan.

Čekijoje bei Slovakijoje, kaip ir Lietuvoje, žemės rinkos plėtrą neigiamai veikia vis dar neužbaigta žemės reforma. Lietuvoje iki 2006 m. liepos 1 d. nuosavybės teisės į žemę, mišką ir vandens telkinius kaimo vietovėse atkurtos 94,5 proc. nuo piliečių prašymuose nurodyto ploto. Iš jų 82 proc. žemė gražinta natūra, o likusiems išmokėtos kompensacijos už valstybės išperkamus plotus. Nuosavybės teisių atkūrimas miestuose ir toliau išlieka labai vangus – nuosavybę atgavo ar kompensacijas gavo tik už beveik 47 proc. prašymuose nurodyto ploto.

Žemės restitucija visose trijose šalyse lėmė didelę žemės fragmentaciją. Restitucijos proceso metu iškilusios problemos taip pat buvo panašios:

- nežinomi savininkai;
- sklypų trūkumas.

Čekijoje ir Slovakijoje žemės ūkio paskirties žemė, neturinti savininko, perduodama žemės fondams, sukurtiems reformos metu. Jie atsakingi už valstybinę žemės ūkio paskirties žemę. Anksčiau tokių fondų valdoma valstybinė žemė buvo nuomojama, tačiau abiejose šalyse nuspręsta leisti ją pardavinėti. Čekijoje tai pradėta daryti 1999 metais. Prognozuojama, kad iki 2009-ųjų valstybinės žemės privatizavimas bus baigtas. Slovakijoje šis procesas pra-

sidėjo vėliau. 2005 metais buvo priimtas naujas valstybinės žemės privatizavimo aktas, kuriame numatyta išparduoti visą turimą valstybinę žemės ūkio paskirties žemę per trejus metus, teikiant pirmenybę vietiniams ūkininkams. Lietuvoje laisvo valstybės fondo žemės pardavimas išibėgėjo tik nuo šių metų pradžios. Per 2006 metų I-ąjį pusmetį parduota beveik 38 tūkst. ha valstybinės žemės, t. y. net 90,5 proc. daugiau nei tuo pačiu metu pernai (per 3 kartus daugiau nei 2004 m.). Nors parduotų sklypų skaičiaus padidėjimas gerokai mažesnis (tik 8 proc.), žymiai išaugęs vidutinis perleidžiamo sklypo dydis rodo teigiamą tendenciją, priešingą anksčiau situacijai, kai parduodant valstybinę žemę vyravo asmeninio ūkio privatizavimas.

Taigi ES šalių žemės rinkos skiriasi viena nuo kitos įvairiais parametrais. Rinkų skirtumus lemia ir istorinės žemės rinkų vystymosi ypatybės, ir skirtingas žemės rinkos bei susijusios veiklos reglamentavimas, ir pajamų lygis šalyje. Lietuvos žemės rinka iš kitų šalių išsiskiria savo itin dideliu aktyvumu ir labai žemomis kainomis. Ypač didelis atotrūkis pagal šiuos rodiklius yra tarp Lietuvos ir ES šalių senbuvių. Tačiau, remiantis atliktu tyrimu, galima prognozuoti, kad Lietuvos žemės rinka pamažu lygiuosius į vidutinius ES rinkų parametrus, t. y. stabilizuosis ir šiek tiek mažės aktyvumas, kils kainos.

Literatūra

1. Piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo ir kitų žemės reformos darbų eiga. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos. – http://www.nzt.lt//index.cfm?fuseaction=displayHTML&file=File_560.cfm&langparam=LT

2. Žemės apskaita. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos. – http://www.nzt.lt/index.cfm?fuseaction=displayHTML&attributes.file=File_485.cfm&langparam=LT
3. Žemės verčių žemėlapiai. Registrų centras. – <http://www.kada.lt/vzvertes/>
4. Bandlerova A., Lazikova J. Some Reasons that Influence Agrarian Land Market Development – Case of Slovakia. FAO. – <http://www.fao.org/regional/seur/events/landmark/docs/bandlerova.pdf>
5. Ciaian P., Swinnen J. F. M. Market Imperfections and Agricultural Policy Impacts in the New EU Member States. LICOS Discussion Paper 129/2003. – <http://www.econ.kuleuven.ac.be/licos/DP/DP2003/DP129SwinnenVranken.pdf>
6. Latruffe L., Le Mouel C. IDEMA project: Description of Agricultural Land Market Functioning in Partner Countries. 2006.
7. RICS Rural Land Market Survey. Great Britain. – <http://www.rics.org/NR/rdonlyres/96B38817-6DC5-4065-9ADE-E5D2C6739AF8/0/2005Q4Rural.pdf>
8. Swinnen J. F.M., Vranken L. The Development of Rural Land Markets in Transition Countries. FAO. – <http://www.fao.org/regional/seur/events/landmark/docs/swinnen.pdf>

Summary

The Lithuanian agricultural land market has been very active in recent years. The number of transferred plots and their prices are permanently increasing. At the same time discussions about changes of land use, determination of land value, etc. have been intensifying. The experience of foreign countries could be very useful in evaluating functioning of the Lithuanian land market, forecasting its future development and benchmarking.

In the article the Lithuanian land market is compared with the markets of five old EU member states (United Kingdom, Italy, France, Germany and Sweden) and two new ones (Check Republic and Slovakia) on the ground of IDEMA project “Description of agricultural land market functioning in partner countries”. The parameters concerned include land use, pre-emptive rights, land transaction costs, main features of credit markets, land reform, land market activity, land prices, etc.

The land markets in EU countries vary substantially among each other. The main differences have been determined by historical development particularities, different regulation of land market and related spheres, also by diverse general income level in the countries. Lithuanian land market distinguishes for its very high activity level and very low land prices. Especially deep gap according to these measures separates it from the old EU member states’ markets. However, with reference to the performed analysis it may be forecasted that the Lithuanian land market will gradually approach the average parameters of EU markets, i.e. it should stabilize, the activity should decline and the prices should go up.

PASAULIO GRŪDŲ RINKA
WORLD GRAIN MARKET

1 lentelė / Table 1

Kai kurių valstybių vidutinės kviečių kainos 2006 metų 27–30-ąją savaitę, Lt/t
Average wheat prices in selected world countries in the 27th–30th week 2006, Lt/t

Valstybė / Country	Kviečiai / Wheat							
	maistiniai / food wheat				pašariniai / fodder wheat			
	27	28	29	30	27	28	29	30
Lietuva / Lithuania	–	385,3	383,9	348,1	364,8	376,4	363,1	364,2
Lenkija / Poland	374,4	377,5	371,2	354,0	364,1	369,8	373,0	364,5
Latvija / Latvia	–	–	–	352,2	314,7	–	–	279,8
Estija / Estonia	346,9	–	394,8	–	–	–	–	–
Rusija / Russia	–	341,1	294,5	317,3	–	266,2	225,1	237,2
Vokietija / Germany	381,2	–	–	359,4	380,2	401,2	–	341,5
Vengrija / Hungary	291,1	284,5	292,5	301,1	–	–	–	290,7
Slovakija / Slovakia	327,0	328,7	–	–	289,0	261,7	271,7	249,6
Bulgarija / Bulgaria	308,7	294,9	279,7	–	–	–	–	–
J. Karalystė / UK	418,8	419,5	425,4	428,5	376,4	390,9	379,5	378,4
Kazachstanas Kazakhstan	–	–	320,4	320,1	–	–	370,5	–

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2 lentelė / Table 2

Kai kurių valstybių vidutinės rugių ir miežių kainos 2006 metų 27–30-ąją savaitę, Lt/t
Average prices of rye and barley in selected world countries in the 27th–30th week 2006, Lt/t

Valstybė Country	Maistiniai rugiai / Food rye				Pašariniai miežiai / Fodder barley			
	27	28	29	30	27	28	29	30
Lietuva / Lithuania	–	–	–	324,7	360,5	342,7	340,2	307,2
Lenkija / Poland	286,1	281,9	269,0	264,4	314,4	304,1	306,8	303,9
Latvija / Latvia	–	–	–	–	317,0	275,2	279,7	307,2
Rusija / Russia	–	–	–	–	–	238,2	189,6	197,2
Vokietija / Germany	375,7	–	–	331,1	337,7	314,9	313,2	317,0
Vengrija / Hungary	–	–	–	–	277,6	279,7	278,6	284,9
Slovakija / Slovakia	338,0	327,3	303,8	319,0	–	286,6	260,3	269,0
Bulgarija / Bulgaria	–	–	–	–	259,7	263,4	265,5	–
J. Karalystė / UK	–	–	–	–	314,9	315,2	315,6	321,1

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Kai kurių valstybių grūdų eksporto kainos 2005 ir 2006 metų birželio mėnesį, Lt/t
Export prices of grains in selected world countries in June 2005–2006, Lt/t

Grūdai / Grains	Valstybė / Country	2005	2006	Pokytis, Change, %
Kviečiai (2 kat.) <i>Wheat (category 2)</i>	JAV / USA	418,9	550,3	31,4
Kviečiai (SRW* 2 kat.) <i>Wheat (SRW* category 2)</i>	JAV / USA	367,9	393,8	7,0
Kviečiai / <i>Wheat</i>	Argentina / <i>Argentina</i>	413,2	428,9	3,8
Kviečiai (FCW* 1) <i>Wheat (FCW* 1)</i>	Prancūzija / <i>France</i>	353,7	431,6	22,0
Kviečiai (B klasė) <i>Wheat (class B)</i>	Vokietija / <i>Germany</i>	356,6	437,0	22,6
Kviečiai (pašariniai) <i>Fodder wheat</i>	J. Karalystė / <i>UK</i>	345,3	415,4	20,3
Kviečiai (13,5% balt.) <i>Wheat (13.5% protein)</i>	Kanada / <i>Canada</i>	529,2	585,4	10,6
Kviečiai (1 kat.) <i>Wheat (category 1)</i>	Kanada / <i>Canada</i>	585,8	582,7	-0,5
Kviečiai / <i>Wheat</i>	Australija / <i>Australia</i>	478,3	580,0	21,3
Kukurūzai / <i>Maize</i>	JAV / USA	300,0	310,2	3,4
Kukurūzai / <i>Maize</i>	Argentina / <i>Argentina</i>	283,0	304,8	7,7
Miežiai (pašariniai) <i>Fodder barley</i>	Prancūzija / <i>France</i>	376,4	376,4	0,0
Miežiai (pašariniai) <i>Fodder barley</i>	Vokietija / <i>Germany</i>	373,6	373,6	0,0
Miežiai (pašariniai) <i>Fodder barley</i>	JAV / USA	353,7	353,7	0,0

* SRW – *Soft Red Winter*, ** FCW – *French Channel Wheat*.

Šaltinis: *Agrarmarkt Austria duomenys*.

Kviečių derlingumas ir derlius pasaulyje 2005 ir 2006 metais
World wheat yield and harvest in 2005 & 2006

Regionas, šalis <i>Region, country</i>	Derlingumas, t/ha / <i>Yield, t/ha</i>			Derlius, mln. t / <i>Harvest, mill. t</i>		
	2005	2006*	pokytis, <i>change,</i> %	2005	2006*	pokytis, <i>change,</i> %
Europa / <i>Europe</i>	5,19	5,37	103,5	138,1	141,2	102,2
ES / <i>EU</i>	5,48	5,76	105,1	122,8	128,8	104,9
Rumunija / <i>Romania</i>	3,84	2,78	72,4	7,3	5,0	68,5
NVS šalys / <i>CIS countries</i>	2,09	1,85	88,5	92,8	77,9	83,9
Kazachstanas / <i>Kazakhstan</i>	1,12	1,00	89,3	12,9	11,5	89,1
Rusija / <i>Russia</i>	2,11	1,86	88,2	47,6	39,0	81,9
Ukraina / <i>Ukraine</i>	2,97	2,55	85,9	18,7	14,0	74,9
Šiaurės ir Centrinė Amerika <i>North & Central America</i>	2,85	2,71	95,1	87,1	84,0	96,4
Kanada / <i>Canada</i>	2,73	2,50	91,6	26,8	25,0	93,3
JAV / <i>USA</i>	2,82	2,73	96,8	57,3	56,0	97,7
Pietų Amerika / <i>South America</i>	2,27	2,34	103,1	19,3	21,1	109,3
Argentina / <i>Argentina</i>	2,40	2,45	102,1	12,0	13,5	112,5
Brazilija / <i>Brasil</i>	1,88	2,00	106,4	4,7	5,0	106,4
Artimieji Rytai / <i>Middle East</i>	2,07	2,11	101,9	38,7	37,9	97,9
Iranas / <i>Iran</i>	2,15	2,25	104,7	14,0	13,5	96,4
Sirija / <i>Syria</i>	2,56	2,71	105,9	4,1	3,8	92,7
Turkija / <i>Turkey</i>	2,03	2,03	100,0	17,5	17,5	100,0
Pietų ir Pietryčių Azija <i>South & Southeast Asia</i>	3,19	3,11	97,5	195,8	191,7	97,9
Indija / <i>India</i>	2,72	2,74	100,7	72,0	74,0	102,8
Kinija / <i>China</i>	4,22	4,00	94,8	96,2	92,0	95,6
Pakistanas / <i>Pakistan</i>	2,63	2,53	96,2	21,0	19,0	90,5
Šiaurės Afrika / <i>North Africa</i>	2,03	2,22	109,4	13,8	14,9	108,0
Egiptas / <i>Egypt</i>	6,00	6,00	100,0	6,6	6,6	100,0
Marokas / <i>Morocco</i>	1,00	1,43	143,0	3,0	4,3	143,3
Australija / <i>Australia</i>	2,11	1,83	86,7	24,0	21,0	87,5

* Prognozė / *Forecast.*

Šaltinis: Tarptautinės grūdų tarybos duomenys.

Vidutinis javų derlingumas ir derlius ES šalyse 2005 ir 2006 metais
Average cereal and harvest in the EU in 2005 & 2006

Šalis / Country	Derlingumas, t/ha / Yield, t/ha			Derlius, tūkst. t / Harvest, thou. t		
	2005	2006*	pokytis, change, %	2005	2006*	pokytis, change, %
Airija / Ireland	6,6	7,4	112,1	1747	1964	112,4
Austrija / Austria	6,0	5,9	98,3	4543	4370	96,2
Belgija / Belgium	7,9	8,2	103,8	2474	2544	102,8
Čekija / Czech Republic	4,8	4,9	102,1	7758	7883	101,6
Danija / Denmark	6,1	6,1	100,0	9228	8994	97,5
J. Karalystė / UK	7,2	7,3	101,4	21144	20731	98,1
Estija / Estonia	2,7	2,3	85,2	762	558	73,2
Graikija / Greece	2,9	3,0	103,4	3156	3221	102,1
Italija / Italy	4,9	5,0	102,0	17552	17435	99,3
Ispanija / Spain	2,0	2,9	145,0	12922	18157	140,5
Kipras / Cyprus	2,2	0,9	40,9	120	47	39,2
Latvija / Latvia	2,1	2,1	100,0	932	822	88,2
Lenkija / Poland	3,2	3,3	103,1	26994	27270	101,0
Lietuva / Lithuania	2,9	2,2	75,8	2867	2223	77,5
Malta / Malta	4,1	4,1	100,0	12	12	100,0
Nyderlandai / Netherlands	8,1	8,3	102,5	1888	1817	96,2
Portugalija / Portugal	1,4	2,7	192,8	584	1030	176,4
Prancūzija / France	7,0	7,3	104,3	63511	65810	103,6
Slovakija / Slovakia	4,6	4,4	95,7	3739	3596	96,2
Slovėnija / Slovenia	6,1	5,6	91,8	570	544	95,4
Suomija / Finland	3,4	3,3	97,1	4014	3736	93,1
Švedija / Sweden	5,0	4,9	98,0	4970	4785	96,3
Vengrija / Hungary	5,6	5,0	89,3	16470	14473	87,9
Vokietija / Germany	6,7	6,9	103,0	45854	46458	101,3
ES / EU	5,0	5,2	104,0	253685	258755	102,0

* Prognozė / Forecast.

Šaltinis: ES grūdų prekybos asociacijos Coceral duomenys.

SANTRUMPOS
ABBREVIATIONS

AB	– akcinė bendrovė
ES	– Europos Sąjunga
JAV	– Jungtinės Amerikos Valstijos
KN	– kombinuotoji nomenklatūra
LRV	– Lietuvos Respublikos Vyriausybė
NVS	– Nepriklausomų valstybių sandrauga
PVM	– pridėtinės vertės mokestis
UAB	– uždaroji akcinė bendrovė
VĮ	– valstybės įmonė
ŽŪIKVS	– Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras
ŽŪM	– Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
ŽŪMPRIŠ	– Žemės ūkio ir maisto produktų informacinė sistema

RINKOTYRA. Žemės ūkio ir maisto produktai. – Nr. 3 (33). – Vilnius: LAEI, 2006. – 116 p.:
ilustr., lent. – Santr. angl.

Atsakingas už leidinį A. Kuodys
Redaktorė ir korektorė V. Šilaikienė
Tekstą į anglų k. vertė V. Girgždienė
Maketavo D. Taločkaitė
Viršelio dizainerė D. Taločkaitė

2006 09 30. 7,2 sp. l. Užsakymas Nr. 1942
Leido Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas,
V. Kudirkos g. 18, LT-03105 Vilnius
Spausdino UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13b, LT-09109 Vilnius

Kaina sutartinė